OVIDIUS

AŞK SANATI

(LATİNCE-TÜRKÇE)

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

LATİNCE ASLINDAN ÇEVİREN: ÇİĞDEM DÜRÜŞKEN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

V. BASIM

Genel Yayın: 1896

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

OVIDIUS
AŞK SANATI

ÖZGÜN ADI
ARS AMATORIA

LATİNCE ASLINDAN ÇEVİREN
ÇİĞDEM DÜRÜŞKEN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2010
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

REDAKSİYON
C. CENGİZ ÇEVİK

DÜZELTİ
MERİH ATAK

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

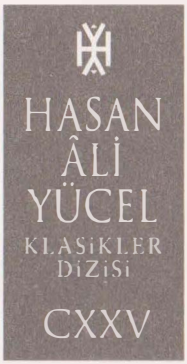
I. BASIM MART 2010, İSTANBUL
V. BASIM NİSAN 2018, İSTANBUL

ISBN 978-9944-88-853-0 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
AYHAN MATBAASI
MAHMUTBEY MAH. DEVEKALDIRIMI CAD. GELİNCİK SOK. NO: 6 KAT: 3
BAĞCILAR İSTANBUL
Tel: (0212) 445 32 38 Faks: (0212) 445 05 63
Sertifika No: 22749

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

OVIDIUS

AŞK SANATI

(LATİNCE - TÜRKÇE)

LATİNCE ASLINDAN ÇEVİREN:
ÇİĞDEM DÜRÜŞKEN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Ovidius ve Ars Amatoria *Üzerine*

Carmen et *Error* (Şiir ve Kabahat) olarak iki küçük sözcükle özetlediği bir yaşam karmaşasının, istemeden de olsa başrolünü üstlenmiş bir Latin şairidir, Publius Ovidius Naso. Atlı sınıfından bir ailenin iki oğlundan biri olarak, yeşil vadilerini buz gibi pınarların suladığı Sulmo'da, MÖ 43 yılında doğmuştur. Genç yaşlarından itibaren ruhunu saran edebiyat tutkusu, babasının isteği üzerine başlangıçta hitabet ve siyaset eğitimine teslim olmuşsa ve çatık kaşlı memuriyetlerle zaman zaman duralamak zorunda kalmışsa da, şiirin özündeki o güçlü itki bu tutkuyu bir gün yeniden, üstelik artık hiç sönmeyecek şekilde alevlendirmeyi başarmıştır.

Roma'nın cumhuriyet rejiminden, imparatorluk rejimine geçtiği ve ilk imparator Augustus'un yenilikçi düşünceleri ve ülküleriyle iç savaşın yaralarını sardığı bir tarih aralığında yaşamış olan Ovidius, ailesinin toplumdaki itibarlı konumu ve varsıllığı sayesinde her zaman kentin en üst düzeydeki soylularıyla, devlet adamlarıyla, askerleriyle, retorlarlarıyla ve edebiyatçılarıyla dirsek temasında bulunmuştur. Bu durum onun hem siyasi hem de edebi yaşantısının aksaksız gelişimine büyük katkı sağlamış ve kısa sürede Roma'nın edebiyat çevrelerinde tanınmasına yol açmıştır. Augustus'un

kültür danışmanı ve siyasi arenada sağ kolu olan Messalla'nın çevresine ve dolayısıyla koruyuculuğuna girişi ise, onun edebiyat yaşamında bir devrim olmuş ve kaleme aldığı her yapıt, geniş kitlelerce tanınma olanağı bulmuştur; ta ki İS 8 yılında Romanya'nın Tomis şehrine sürgün edilinceye kadar.

Ovidius'un sürgünü, kesin kanıtlar bulunamadığından, bu konuda hem kendisi hem de çevresi tam anlamıyla suskun kaldığından, Latin edebiyatında her zaman tartışılagelmiş bir muammadır. Sürgün sonrasında yazdığı özellikle *Tristia* (Hüzün Şiirleri) ve *Epistulae ex Ponto* (Karadeniz'den Mektuplar) başlıklı şiirleri bu konuyla ilgili okuyucunun zihninde binlerce soru bırakan, değişik yorumlamalara yol açan imalarla doludur, ama o kadar. Şair ne kabahat işlemiştir de, kıskanılacak bir yakınlık kurduğu saray çevresini ve her şeyden öte İmparator Augustus'u kendisine küs - türmüş ve moda deyimle yargısız infaza uğrayıp kuş uçmaz kervan geçmez Tomis'e sürgün edilmiş ve ölene değin bir daha ülkesine dönmekten men edilmiştir, hiç bilinmez. Sadece *Tristia* şiirinde geçen ve şairin kendi dilinden dökülen *carmen et error* itirafı,[1] onun yaşamını altüst eden bu afetin izini sürmek isteyenler için bir çıkış noktası olmuş, sürgünde yazdığı diğer şiirlerdeki üstü kapalı itirafları, yakarışlarıyla anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Sonuçta ortaya çıkan tabloda, Ovidius'un *carmen* (şiir) sözcüğünden kast ettiğinin MÖ 2 ya da 1 yılında kaleme aldığı ve Roma'nın genç erkekleri - ne ve genç kızlarına aşk öğretmenliği yaptığı *Ars Amatoria* adlı şiiri olduğu anlaşılmıştır. Ahlaksal yasaları hiçe sayan, aşkın aşk için yaşanmasını öğütleyen ve imparatorluk ilkelerine göre değil de, aşkın kendi ilkelerine göre yazılmış bu eser, toplumsal ahlakı bozduğu ve aile kurumunu göz ardı edip adeta zinaya yeşil ışık yaktığı gerekçesiyle damgalanmış

1 Ovidius, Tristia, 2.207, 4.1.25-6.

ve imparator tarafından lanetlenerek halk kütüphanelerinin raflarından indirilip yasaklanmıştır. Ama bu olay sürgün kararından sekiz, dokuz yıl önce cereyan etmiştir. Öyleyse neden bu kadar yıl sonra Ovidius'un başına bela olarak tekrar gündeme getirilmiştir? Bu soruya yanıt vermek kolay değildir. O zaman *error* sözcüğünün üzerinde yoğunlaşmak gerekir.[2] Şair şiirlerinde zaman zaman kendisinin bilmeden bir hata işleyip görülmemesi gereken bir şeyi gördüğünü ve bu hatanın imparatorda dizginlenmez bir öfke ve kırgınlık yarattığını dile getirir, ama bunun ne olduğunu açıkça yazmaz, daha doğrusu yazamaz. Yorumcular tarafından bu bilinmezlik şu şekilde açıklanmaya çalışılır: MÖ yaklaşık 8 yılında, Augustus ve Ovidius'un yakın çevresinden bazı kişiler şairin adının karıştığı tatsız bir olayın haberini alırlar. Bu haber imparatoru son derece üzer ve kızdırır. Aynı haber Ovidius'un edebiyat koruyucusu Cotta Maximus'un da kulağına gider ve onu da bir an için çok kızdırır.[3] Ama Cotta boş durmaz ve işin aslını öğrenir. O sırada Elba'dadır, hemen kaleme sarılır ve Ovidius'a bir mektup yazarak durumu ona iletir, ardından da imparatoru yatıştırması gerektiğini belirtir. Bunun üzerine telaşlanan Ovidius hemen olayın aslını esasını öğrenmek üzere Elba'ya, Cotta'nın yanına gider.[4] Ama ne yazık ki çok geçtir. Elba'dayken, hakkında sürgün kararının çıkartıldığını ve hemen Roma'ya dönmesi gerektiğini öğrenir. Şair büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Endişe ve utanç içinde apar topar Roma'ya döner ve yine şiirlerinden anlaşıldığı üzerine Augustus tarafından şiddetli şekilde azarlanır.[5] Şairin kendisini savunacak fırsatı yoktur, yalnızlık ve çaresizlik içindedir. Bu büyük karmaşa içinde yakınlarının

---

2 Bkz. Ovidius, *Tristia,* 1.2.100; 4.4.8, 37, 43; 1.2.64; 11.105; 2.105 vd.; *Epistulae ex Ponto,* 2.9.71; 2.2.17; 1.6.17, vs.

3 Ovidius, *Tristia*, 2.77-80; *Epistulae Ex Ponto*, 2.3.61-64, 67-68.

4 Ovidius, *Epistulae Ex Ponto, 85-90.*

5 Ovidius, *Tristia*, 2.133-134.

da onu savunacak ve suçsuzluğunu kanıtlama girişiminde bulunacak halleri yoktur. Bütün bunlar şairin ruhunu derinden yaralar.[6] Kendisine göre tamamen suçsuzdur ve yanlış bir anlaşılmanın kurbanı olmuştur. Kendi kendisiyle yaptığı bir hesaplaşma sonucunda, yaşadığı bu felaketin, görmemesi ve hiç konuşmaması gereken bir olaya tanık olmasından ve boş boğazlığından kaynaklandığını anlar. Bu *error* (kabahat ya da patavatsızlık) büyük olasılıkla doğrudan doğruya Augustus'un şahsiyetini ve ailesini zedeleyici bir sonuç doğurmuştur. Bu durum, imparatorun torunu Iulia'nın (Iulia Minor) evlilik dışı bir ilişki sonucunda, aynı yıl sürgün edilmesiyle de bir anlamda kanıtlanmış olur.[7]

Ovidius'un hiç beklemediği bir anda karşısına aniden dikilen bu *error'a* teslim olmaktan ve bu *error*'un kendisini götürdüğü Karadeniz kıyılarındaki yabanıl Tomis'e yelken açmaktan başka yapacağı hiçbir şey kalmamıştır. Zihni allak bullak, gönlü bulanık bir halde Roma'daki saygın ve debdebeli yaşamını arkasında bırakır ve İS 17 ya da 18 yılında, ölünceye kadar katlanmak zorunda kalacağı, dümdüz, ağaçsız, kan dondurucu ölçüde soğuk o yepyeni bir diyara yol alır. Ardına baktığında tek hatırladığı manzara, gözü yaşlı ailesinin ve dostlarının veda buselerine karışan hüzünlü el sallayışlar ve günah keçisi ilan edilen, aşkın muhteşem şiiri, *Ars Amatoria* (Aşk Sanatı) olur.

Ovidius ile birlikte sürgün edilen ve şairin sürgünden yolladığı şiir şeklindeki mektuplarında sayısız defalar söz ettiği *Ars Amatoria*, üç kitaplık didaktik bir eserdir. Ovidius'un tanrı vergisi şiir yeteneği bu eserde tam anlamıyla coşar, Yu-

---

6 Ovidius, *Epistulae Ex Ponto*, 3.3.72

7 Romalı bir soylu olan Lucius Aemilius Lepidus Paullus'un karısı Iulia, Romalı senator Decimus Junius Silanus ile yaşadığı yasak ilişki sonrasında, Adriyatik denizinde küçük bir ada olan Trimerus'a sürgün edilmiş ve orada bir çocuk dünyaya getirmiştir. (Suetonius, *De Vita Caesarum*, Augustus, 65.)

nan-Roma mitolojisinin aşk tanrıçası Venus ve onun ele avuca sığmaz oğlu Cupido, Aşk'ın kavurucu ateşiyle özdeşleşir; Roma'nın ve Augustus'un üzerine titrediği evlilik kurumu, bu konuyla ilgili çıkarılan bütün yasalar yerle bir olur, yasal aşk hercai aşka bilerek, isteyerek teslim olur. Ovidius başlı başına bir aşk öğretmeni (praeceptor amoris) kesilir bu şiirin dizelerinde,[8] bütün toplumsal baskılara, karşı çıkışlara adeta gözünü yumar, kulağını tıkar. Aşkın fırtına gibi estiği yüreklere, dipdiri bedenlere sadece, ama sadece Venus'un o rayihalar saçan soluğunu hissettirmeye yönelir. Kalemini her oynatışında bir delikanlı yaralanır Cupido'nun oklarıyla, aşk uçurumunun kıyısına geliverir bir genç kız, meltemlerde uçuşan saçlarıyla. Şaire göre aşk bir sanattır, o yüzden öğretilmeli ve öğrenilmelidir, tıpkı engin denizin dalgalarında dümen tutmayı öğretmek ya da öğrenmek ya da dörtnala koşan, yeleleri rüzgârlarla salınan vahşi atları dizginlemeyi öğretmek ya da öğrenmek gibi. Bu yüzden sanat sadece sanat için var olmalı, aldatmalar, ihanetler, zinalar, kıskançlıklar, vefasızlıklar yani aşkı özgürce yaşamaya mani olan bütün engeller Venus'un ya da Cupido'nun yolundan geri durmalıdır. İnsanoğlu bütün çıplaklığıyla, bütün serbestliğiyle sadece aşkı aşk için, kayıtsızca yaşamalıdır, çünkü bu sanat ancak böyle yaşanınca bir anlam kazanacaktır. Şair için aşk bütün yakıcılığıyla, bütün haşmetiyle yeryüzünü fırıl fırıl dolanır, gerer tılsımlı okunu ve her an, her saniye kendisine teslim olacak bir kurban arar durur. Bu yüzden, insanoğlu ona karşı her zaman tam donanımlı olmak zorundadır. İşte bu donanımın tüm incelikleri, şairin dizelerindeki ilkelerde gizlidir. Yaşanmışlıkların, deneyimlerin, hüzünlerin, sevinçlerin bir ürünüdür bu ilkeler, buram buram hayat solur. Nice tanrılar, nice kahramanlar düşmüştür aşkın tuzağına, nice ka-

8 Barbara Weiden Boyd, *Brill's Companion to Ovid*, Brill, Leiden, Netherlands, 2002, s. 149.

vuşmalara, nice ayrılıklara sahne olmuştur şu koca dünya. İnsanların, tanrıların babası, yüceler yücesi Iuppiter bile uzak duramamıştır onun davetkâr *utopia*sına, savaş tanrısı Mars bile direnememiş, düşmüştür Venus'un sımsıcak kucağına. Paris, Hector, Agamemnon, Achilles, Aeneas gibi nice cengâver, Helene, Deianeira, Phyllis, Medea, Ariadne, Oenone, Dido, Andromache gibi nice güzel yerinden yurdundan olmuş, doğanın en vahşi canlılarını bile dize getiren büyüler şifalı otlara dönüşmüştür aşkın büyüsü karşısında. İhtirasın ve zevkin pınarlarından doya doya içen ve gerektiğinde güçlü tutkularının bedelini canları pahasına ödeyen bu ve bunlar gibi pek çok mitolojik karakter, dizeler boyunca şairin yanından hiç ayrılmazlar, her fırsatta konuk olurlar *Ars Amatoria*'ya. Aşk öğretmeni Ovidius bu karakterleri ders alınacak birer *exemplum* (örnek) olarak çıkarır öğrencilerinin karşısına ve upuzun bir aşk köprüsü kurar masal dünyasıyla gerçek dünya arasına.

Çeviri Yöntemi

Ovidius'un, *Ars Amatoria*'sının, Türkiye'deki ilk Latince'den Türkçe'ye çevirisinde kaynak metin olarak, R. Ehwald'ın editörlüğünü üstlendiği, P. Ovidius Naso, *Amores, Epistulae, Medicamina faciei femineae, Ars amatoria, Remedia amoris*, R. Ehwald edidit ex Rudolphi Merkelii recognitione, Leipzig. B. G. Teubner, 1907, künyeli çalışması ve Ovid, The Art of Love and Other Poems, (trans. J. H. Mozley; rev. G. P. Goold), Harvard University Press, Loeb Classical Library, 2004 baskılı eser temel alınmıştır. Çevirideki yorumlarda ve dipnotlarda, başta Bibliotheca Classica Latina, *Publii Ovidii Nasonis Quae extant Omnia Opera*, Jean Augustin Amar (ed.), Volumen Primum, Parisiis, 1820, başlıklı eser olmak üzere, J. Lewis May (trans.) *The Love Books of Ovid Being the Amores, Ars Amatoria, Remedia*

Amoris and Medicamina Faciei Femineae of Publius Ovidius Naso, (Illustrated by Jean de Bosschere), 1930; Ovid, *The Erotic Poems*, (trans. Peter Green), Penguin Books, London, 1982, künyeli eserden yararlanılmıştır. Çeviri boyunca genellikle yer ve kişi adlarının kaynak metinde geçtiği şekilde Latince yazılımı benimsenmiş, şiirin genel akışını bozmamak adına kimi zaman Türkçe söyleyişlerine de yer verilmiştir. Ayrıca, Antikçağ yazarlarından alıntı yaptığımız metinler için, Kaynakça'da başka türlü belirtilmedikçe, Loeb Classical Library baskılarına başvurulmuştur.

Metnin Latince-Türkçe düzenlenmesinde gösterdikleri titiz çalışmadan ve genel olarak yardımlarından dolayı Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'nın yönetici ve çalışanlarına teşekkürlerimi sunuyorum.

Çiğdem Dürüşken

ARS AMATORIA

AŞK SANATI

Liber Primus

Siquis in hoc artem populo non novit amandi,
Hoc legat et lecto carmine doctus amet.
Arte citae veloque rates remoque moventur,
Arte leves currus: arte regendus amor.
Curribus Automedon lentisque erat aptus habenis,
Tiphys in Haemonia puppe magister erat:
Me Venus artificem tenero praefecit Amori;
Tiphys et Automedon dicar Amoris ego.
Ille quidem ferus est et qui mihi saepe repugnet:
Sed puer est, aetas mollis et apta regi.
Phillyrides puerum cithara perfecit Achillem,
Atque animos placida contudit arte feros.
Qui totiens socios, totiens exterruit hostes,

Birinci Kitap

Bu halkın arasında aşk sanatını bilmeyen biri varsa,[1]
okusun bu şiirimi, okudukça öğrensin, ve âşık olsun.
Elin yatkınsa hızla sürersin gemileri, kürekle, yelkenle,
elin yatkınsa, koşturursun atlı arabanı: elin yatkınsa, hakim
olursun aşka da.
Çok yetenekliydi Automedon atlı arabaları kullanmada,
esnek dizginleri eline almakta,
Haemonia gemisinde usta bir kaptandı Tiphys:[2]
beni de kılavuz yaptı Venus, narin Aşk'ın başına;[3]
Aşk'ın Tiphys'i, Automedon'u diyecek bundan böyle
herkes bana.
Sahiden vahşi bir oğlan şu aşk, hep dikleşir karşımda,[4]
ama sonuçta çocuk işte, yaşı küçük, yola gelir kolayca.
Phillyra'nın oğlu bir lir üstadı yaptı Achilles'i,
daha çocuk yaşta,[5]
vahşi tutkularını dizginledi o dingin sanatıyla.
Dehşet saçan bir gençti oysa, dostuna, düşmanına,
defalarca,[6]

---

1 *bu halkın arasında*: Şair, Roma halkına seslenmektedir.
2 Haemonia: Tessalia; Tiphys: Argo gemisinin kaptanı.
3 Venus: Aşk tanrıçası
4 Venus'un oğlu Cupido'dan söz ediliyor.
5 *Phillyra'nın oğlu*: Chiron
6 *bu genç*: Achilles

Creditur annosum pertimuisse senem.
Quas Hector sensurus erat, poscente magistro
Verberibus iussas praebuit ille manus.
Aeacidae Chiron, ego sum praeceptor Amoris:
Saevus uterque puer, natus uterque dea.
Sed tamen et tauri cervix oneratur aratro,
Frenaque magnanimi dente teruntur equi;
Et mihi cedet Amor, quamvis mea vulneret arcu
Pectora, iactatas excutiatque faces.
Quo me fixit Amor, quo me violentius ussit,
Hoc melior facti vulneris ultor ero:
Non ego, Phoebe, datas a te mihi mentiar artes,
Nec nos aeriae voce monemur avis,
Nec mihi sunt visae Clio Cliusque sorores
Servanti pecudes vallibus, Ascra, tuis:
Usus opus movet hoc: vati parete perito;
Vera canam: coeptis, mater Amoris, ades!
Este procul, vittae tenues, insigne pudoris,

ama derler ki, korkup sinmiş bu yaşını başını almış
adamın karşısında.[1]
Bir gün Hector'un da ensesinde hissedeceği o ellerini,
öğretmeni istediğinde[2]
uzatmış kırbaçlara, uysalca, ne zaman buyrulsa.[3]
Chiron Achilles'in öğretmeniydi, bense Aşk'ın,
ikisi de ele avuca sığmaz birer çocuk, ikisi de tanrıçadan doğma.
Olsun, sabanla eğilir öküzün boynu,
gemle ezilir ateşli atın dişi,
Aşk da teslim olacak bana, oklarıyla yüreğimi dağlasa da,
savurup çırağılarını üzerime fırlatsa da.
Delip geçtikçe, dağladıkça beni olanca şiddetiyle,
ben de olanca gücümle intikamını alacağım açtığı yaraların;
yalan söyleyemem, bu sanatı senden öğrenmedim,
ey Phoebus,[4]
göksel bir kuş da cıvıldayıp akıl vermedi bana,
ne Clio girdi rüyama, ne de Clio'nun kardeşleri[5]
koyunlarımı güderken senin vadilerinde, ey Ascra:[6]
bu eseri yazmaya sevk eden beni, sadece tecrübe; kulak verin
öyleyse bu tecrübeli şaire;
doğruları söyleyeceğim; yanımda ol, ey Aşk'ın anası,
giriştiğim bu işte![7]
Uzak durun hele, ey incecik kurdeleler, utanç sembolleri,[8]

---

1 *yaşlı başlı bir adamın*: Centaurus Chiron

2 *Bir gün Hector'un da tadacağı bu elleri:* Troia kahramanı Hector'un ölümü Achilles'in ellerinden olmuştur.

3 *Öğretmeni buyurduğunda*: Chiron'un Achilles'i eğitirken gerektiğinde ona şiddet bile uyguladığı ima edilmektedir.

4 Phoebus: Apollo

5 Clio: Tarih'in esin perisi. Ovidius, Clio ve kardeşleri derken, bütün Musalara hitap eder ve Aşk sanatında ustalaşmış olmasında Musaların payı olmadığını ima eder.

6 Ascra: Ascralı Hesiodus'a hitap ediyor. Bkz: Hesiodus, *Theogonia*, 2.22 vd.

7 *Aşk'ın anası*: Venus

8 Saça bağlanan kurdeleler ya da saç bantları, iffetli kadınlar tarafından takılır. Ovidius, şiirinin saygın bayanlar için yazılmadığını ima etmektedir.

Quaeque tegis medios, instita longa, pedes.
Nos venerem tutam concessaque furta canemus,
Inque meo nullum carmine crimen erit.
Principio, quod amare velis, reperire labora,
Qui nova nunc primum miles in arma venis.
Proximus huic labor est placitam exorare puellam:
Tertius, ut longo tempore duret amor.
Hic modus, haec nostro signabitur area curru:
Haec erit admissa meta terenda rota.
Dum licet, et loris passim potes ire solutis,
Elige cui dicas 'tu mihi sola places.'
Haec tibi non tenues veniet delapsa per auras:
Quaerenda est oculis apta puella tuis.
Scit bene venator, cervis ubi retia tendat,
Scit bene, qua frendens valle moretur aper;
Aucupibus noti frutices; qui sustinet hamos,
Novit quae multo pisce natentur aquae:
Tu quoque, materiam longo qui quaeris amori,
Ante frequens quo sit disce puella loco.
Non ego quaerentem vento dare vela iubebo,
Nec tibi, ut invenias, longa terenda via est.
Andromedan Perseus nigris portarit ab Indis,
Raptaque sit Phrygio Graia puella viro,
Tot tibi tamque dabit formosas Roma puellas,
'Haec habet' ut dicas 'quicquid in orbe fuit.'
Gargara quot segetes, quot habet Methymna racemos,

ve siz, ayak bileklerini gizleyen upuzun farbalalar.[1]
Salim aşktan söz edeceğim, meşru kaçamaklardan,
hiçbir günah olmayacak benim şiirimde.
İlkin, ne yap et bir sevgili bul kendine, âşık olmak isteyeceğin,
yeni girişeceğin bu savaşta artık ne de olsa bir nefersin.
Hoşlandığın kızın gönlünü kazanmak olsun ikinci işin,
üçüncüsü, aşkını sürdürmeye bak uzun uzadıya.
İşte benim sınırım bu, bu arenada koşturacağım yarış atlarını;
uçar gibi giden tekerlerimi süreceğim hedefim, işte bu.[2]
Vaktin varken hâlâ, gevşetmiş dizginlerini dolanıyorken
orada burada,[3]
seç, "sadece senden hoşlanıyorum," diyeceğin birini.
hafifçe esen meltemler getirmez sana sevgiliyi:
sen arayıp bulmalısın sana yaraşacak yarini.
Avcı iyi bilir, geyik avlamak için nereye sereceğini ağını,
iyi bilir, hangi vadide saklanır dişlerini gıcırdatan domuz;
kuş avcısı aşinadır çalılıklara; eline kancasını alan,
en çok balık hangi suda yüzer, iyi bilir:
Sonsuz bir aşk malzemesi aradığına göre sen de,
önce öğren, en çok nerelerde bulunur kızlar.
Ara derken, yelken aç rüzgârlara demiyorum,
bulmak için çok yol katedeceksin de demiyorum sana.
Kabul, kara Indialılardan aldı getirdi Perseus, Andromeda'yı,[4]
Phrygialı genç kaptı kaçırdı bir Yunan kızını,[5]
ama Roma öyle çok, öyle güzel kızlar verecek ki sana,
"İşte burada," diyeceksin, "dünyada ne kadar güzel kız
varsa, burada."
Gargara'da ne kadar başak varsa, Metymna'da ne kadar
üzüm,

---

1 Ayak bileklerine kadar uzanan farbalalı etekler de saygın hanımefendile - rin giysileridir.
2 Ovidius bu dizelerinde ele alacağı konunun ana hatlarını çiziyor.
3 *İznin varken hâlâ*: *henüz bekârken*
4 *kara Indialılardan*: burada söz konusu edilen halk Aethiopialılardır.
5 *Phrygialı genç*: Troialı Paris'in Spartalı Helen'i kaçırması ima ediliyor.

Aequore quot pisces, fronde teguntur aves,
Quot caelum stellas, tot habet tua Roma puellas:
Mater in Aeneae constitit urbe sui.
Seu caperis primis et adhuc crescentibus annis,
Ante oculos veniet vera puella tuos:
Sive cupis iuvenem, iuvenes tibi mille placebunt.
Cogeris voti nescius esse tui:
Seu te forte iuvat sera et sapientior aetas,
Hoc quoque, crede mihi, plenius agmen erit.
Tu modo Pompeia lentus spatiare sub umbra,
Cum sol Herculei terga leonis adit:
Aut ubi muneribus nati sua munera mater
Addidit, externo marmore dives opus.
Nec tibi vitetur quae, priscis sparsa tabellis,
Porticus auctoris Livia nomen habet:
Quaque parare necem miseris patruelibus ausae
Belides et stricto stat ferus ense pater.
Nec te praetereat Veneri ploratus Adonis,

denizlerde ne kadar balık varsa, yapraklara saklanan
ne kadar kuş,
gökte ne kadar yıldız varsa, işte o kadar çok kız var
senin Roma'nda:
oğlunun kentini mesken tutmuş Aeneas'ın anası, ne de olsa.[1]
Yavaşça büyüyüp serpilen, körpe biri mi çekiyor seni
bir kızoğlankız belirecek hemen gözlerinin önünde;
gencini mi istedi canın, binlerce genç kıza doyacaksın.
Hangisini seçeceğine şaşıracaksın:
olgunundan hoşlanırsan olur ya, bilge yaştakilerden,
inan bana, onlardan da bir tümen dolusu var burada.
Sen sadece yavaş yavaş dolan Pompeius'un gölgesi altında,[2]
tam güneş bindiği sırada, Hercules arslanının sırtına;
ya da bir annenin armağanlarını oğlunun armağanlarına
kattığı,[3]
yabancı diyarların mermerleriyle kaplı o pahalı yapıtın
bulunduğu mekânda.
Aman boşlama sakın, eski üstatların resimleriyle süslü,
yaratıcısı Livia'nın adıyla anılan kemeraltını da:[4]
ya da Belus kızlarının biçare kuzenlerini öldürmeye kalkıştığı,
zalim babalarının da yalın kılıcıyla öylece durduğu mekânı.[5]
Kaçmasın gözünden, Venus'un gözyaşı döktüğü
Adonis bayramı,[6]

1 *Aeneas'ın anası*: Roma'nın kurucusu Aeneas'ın annesi aşk tanrıçası Venus'dur.

2 Çınar ağaçları ve çeşmelerle süslenmiş Pompeius Sütunu kastedilmektedir.

3 Octavia Sütunu'ndan bahsedilmektedir: Augustus'un kız kardeşi Octavia, oğlu Marcellus ölünce, onun anısına mermer kaplamalarıyla ünlü bu sütunu dikmiştir.

4 Augustus'un karısı Livia'nın adıyla anılan kemeraltı.

5 Argos kralı Danaus'un kızlarının adını taşıyan sütundan söz edilmektedir. Palatinus tepesindeki Apollo tapınağında yer alan bu kemeraltındaki heykellerde, Danaus'un elli kızı, kendilerini evlenmeye zorlayan kuzenlerini öldürürken betimlenmiştir. Danaus'un kızları, Mısır kralı Belus'un torunlarıdır.

6 Venus'un gözdesi, yakışıklı delikanlı Adonis'e adanan şenlikler Venus tapınağında gerçekleştirilirdi. Bu şenlikler Romalı fahişeler için kutsal sayılırdı.

Cultaque Iudaeo septima sacra Syro.
Nec fuge linigerae Memphitica templa iuvencae:
Multas illa facit, quod fuit ipsa Iovi.
Et fora conveniunt (quis credere possit?) amori:
Flammaque in arguto saepe reperta foro:
Subdita qua Veneris facto de marmore templo
Appias expressis aera pulsat aquis,
Illo saepe loco capitur consultus Amori,
Quique aliis cavit, non cavet ipse sibi:
Illo saepe loco desunt sua verba diserto,
Resque novae veniunt, causaque agenda sua est.
Hunc Venus e templis, quae sunt confinia, ridet:
Qui modo patronus, nunc cupit esse cliens.
Sed tu praecipue curvis venare theatris:
Haec loca sunt voto fertiliora tuo.

ya da Syrialı Yahudilerin kutsal saydığı yedinci gün kutlaması.[1]
Atlama sakın, keten giysili ineğin Memphis tapınağını da:[2]
Iovis'i ayarttığı gibi zamanında, pek çok kızı ayartır bu tanrıça.[3]
İnanmayacaksın belki ama, mahkemeler de
çok uygundur aşka,
hep bir kıvılcım bulunur o gürültülü salonlarda;
Venus'un mermer kaplı tapınağının hemen altında,
Appia'nın sularını püskürtüp havalara sıçradığı yerde,[4]
işte tam orada, avukatlar her daim yakalanır Aşk'a,[5]
başkalarına akıl verir ama, söz geçiremez kendi aklına:
o belagat merkezinde bulamaz konuşacak tek kelime,
roller değişir, bakmak zorunda kalır bu kez kendi davasına.
Komşu tapınaktan Venus güler ona:
vekilken demin, şimdi olur mecburi müvekkil.
Sen yine de şaşma o kavisli tiyatrolardan, pusuya yat oralarda:
bol bol cevaz verir dualarına buralar,

1 Syria'dan (Suriye) Yakın Doğu'nun geniş bir bölümünü anlamak gerekir. Pompeius'un MÖ 63 yılında Kudüs'ü ele geçirmesinden sonra, Yahudiler akın akın Roma'ya gelmişti. *Yedinci gün*, Yahudiler için kutsal sayılan ve sadece ibadetle geçirilen haftanın yedinci günü, Sabbatum'dur (İbranice, sabbat). Söz konusu gün, Cuma günü güneş batımıyla başlar, ertesi gün güneş batımına kadar sürer. Augustus dönemi Roma'sında, Yahudiler kendi dinsel törenlerini özgürce yerine getirir, Romalı kadınlar da Yahudilerin özgün ayinlerini seyretmek için fırsat bulduklarında havralara giderdi.

2 Burada, tanrıça Isis'ten söz edilmekte ve bu tanrıça Iuppiter'in eşi Iuno ile özdeşleştirilmektedir. Dizede, Campus Martius'da yer alan Isis Tapınağı ima edilmekte, Isis birçok kadını baştan çıkarıcı büyülü bir tanrıça olarak betimlenmektedir; *Keten giysili ineğin*: Iuppiter'in kıskanç eşi Io (Hera), kocasının sevgilisi Ino'yu bir ineğe dönüştürmüştü. Io'nun inek şekline dönüşümü, Canopus kentine geldiğinde, tanrıça Isis sayesinde son buldu ve Io insan görüntüsünü aldı. Mısırlılar ona Io-Isis adını verdi; Memphis, Mısır'ın eski başkenti. Nil nehrinin batı kıyısında yerleşiktir.

3 Io-Isis'in bir zamanlar Iuppiter'e bedenini sunması gibi, kendisini örnek alan genç kızlar da birlikte oldukları erkeklere kendilerini sunarlar.

4 Appia: Forum Iulium'daki *Venus Genetrix* tapınağının yanında yer alan ve suları, Appius Claudius'un inşa ettiği su kemeriyle taşınan Aqua Appia çeşmesi.

5 *vekiller*: davavekili, avukat

Illic invenies quod ames, quod ludere possis,
Quodque semel tangas, quodque tenere velis.
Ut redit itque frequens longum formica per agmen,
Granifero solitum cum vehit ore cibum,
Aut ut apes saltusque suos et olentia nactae
Pascua per flores et thyma summa volant,
Sic ruit ad celebres cultissima femina ludos:
Copia iudicium saepe morata meum est.
Spectatum veniunt, veniunt spectentur ut ipsae:
Ille locus casti damna pudoris habet.
Primus sollicitos fecisti, Romule, ludos,
Cum iuvit viduos rapta Sabina viros.
Tunc neque marmoreo pendebant vela theatro,
Nec fuerant liquido pulpita rubra croco;
Illic quas tulerant nemorosa Palatia, frondes
Simpliciter positae, scena sine arte fuit;
In gradibus sedit populus de caespite factis,
Qualibet hirsutas fronde tegente comas.
Respiciunt, oculisque notant sibi quisque puellam
Quam velit, et tacito pectore multa movent.
Dumque, rudem praebente modum tibicine Tusco,
Ludius aequatam ter pede pulsat humum,
In medio plausu (plausus tunc arte carebant)
Rex populo praedae signa petita dedit.

âşık olacağını da burda bulursun, oynaşacağını da,
bir kez tadına bakacağını da burda bulursun, hep yanında
tutacağını da.
Upuzun kafileler halinde bir ileri bir geri gidip gelen,
buğday taneleri dolu ağızlarıyla yem taşıyıp duran
karıncalar gibi,
ya da koyakları, mis kokulu çayırları mesken tutup
çiçeklerin arasından, kekiklerin tepelerinden uçuşan
arılar gibi
hücum eder en şık hanımlar, hınca hınç dolarlar o oyunlara:
o kadar çoktur ki sayıları, hangisine karar vereceğimi
bilemem bir an.
Hem seyretmek için gelirler, hem de seyredilmek için:
ölümcüldür buralar, lekesiz utanca.[1]
İlk sen bozdun, ey Romulus, bu oyunları,
Sabin kızlarını kaçırıp avuttuğunda kadınsız adamlarını:
perdeler sarkmıyordu mermer tiyatrodan daha o zamanlar,
safranlar saçılıp boyanmamıştı henüz sahne, sarı kızıla;
Gelişigüzel atılmıştı oraya, ormanlarla çevrili Palatinus'un
yetiştirdiği dallar
sahnede tek süs bile yoktu daha:
Çimenden yapılmış basamaklara oturdu seyirciler,
buldukları yaprakları dağınık saçlarına gölge yaptılar.
Şöyle bir etraflarına bakındılar ve gözlerine kestirdiler
arzuladıkları kadını, nice şey geçti yüreklerinden, sessizce.
Tam Tusklu flütçü ezgilerini üflüyordu ki, tatsız tatsız
bir rakkas ayağını üç kez vurarak dümdüz toprağa,
dans ediyordu ki
alkışlar arasında (alkışlarda da pek zarafet yoktu o sıra),
kral halkına beklenen işareti verdi, ganimet için.[2]

---

1 Kamu eğlencelerinin yapıldığı tiyatrolar, hipodromlar gibi yerler, ağırbaşlı, namuslu kadınların serbestçe hareket edebileceği yerler değildir.

2 Romulus.

Protinus exiliunt, animum clamore fatentes,
Virginibus cupidas iniciuntque manus.
Ut fugiunt aquilas, timidissima turba, columbae,
Ut fugit invisos agna novella lupos:
Sic illae timuere viros sine more ruentes;
Constitit in nulla qui fuit ante color.
Nam timor unus erat, facies non una timoris:
Pars laniat crines, pars sine mente sedet;
Altera maesta silet, frustra vocat altera matrem:
Haec queritur, stupet haec; haec manet, illa fugit;
Ducuntur raptae, genialis praeda, puellae,
Et potuit multas ipse decere timor.
Siqua repugnarat nimium comitemque negabat,
Sublatam cupido vir tulit ipse sinu,
Atque ita 'quid teneros lacrimis corrumpis ocellos?
Quod matri pater est, hoc tibi' dixit 'ero.'
Romule, militibus scisti dare commoda solus:
Haec mihi si dederis commoda, miles ero.
Scilicet ex illo sollemnia more theatra
Nunc quoque formosis insidiosa manent.
Nec te nobilium fugiat certamen equorum;
Multa capax populi commoda Circus habet.
Nil opus est digitis, per quos arcana loquaris,
Nec tibi per nutus accipienda nota est:
Proximus a domina, nullo prohibente, sedeto,

Anında fırladılar ayağa, çığlıkları ele verdi heveslerini
yapıştılar şehvet düşkünü elleriyle bakirelere.
Nasıl kaçışır güverciler, şu kuşların en ürkekleri, kartallardan
nasıl kaçar yeni doğmuş kuzucuk lanet kurtlardan,
öyle dehşete düştüler kızlar, dur durak dinlemeden
üzerlerine atılan adamlardan;
hiç eser kalmadı yüzlerinde önceki renklerinden.
Korku birdir, ama korkunun yüzü bin çeşittir:
Saçını başını yoluyordu kimi, kimi aklını yitirmiş,
öyle oturuyordu;
kedere boğuldu kimi, sessizleşti, kimi umutsuzca annesine
seslendi:
kimi ağlayıp yakarıyordu, kimi afallayıp kalmıştı;
kimi duruyordu olduğu yerde, kimi kaçıyordu;
kaptıkları gibi götürüyorlardı kızları, zifaf yatağının
armağanlarını,
korku, çoğunu daha çekici kılmıştı.
Kim inatla direnirse, itip istemezse aşkını,
adam kucakladığı gibi taşıyordu onu ateşli göğsünde,
bir de "ağlayarak neden o güzel gözlerini yoruyorsun?"
diyordu,
baban annen için neyse, ben de senin için öyle olacağım."
Ah Romulus, bir tek sen bildin cömert armağanlar vermeyi
askerlerine:
"asker olurum, beni de donatsan aynı cömertlikle.
İşte bu kutsal gelenek yüzünden bir tuzak oldu
güzel kızlar için, şimdiki tiyatromuz.
Unutayım deme aman, soylu atların yarışlarını da;
pek çok fırsat sunar halkımıza, havadar Circus.[1]
Ne parmaklara ihtiyaç var orada, gizli konuşmalar için
ne de başını hafifçe eğip kabul ettiğini belirtmene:
hiç çekinmeden git otur bir bayanın yanına,

1 At yarışlarının, gladyatör dövüşlerinin yapıldığı yarış alanları.

Iunge tuum lateri qua potes usque latus;
Et bene, quod cogit, si nolis, linea iungi,
Quod tibi tangenda est lege puella loci.
Hic tibi quaeratur socii sermonis origo,
Et moveant primos publica verba sonos.
Cuius equi veniant, facito, studiose, requiras:
Nec mora, quisquis erit, cui favet illa, fave.
At cum pompa frequens caelestibus ibit eburnis,
Tu Veneri dominae plaude favente manu;
Utque fit, in gremium pulvis si forte puellae
Deciderit, digitis excutiendus erit:
Etsi nullus erit pulvis, tamen excute nullum:
Quaelibet officio causa sit apta tuo.
Pallia si terra nimium demissa iacebunt,
Collige, et inmunda sedulus effer humo;
Protinus, officii pretium, patiente puella
Contingent oculis crura videnda tuis.
Respice praeterea, post vos quicumque sedebit,
Ne premat opposito mollia terga genu.
Parva leves capiunt animos: fuit utile multis
Pulvinum facili composuisse manu.
Profuit et tenui ventos movisse tabella,
Et cava sub tenerum scamna dedisse pedem.
Hos aditus Circusque novo praebebit amori,
Sparsaque sollicito tristis harena foro.
Illa saepe puer Veneris pugnavit harena,
Et qui spectavit vulnera, vulnus habet.
Dum loquitur tangitque manum poscitque libellum

yanaştırabildiğince yanaştır kalçanı kalçasına;
istemesen de, daracık sıralar yanaştıracak seni nasıl olsa,
oturduğu yer yüzünden kız da değecek sana.
Dostça bir sohbet için bir bahane yarat işte o sıra,
başlasın ilk muhabbet sıradan konuşmalarla.
Kimin atları geliyor de, telaşla, sor, öğren;
hiç durma, hangi atı tutuyorsa, fark etmez tut onu sen de.
Fildişinden tanrılar resmi geçit yaparken önünde,
sen tanrıça Venus'u alkışla ateşlice;
olur da kazara bir toz zerresi düşerse kızın kucağına,
parmaklarınla hemen silkele:
Hiç toz olmasa bile, o zaman hiçliği silkele:
hizmette kusur işlemediğine dair bir bahane yarat işte.
Baktın etekleri yerleri süpürüyor,
hemen topla, kaldır o kirli yerden dikkatlice.
Davran, hizmetinin ödülü olarak bir bakış at bileklerine,
kızın izni olsun ama yine de.
Arkanızda kimin oturduğuna da dikkat et bu arada,
kızın yumuşacık belini ezmesin, dizlerini dayayıp da.
Ufak tefek şeyler ele geçirir uçarı zihinleri: pek çoklarına faydalı olmuştur
hünerli ellerle şöyle puf puf kabartmak yastıkları.
Faydalı olmuştur, yelpazeyi hafif hafif sallayıp esinti yaratmak,
narin ayakların altına bir tabure koymak.
Yeni aşklar için işte böyle fırsatlar yaratır Circus
ve kumların hüzünle saçıldığı o işlek meydan.[1]
Hep bu kumlarda dövüşmüştür Venus'un oğlu,
yaralananları seyretmeye gelen, sonradan kendi yaralanmıştır:
tam konuşurken, kızın eline dokunup bir program kitapçığı isterken,

1 Burada, forum'dan (pazar meydanı) söz ediliyor. Zaman zaman forumda da kanlı gladyatör dövüşleri yapılırdı. Şair, ***hüzünlü*** sıfatını kullanarak bu dövüşleri ima etmektedir.

Et quaerit posito pignore, vincat uter,
Saucius ingemuit telumque volatile sensit,
Et pars spectati muneris ipse fuit.
Quid, modo cum belli navalis imagine Caesar
Persidas induxit Cecropiasque rates?
Nempe ab utroque mari iuvenes, ab utroque puellae
Venere, atque ingens orbis in Urbe fuit.
Quis non invenit turba, quod amaret, in illa?
Eheu, quam multos advena torsit amor!
Ecce, parat Caesar domito quod defuit orbi
Addere: nunc, oriens ultime, noster eris.
Parthe, dabis poenas: Crassi gaudete sepulti,
Signaque barbaricas non bene passa manus.
Ultor adest, primisque ducem profitetur in annis,
Bellaque non puero tractat agenda puer.
Parcite natales timidi numerare deorum:
Caesaribus virtus contigit ante diem.
Ingenium caeleste suis velocius annis

hangisinin kazanacağını sorup dururken, bir yandan da
parasını bahse yatırırken,[1]
birden kanatlı oku hisseder, aldığı yarayla inim inim inler,
bir anda seyrettiği oyunun bir parçası olur.
Neler olmuştu hani geçenlerde, Pers ve Yunan gemileri
arasında
hayali bir deniz savaşı sergilediğinde Caesar bize?[2]
Erkeği kadını koşa koşa gelmişti tabii, her iki denizden de[3]
koskoca dünya bu Kente doluşmuştu.[4]
Bulmayan kaldı mı kendisine uygun bir sevgili o kalabalıkta?
Ah, kaç kişiyi devirmişti yerlere o yabancı aşk!
Bak, işte yine hazırlanıyor Caesar, fethettiğimiz dünyada
eksik bıraktığını tamamlamaya: bizim olacak artık o uzak
Doğu da.[5]
Ödeyeceksin cezanı, ey Parthia: sevinin artık, Crassus'un
gömütleri,[6]
düşmanın hain ellerine geçirdiği bayraklar.
İşte intikamcınız, yaşı küçük olsa da, ilan ediyor liderliğini,[7]
bir çocuğun dokunamayacağı savaşa o dokunacak, daha
çocuk yaşta.
Korkaklar, bırakın tanrıların doğum günlerini hesap etmeyi:
cesaret erken yaşta bulur Caesarları.
Yaşlarından daha hızlı büyür tanrısal deha,

---

1 *hangisinin*: *hangi dövüşçünün*

2 Augustus, MÖ 2'de Ianiculum'un eteklerini kazdırıp bir göl oluşturdu ve bu yapay gölde Salamis deniz savaşını canlandırdı.

3 Doğu ve Batı

4 Roma'ya

5 Augustus, Hispania'daki savaşı sonlandırdıktan sonra, Asia'ya yeni bir sefer düzenledi ve Parthia savaşını başlattı. Şair, bu savaş sonucunda kazanılan başarıyla Roma'ya başka yabancıların da geleceğini ve yeni aşklara yelken açılacağını ima ediyor.

6 Crassus ve oğullarının can verdiği, Roma bayraklarının Parthların eline geçtiği Carrhae savaşı (MÖ 53) ima ediliyor.

7 Agrippa ile Iulia'nın küçük oğlu Gaius Caesar'dan söz ediliyor. Parthların kralı Phraates'e karşı düzenlenen bir sefere katılmış ve aldığı derin yara sonucunda yaşamını yitirmiştir.

Surgit, et ignavae fert male damna morae.
Parvus erat, manibusque duos Tirynthius angues
Pressit, et in cunis iam Iove dignus erat.
Nunc quoque qui puer es, quantus tum, Bacche, fuisti,
Cum timuit thyrsos India victa tuos?
Auspiciis annisque patris, puer, arma movebis,
Et vinces annis auspiciisque patris:
Tale rudimentum tanto sub nomine debes,
Nunc iuvenum princeps, deinde future senum;
Cum tibi sint fratres, fratres ulciscere laesos:
Cumque pater tibi sit, iura tuere patris.
Induit arma tibi genitor patriaeque tuusque:
Hostis ab invito regna parente rapit;
Tu pia tela feres, sceleratas ille sagittas:
Stabit pro signis iusque piumque tuis.
Vincuntur causa Parthi: vincantur et armis;
Eoas Latio dux meus addat opes.
Marsque pater Caesarque pater, date numen eunti:

yavaş yavaş büyümenin sıkıntısına katlanmaz.
Tirynsli kahraman küçücüktü, ama elleriyle sıkıp ezmişti
iki yılanı,[1]
daha beşiğindeyken Iuppiter'e layıktı.
Şimdi bile hâlâ bir çocuksun, ey Bacchus, kaç yaşındaydın
o zamanlar
zaptedip korku saldığında değneklerinle India'ya?[2]
Babanın gücüyle, deneyimiyle donanmış olarak
savaşacaksın, ey çocuk,[3]
ve zafer kazanaksın, babanın deneyimiyle, gücüyle:
Büyük bir ad taşımana borçlusun bu ilk yiğitliğini,
gençlerin önderisin şimdi, gün gelecek olacaksın
yaşlıların önderi;
bunlar madem kardeşlerin, intikamını al kardeşlerinin
yarasının,
bu madem baban, koru babanın yasalarını,
silahlarla kuşattı seni, hem kendi baban,
hem de bu ülkenin babası:[4]
baban hiç istemedi, ama düşman kapıp kaçtı saltanatını
acımadan;
sen kutsal mızraklar tutacaksın elinde, düşman ise
namert oklar:
adalet ve sadakat takılacak sancaklarının önüne.
Davalarında yenilsin Parthlar, savaşta da yenilsinler;
Ey benim kumandanım, kat Doğu'nun servetini Latium'a.
Atan Mars, baban Caesar, versin tanrısal güçlerini,
sen seferine çıkarken,

---

1 Genellikle Tiryns'te ikamet ettiğinden, Hercules'e Tirynsli kahraman denir.

2 *değneklerinle*: thyrsus: sarmaşıklarla örülü ve tepesinde çam kozalağı olan, şarap tanrısı Bacchus'un değneği.

3 Yazık ki, Ovidius'un bu şairane kehaneti doğru çıkmamış ve "ey çocuk" diye hitap ettiği Gaius Caesar giriştiği savaşta canından olmuştur.

4 *bu ülkenin babası*: Tanrı Mars.

Nam deus e vobis alter es, alter eris.
Auguror, en, vinces; votivaque carmina reddam,
Et magno nobis ore sonandus eris.
Consistes, aciemque meis hortabere verbis;
O desint animis ne mea verba tuis!
Tergaque Parthorum Romanaque pectora dicam,
Telaque, ab averso quae iacit hostis equo.
Qui fugis ut vincas, quid victo, Parthe, relinquis?
Parthe, malum iam nunc Mars tuus omen habet.
Ergo erit illa dies, qua tu, pulcherrime rerum,
Quattuor in niveis aureus ibis equis.
Ibunt ante duces onerati colla catenis,
Ne possint tuti, qua prius, esse fuga.
Spectabunt laeti iuvenes mixtaeque puellae,
Diffundetque animos omnibus ista dies.
Atque aliqua ex illis cum regum nomina quaeret,
Quae loca, qui montes, quaeve ferantur aquae,
Omnia responde, nec tantum siqua rogabit;
Et quae nescieris, ut bene nota refer.

çünkü biriniz zaten tanrı, diğeri de tanrı olacak.[1]
Bak, şimdiden söylüyorum, zafer senin olacak; bir adak
şarkısı okuyacağım,
haykırarak söylediğim övgüler, kulaklarında çınlayacak.
Dimdik duracaksın ve benim dizerimle aşka getireceksin
savaşçılarını.
Ah, n'olur, yakışsın benim bu sözlerim senin yiğitliğine!
Parthların arkasına bakmadan kaçışını,
Roma'nın göğüs göğüse çarpışmasını
terennüm edeceğim, ve düşmanın tam kaçarken dönüp
atının üstünden fırlattığı o mızrakları.
Kazanmak için kaçıyorsun, ey Parthialı, peki yenilince
ne yapacaksın?
Senin Mars'ın şimdiden kötü gözle bakıyor sana,
ey Parthialı.[2]
O gün, evrenin en güzel günü olacak,
ve sen altına bulanıp bineceksin dört kar beyazı atın üstüne.
Senin önünde yürüyecek komutanlar, zincirler yüklü
boyunlarıyla,[3]
eskisi gibi kaçıp güvenliğe eremeyecekler.
Sevinç yumağı olacak erkekler, kızlar, seni öyle seyredecekler,
yüreklerindeki bütün heyecanı boşaltacaklar, o gün.
Onların arasından bir genç kız sorarsa sana kralların adını,[4]
Hangi ülkelerin, hangi dağların, hangi derelerin bu oyunda
sergilendiğini,
hepsini yanıtla, hatta sorarsa, daha da fazlasını;
Bilmesen bile, iyi bilirmişin gibi yanıtla.

---

1 Ovidius, Caesar'ın kazandığı başarılarla tanrılar katına yükseleceğini terennüm etmektedir.

2 Ovidius, savaşın Partların yenilgisiyle sona ereceği kehanetinde bulunuyor.

3 Düşmanın tutsak alınan önderleri.

4 Ovidius, bu dizeyle asıl konuya geri dönüyor ve okuyucuyu yeniden o hayali deniz savaşının sergilendiği arenaya götürüyor.

Hic est Euphrates, praecinctus harundine frontem:
Cui coma dependet caerula, Tigris erit.
Hos facito Armenios; haec est Danaeia Persis:
Urbs in Achaemeniis vallibus ista fuit.
Ille vel ille, duces; et erunt quae nomina dicas,
Si poteris, vere, si minus, apta tamen.
Dant etiam positis aditum convivia mensis:
Est aliquid praeter vina, quod inde petas.
Saepe illic positi teneris adducta lacertis
Purpureus Bacchi cornua pressit Amor:
Vinaque cum bibulas sparsere Cupidinis alas,
Permanet et capto stat gravis ille loco.
Ille quidem pennas velociter excutit udas:
Sed tamen et spargi pectus amore nocet.
Vina parant animos faciuntque caloribus aptos:
Cura fugit multo diluiturque mero.
Tunc veniunt risus, tum pauper cornua sumit,
Tum dolor et curae rugaque frontis abit.
Tunc aperit mentes aevo rarissima nostro
Simplicitas, artes excutiente deo.

Şu Euphrates, de, alnı sazlarla taçlı:
saçları koyu mavi dökülen de, Tigris olmalı.
Bunlar Armenialılar de, şu kız da Persia,
Danae soyundan doğma,[1]
Achaemenia vadilerinde bir kenttir bu.
Şu ve şu da komutanlar de, ve adları neyse söyle,[2]
biliyorsan, doğrusunu söyle; bilmiyorsan, uydur
yakın bir şeyler.
Şölenler de fırsat tanır böyle tanışmalara, sofralar
kurulduğunda:
şaraptan öte zevkler bulabilirsin orada.
Bacchus kurulmuşken o sofraya, tutup boynuzlarından
narin kollarına çeker hep, gül pembesi Aşk:[3]
Şarap ıslatınca Cupido'nun susamış kanatları
çöker kalır, sarhoşluktan uyuşur, bir daha kalkmaz
oturduğu yerden.
Hızla silkeler şarap damlayan kanatlarını,[4]
ama serptiği aşk yürekleri berelemeye yeter.[5]
Şarap aşka hazırlar ruhları, tutuşacak hale getirir insanı
kıvılcımlarla:
kaygılar uçuşur, içtikçe koyu şarabı, gevşer yok olur.[6]
O an bir kahkaha kopar, geçirir boynuzları kafasına biçareler,[7]
acılar, dertler biter, çatık kaşlar çözülür.
O an, tanrı dağıtınca gizli oyunları
samimiyet kalbe dolar, çağımızda öyle az rastlanan bir
duygu ki bu.

---

1 Danae: Perslerin atası olan Perses'in babası olan Perseus'un anası. Burada Perses ima edilmektedir.

2 *komutanlar*: Persialı esir düşen liderler ima edilir.

3 *gül pembesi Aşk*: Aşk'ın pembe pembe yanakları ima ediliyor; *yapışıp da boynuzlarına*: Aşk'ın şarapla dolu testilerin (amphoraların) kulplarına yapışması betimleniyor.

4 Aşk tanrısı, şarap tanrısına karşı dövüşür, ama ona yenilir.

5 Cupido'nun silkelediği damlalar, kadınların ve erkeklerin yüreklerini ateşlendirir.

6 *koyu şarap* (merum): su katılmamış şarap

7 Şarap içince kişi kendisini dünyanın en güçlü adamı sanır

Illic saepe animos iuvenum rapuere puellae,
Et Venus in vinis ignis in igne fuit.
Hic tu fallaci nimium ne crede lucernae:
Iudicio formae noxque merumque nocent.
Luce deas caeloque Paris spectavit aperto,
Cum dixit Veneri 'vincis utramque, Venus.'
Nocte latent mendae, vitioque ignoscitur omni,
Horaque formosam quamlibet illa facit.
Consule de gemmis, de tincta murice lana,
Consule de facie corporibusque diem.
Quid tibi femineos coetus venatibus aptos
Enumerem? numero cedet harena meo.
Quid referam Baias, praetextaque litora velis,
Et quae de calido sulpure fumat aqua?
Hinc aliquis vulnus referens in pectore dixit
'Non haec, ut fama est, unda salubris erat.'
Ecce suburbanae templum nemorale Dianae

İşte o an ele geçirir kızlar, erkeğin yüreğini
şaraptaki Venus, artık ateş içinde ateş olmuştur.
Böyle zamanlarda fazla güvenme o hain kandile:[1]
güzellik anlayışını bozar gece ve su katılmamış şarap.[2]
Işıkta, bulutsuz havada bakmıştı Paris tanrıçaya,
sonra şöyle söylemişti Venus'a: "sen yendin Venus,
her iki rakibeni de."[3]
Gece lekeyi saklar, her tür kusur affolur,
o saatte istediğin her kadın güzel olur.
Işıkta bak mücevhere, mor boyalı yüne,
ışıkta bak kadının yüzüne, bedenine.
Böyle sayıp dökmeme ne gerek var, kadınların toplandığı
yerleri, avlanasın diye?
bir tek kumsallar desem, yeter.
Söz etmeme gerek var mı Baiae'dan, yelkenler dizili
kıyılarından,
sıcak kükürt tüten sularından.[4]
Bu yöreden dönen, kalbi yaralı biri şöyle diyordu:
"Bu sular sağlıklı demişlerdi bir de, hiç de öyle değilmiş!"
Bak, kentin hemen yöresinde duran Diana mabedine,
korular içinde,[5]

---

1 Mitolojinin ünlü öyküsü Cupido ve Psyche ima ediliyor: Cupido, Psyche'ye (Ruh) âşık olmuş, ama kendisinin aşk tanrısı olduğunu ona söylememiştir. Psyche sevgilisinin kim olduğunu merak edip de bir gece usulca Cupido'nun yatağına yaklaşınca ve elindeki kandili onun yüzüne tutunca, kandilden damlayan yağ Cupido'nun omzuna düşmüş ve tanrı o acıyla fırlayıp kaçmıştır.

2 Hangi kızın güzel olduğunu anlayamazsın.

3 Minerva, Iuno ve Venus arasında yapılan güzellik yarışması ima ediliyor. Bu yarışmanın yargıcı Troia prensi Paris, oyunu Venus'tan yana kullanmıştır.

4 Baiae: Campania bölgesinde, Neapolis körfezinde, sıcak kaplıca sularıyla Romalı zenginlerin tatil cenneti.

5 Roma yakınlarında, Nemus korusunda (*Nemorensis lucus*) yer alan Diana Nemorensis'in kutsal alanı, ağaçlarla bezeli olup âşıkların sık sık uğradıkları bir mekândı. J.G Frazer, *Golden Bough* (Altın Dal) adlı eserinde bu kutsal alanı kaleme almıştır. Efsaneye göre, koruluğun ortasında duran ve sıkı bir şekilde korunan bir ağacın dalını, kaçak bir köle dışın-

Partaque per gladios regna nocente manu:
Illa, quod est virgo, quod tela Cupidinis odit,
Multa dedit populo vulnera, multa dabit.
Hactenus, unde legas quod ames, ubi retia ponas,
Praecipit imparibus vecta Thalea rotis.
Nunc tibi, quae placuit, quas sit capienda per artes,
Dicere praecipuae molior artis opus.
Quisquis ubique, viri, dociles advertite mentes,
Pollicitisque favens, vulgus, adeste meis.
Prima tuae menti veniat fiducia, cunctas
Posse capi; capies, tu modo tende plagas.
Vere prius volucres taceant, aestate cicadae,
Maenalius lepori det sua terga canis,
Femina quam iuveni blande temptata repugnet:
Haec quoque, quam poteris credere nolle, volet.
Utque viro furtiva venus, sic grata puellae:
Vir male dissimulat: tectius illa cupit.
Conveniat maribus, nequam nos ante rogemus,
Femina iam partes victa rogantis agat.
Mollibus in pratis admugit femina tauro:
Femina cornipedi semper adhinnit equo.
Parcior in nobis nec tam furiosa libido:
Legitimum finem flamma virilis habet.

kılıçla kazanılmış bir krallık burası, ölüm saçan bir elle.[1]
Bu tanrıça bakire, nefret eder Cupido'nun oklarından,[2]
birçok insanı yaralamış, yaralayacak daha bir o kadarını.[3]
Şimdiye kadar Thalea öğretti sana, sevdiceğini nerede seçeceğini,[4]
ağını nereye sereceğini, sürüyerek eğri büğrü tekerlerini.[5]
Şimdi sıra bende, kızlar neden hoşlanır, ne şekilde düşer ağa,
ben söyleyeceğim sana, bu iş bir sanattır başlı başına.
Kim olursanız olun, nereli olursanız olun, ey erkekler, şimdi dikkatle dinleyin beni,
ve sizler, ey halk, vaat ettiklerime destek verin, yanımda olun.
İlkin, şuna inan bütün gönlünle, elde edebilirsin
her kadını; elde edeceksin, sen yeter ki ser ağlarını.
Olur da kuşlar susarsa baharda, yazın da ağustosböcekleri
Maenalus tazısı arkasına bakmadan kaçarsa tavşandan,
işte ancak o zaman reddedebilir bir kadın, âşığının sıcacık iltifatlarını.[6]
İltifat istemediğine inandığın bir kadın bile, inan ister.
Kaçamak aşk erkeğin de hoşuna gider, kadının da:
erkek rol yapmada beceriksizdir, kadın arzularını daha iyi saklar.
Kur yapma işi biz erkeklere düşmemiş olsaydı ilkin,
kadın hemen rolünü kapar, öyle bir kur yapardı ki.
Yumuşacık çayırlarda, dişisi boğaya böğürür:
daima kısrak kişner toynaklı aygıra.
Daha uysaldır biz erkeklerdeki şehvet, daha az hummalı,
makul bir sınırı vardır erkeğin ateşinin.

---

1 Söz konusu mabedin rahibi kaçak bir köleydi ve kendinden önceki rahibi kılıçtan geçirmişti.
2 Bakire tanrıça Diana.
3 Koruya giden çoğu insanın aşk yarası alacağı vurgulanıyor.
4 Thalea: Komedinin ve pastoral şiirin esin perisi.
5 Ovidius yazdığı farklı dizeleri, yükseklikleri birbirini tutmayan, dengesiz tekerleklere benzetiyor.
6 Maenalus: Arcadia'da sıradağlar.

Byblida quid referam, vetito quae fratris amore
Arsit et est laqueo fortiter ulta nefas?
Myrrha patrem, sed non qua filia debet, amavit,
Et nunc obducto cortice pressa latet:
Illius lacrimis, quas arbore fundit odora,
Unguimur, et dominae nomina gutta tenet.
Forte sub umbrosis nemorosae vallibus Idae
Candidus, armenti gloria, taurus erat,
Signatus tenui media inter cornua nigro:
Una fuit labes, cetera lactis erant.
Illum Cnosiadesque Cydoneaeque iuvencae
Optarunt tergo sustinuisse suo.
Pasiphae fieri gaudebat adultera tauri;

Byblis'i anımsamak yetmez mi, hani biraderine karşı
duyduğu yasak aşkla
yanıp tutuşan, kendini asıp günahının bedelini cesurca
ödeyen kızı?[1]
Myrrha da âşık oldu babasına, bir kız evlat için
yasaktı bu oysa,[2]
şimdi saklanıyor, hapsolmuş bir ağaç kabuğuna:
o kokulu ağaçtan akan gözyaşlarını
sürünüyoruz bizler, o damlalar korumakta hâlâ
hanımının adını.
Bir vakitler, korularla kaplı Ida'nın gölgeli koyaklarında
beyaz bir boğa yaşardı, gururuydu sürüsünün,
minik, kara bir işaret vardı iki boynuzunun arasında:
sadece orası lekeliydi, diğer yanları süt beyaz.
Cnosus'un, Cydon'un düveleri deli olurdu,[3]
bir kez çıksın diye sırtlarına.
O boğanın yasak aşkı olmak öyle hoşuna gitti ki Pasiphae'ın;[4]

1 Miletus'un kızı Biblis, erkek kardeşi Caunus'a âşık oldu. Hatta ona uzunca bir mektup yollayarak hem aşkını ilan etti, hem de tanrılar arasında bile böyle ilişkiler yaşanabileceğini söyleyip örnekler verdi. Ama kardeşi bu aşka karşılık vermedi.

2 Cinyras ile Cenchreis'in kızı olan Myrrha, babasına âşıktı ve bu yasak tutkusuna yenik düşüp kendisini asrı. Ama sütannesi onu son anda kurtardı. Myrrha'nın derdini öğrenen sütanne bir plan hazırladı ve karanlık bastığında, Cinyras da sarhoşken Myrhha'yı başka bir kadınmış gibi onunla beraber olmaya zorladı. Ama bir gece Cinyras kandil ışığında, beraberlik yaşadığı kadının kızı olduğunu gördü ve kılıcını çekip Myrrha'nın peşine düştü. Myrhha dokuz ay boyunca dolandı durdu ve tanrılara dualar etti. Sonunda onun bu yaralı haline acıyan tanrılar Myrhha'yı, sarı sakız (mür) ağacına dönüştürdü. Ama Myrhha babasından hamile kalmıştı ve Lucina'nın (doğum tanrıçası) yardımıyla bu çocuğu dünyaya getirdi. Bu çocuk Adonis'in ta kendisiydi. Adonis'in bakımını su perileri (Naiades) üstlendi ve onu Myrhha'nın gözyaşlarıyla, yani sarı sakızla yıkadılar. Bkz. Ovidius, *Metamorphoses*, 10.298-518.

3 Cnosus: Creta'nın başkenti, Knossos; Cydon: Creta'nın kuzey kıyısında, ünlü bir kent.

4 Creta kralı Minos'un eşi, Ariadne ve Phaedra'nın annesi: Minos söz verdiği halde deniz tanrısı Poseidon'a muhteşem güzellikteki beyaz boğayı kesmeyince, tanrının cezası ağır oldu ve karısını o boğaya âşık etti. Pasiphae bu boğayla çiftleşti ve bu yasak aşkın ürünü, başı boğa, bedeni insan biçimindeki canavar Minotaurus doğdu.

Invida formosas oderat illa boves.
Nota cano: non hoc, centum quae sustinet urbes,
Quamvis sit mendax, Creta negare potest.
Ipsa novas frondes et prata tenerrima tauro
Fertur inadsueta subsecuisse manu.
It comes armentis, nec ituram cura moratur
Coniugis, et Minos a bove victus erat.
Quo tibi, Pasiphae, pretiosas sumere vestes?
Ille tuus nullas sentit adulter opes.
Quid tibi cum speculo, montana armenta petenti?
Quid totiens positas fingis, inepta, comas?
Crede tamen speculo, quod te negat esse iuvencam.
Quam cuperes fronti cornua nata tuae!
Sive placet Minos, nullus quaeratur adulter:
Sive virum mavis fallere, falle viro!
In nemus et saltus thalamo regina relicto
Fertur, ut Aonio concita Baccha deo.
A, quotiens vaccam vultu spectavit iniquo,
Et dixit 'domino cur placet ista meo?
Aspice, ut ante ipsum teneris exultet in herbis:
Nec dubito, quin se stulta decere putet.'
Dixit, et ingenti iamdudum de grege duci
Iussit et inmeritam sub iuga curva trahi,

kıskançlığından, o alımlı düvelere hep nefretle baktı.
Bu söylediğim çok iyi bilinir, öyle ki yüz kentli Creta bile
yalanlayamaz bunu, bütün yalancılığına rağmen.[1]
Derler ki boğası için taze yapraklar,[2]
körpecik otlar toplarmış elleriyle, hiç alışık olmadığı halde.
Sürülerle birlikte dolanır, aldırmazmış kocasının gitme
demelerine; bir boğa Minos'un hakkından geldi demek.
Ne diye giyersin, ey Pasiphae, bu pahalı elbiseleri?
Senin âşığın anlamaz ki ihtişamdan.
O aynanın elinde işi ne, dağdaki sürünün böyle mi
düşeceksin peşine?
Düzgün saçlarınla ne diye oynuyorsun bu kadar, ah budala?
Sen yine de inan aynaya, senin düve olmadığını söylüyor bak.
Nasıl isterdin, alnında boynuzlar çıkmasını!
Madem Minos seni seviyor, başka âşık arama:
Kocanı aldatmak istiyorsan ille de, aldat bari bir adamla!
Demek, bir kraliçe, zifaf yatağını bırakıp ormanlara,
koyaklara gidiveriyor,
Aonialı tanrı tarafından aşka gelen bir Baccha gibi.[3]
Ah, kaç kez yan yan bakmış şu ineğe,
şöyle demiş: "niçin kendini beğendirmeye çalışıyor şu,
benim kocama?
Baksana, adamımın önünde nasıl da oynaşıyor,
yumuşacık çayırlarda:
aptal şey, kesin kendini güzel falan sanıyor."
Böyle demiş ve hemen emretmiş o koca sürüden
defedilmesini o masumun
ve kemerli boyunduruğa vurulmasını,[4]

1 Creta kenti yalancılığıyla kötü bir şöhret edinmiştir. Bkz. Paulus, *Epistulae ad Titum*, 1. 12.

2 sevgilisi için.

3 Aonia: Boeotia'da, esin perilerinin meskeni olduğuna inanılan yöre. Şairler, Aonia yerine çoğunlukla Boeotia'yı (Boeotia terra) kullanır. Baccha: Şarap tanrısı Bacchus'un kadın ereni.

4 sabana koşulmasını.

Aut cadere ante aras commentaque sacra coegit,
Et tenuit laeta paelicis exta manu.
Paelicibus quotiens placavit numina caesis,
Atque ait, exta tenens 'ite, placete meo!'
Et modo se Europen fieri, modo postulat Io,
Altera quod bos est, altera vecta bove.
Hanc tamen implevit, vacca deceptus acerna,
Dux gregis, et partu proditus auctor erat.
Cressa Thyesteo si se abstinuisset amore
(Et quantum est uno posse carere viro?),
Non medium rupisset iter, curruque retorto
Auroram versis Phoebus adisset equis.
Filia purpureos Niso furata capillos

ya da sözde bir kurbanmış gibi, zorla devrilmesini
sunağın önüne;
sevinçle almış sonra rakibesinin bağırsaklarını eline.
Kaç kez rakibelerini kesip böyle, tanrıları yatıştırmış,[1]
sonra bağırsaklarını eline alıp haykırmış: "haydi gidin de
beğendirin kocama kendinizi!"
Kâh Europa olmak için kıvranıyor, kâh Io olmak için,
çünkü biri inekti bunların, diğeri de bir boğanın sırtında
taşınmıştı.[2]
Ama ne yaptı etti bu kadın, sonunda gebe kaldı
sürünün liderinden,
kandırıp onu akçaağaçtan yapılma bir inekle,
ve dölü ele verdi babasını.[3]
O Cretalı kız gem vurabilseydi Tyestes'e duyduğu aşka,[4]
(Ne zor gelir bir kadına tek bir adamı sevmek?)
Yolun tam ortasında durdurup döndürmezdi arabasını
Phoebus,[5]
koşturmazdı atlarını gerisingeri, Aurora'ya.[6]
Kızı kopardığı için Nisus'un kızıl buklelerini[7]

1 Kurban keserek tanrıların öfkesi dindirilirdi.

2 Phoenicialı (Fenikeli) prenses Europa'yı Zeus bir boğa kılığına girerek Creta'ya kaçırdı.

3 Pasiphae boğaya âşık olunca, Daedalus'un yardımıyla bir inek kılığına girdi ve boğayla çiftleşti.

4 Aerope: Creta kralı Catreus'un kızı, Mycenae kralı Atreus'un eşi. Kocasının kardeşi Thyestes'e âşık oldu.

5 Phoebus'un (Güneş) günü yarıda kesmesinden söz ediliyor.

6 Aurora: Şafak

7 Nisus: Pandion ve Megara kralının oğlu. Kendi yaşamı ve kentinin güvenliği mora çalan kızıl saçlarına bağlıydı. Kızı Scylla, Creta kralı Minos'a âşık olunca, âşığı için babasının can damarı olan saçlarını koparır. Babası ölür ve bir balıkkartalına dönüşür. Ülkesi de Minos'un eline geçer. Ama Minos babasına itaatsizlik eden kızı öldürür. Scylla ölünce bir martıya dönüşür, babası da onu amansızca takip eder durur. Bu dizede, Scylla, Italia ve Sicilia arasındaki Messina boğazında (daha sonraları Yunanistan'ın kuzeyindeki Scylla Burnu'nda) yaşadığına ve Charybdis'ten (girdap) kaçan gemicileri yuttuğuna inanılan ünlü deniz canavarı Scylla ile karıştırılmıştır. Söz konusu Scylla, önceleri bir nympha (su perisi) olduğu halde, sonradan bir deniz canavarına dönüşmüştür. Scylla, her birinde üç sıra halinde keskin dişler bulunan altı boynu, belinin etrafını kuşatan altı köpek başı ve balık kuyruğuyla korkunç görünümlü bir kadın olarak betimlenir.

Pube premit rabidos inguinibusque canes.
Qui Martem terra, Neptunum effugit in undis,
Coniugis Atrides victima dira fuit.
Cui non defleta est Ephyraeae flamma Creusae,
Et nece natorum sanguinolenta parens?
Flevit Amyntorides per inania lumina Phoenix:
Hippolytum pavidi diripuistis equi.
Quid fodis inmeritis, Phineu, sua lumina natis?
Poena reversura est in caput ista tuum.
Omnia feminea sunt ista libidine mota;
Acrior est nostra, plusque furoris habet.

şimdi eziyor rahmiyle, kasıklarıyla
gözü dönmüş köpeklerin başını.
Karada Mars'tan kaçtı, dalgalı denizde de Neptunus'tan,[1]
ama o zalim karısının kurbanı oldu, Atreus oğlu.[2]
Kimi ağlatmadı ki Ephyreli Creusa'nın yangını,[3]
ve elini çocuklarının kanına bulamış o anne?
Phoenix, Amyntor'un oğlu, yaşlar akıttı,
görmeyen gözlerinden:[4]
korkudan deliye dönen atları paramparça etti Hippolytus'u.[5]
Niçin oyarsın, ah Phineus, masum oğullarının gözlerini?[6]
Bunun cezası dönüp gelecek sonuçta senin başına.
İşte bütün bunlar, kadınsal şehvetinin kışkırtması;
biz erkeklerden çok daha vahşi, çok daha deli bir tutku bu.

---

1 Mars: Savaş tanrısı; Neptunus: Deniz tanrısı.

2 Agamemnon: Atreus'un oğlu, Sparta'nın en güzel kadını Helene ile evlenen Menelaus'un kardeşi. Helene Paris ile birlikte Troia'ya kaçınca, Yunan donanmalarının başına geçen Agamemnon Helene'nin kaçırılışının öcünü almak için tam on yıl boyunca savaşmıştır. Karısı, Clytemnestra, âşığı Aegisthus'un yardımıyla, Troia dönüşünde kocasını öldürmüştür.

3 Corinthuslu (Ephyreli) kral Creon'un kızı. Iason, Medea'dan ayrılıp kendisiyle evlendi. Kocasının kendisini aldatmasından deliye dönen Medea, yeni geline düğün armağanı olarak büyülü bir giysi yolladı. Creusa giysiyi giydiği anda yanmaya başladı.

4 Amyntor'un oğlu Phoenix, babasının âşık olduğu bir kadına (Clytia ya da Phthia) tutuldu. Babası durumu öğrenince, oğlunu gözlerinden etti.

5 Theseus'un karısı, üvey oğlu Hippolytus'a amansızca tutuldu ve aşkına karşılık alamayınca onu kocasına şikayet edip kendisine tecavüz ettiğini söyledi. Hippolytus, Phaedra'nın zalim aşkından doludizgin kaçarken atlarının denetimini yitirdi ve bir uçurumdan düşüp paramparça oldu. Bkz. Seneca, *Phaedra*, çev. Çiğdem Dürüşken, Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2007.

6 Thracia kralı Phineus ilk evliliğini Boreas'ın kızı Cleopatra ile yaptı ve ondan oğulları oldu. Karısı ölünce yeniden evlendi. Ama yeni eşi Idaea oğullarına iftira attı. Bunun sonucunda, Phineus oğullarının gözünü kör etti. Bu haksızlığa seyirci kalamayan yüce Iuppiter, Phineus'a iki seçenek sundu; ya ölecekti, ya da kör olacaktı. Phineus kör olmayı yeğledi. Her şeyi gören Helios (Güneş) Phineus'un seçimine öyle kızdı ki, onun başına Harpia'yı sardı (Harpyia: yarı kuş, yarı kadın gövdeli canavarlar. Fırtınaların kişileştirilmiş biçimleri olarak da betimlenir.)

Ergo age, ne dubita cunctas sperare puellas;
Vix erit e multis, quae neget, una, tibi.
Quae dant quaeque negant, gaudent tamen esse rogatae:
Ut iam fallaris, tuta repulsa tua est.
Sed cur fallaris, cum sit nova grata voluptas
Et capiant animos plus aliena suis?
Fertilior seges est alienis semper in agris,
Vicinumque pecus grandius uber habet.
Sed prius ancillam captandae nosse puellae
Cura sit: accessus molliet illa tuos.
Proxima consiliis dominae sit ut illa, videto,
Neve parum tacitis conscia fida iocis.
Hanc tu pollicitis, hanc tu corrumpe rogando:
Quod petis, ex facili, si volet illa, feres.
Illa leget tempus (medici quoque tempora servant)
Quo facilis dominae mens sit et apta capi.
Mens erit apta capi tum, cum laetissima rerum
Ut seges in pingui luxuriabit humo.
Pectora dum gaudent nec sunt adstricta dolore,
Ipsa patent, blanda tum subit arte Venus.
Tum, cum tristis erat, defensa est Ilios armis:
Militibus gravidum laeta recepit equum.
Tum quoque temptanda est, cum paelice laesa dolebit:
Tum facies opera, ne sit inulta, tua.
Hanc matutinos pectens ancilla capillos
Incitet, et velo remigis addat opem,
Et secum tenui suspirans murmure dicat
'At, puto, non poteras ipsa referre vicem.'

Haydi öyleyse, hiç şüphe etme, elde edebilirsin bütün kızları;
binlercesinin arasında biri bile çıkmaz sana hayır diyecek.
Kabul etseler de, etmeseler de, kızlar teklif alınca sevinirler:
De ki yanıldın, reddedilmenin sana ne zararı dokunacak ki.
Ama niçin yanılasın, zevk dediğimiz yepyeni sevinçler
olduğuna göre,
yabancı olduğumuz tutkular daha kolay esir alır ruhları.
Hep daha bereketli olur ekin, başkasının tarlasında,
daha çok süt verir memeleri, komşu sürünün.
Ama dikkat et, hizmetçisini tanı ilkin, gönül verdiğin kızın:
onun sayesinde, daha kolay yanaşırsın.
Öğren bakalım, hanımının en yakın sırdaşı mı,
güvenilir bilgi sahibi mi epeyce, üstü örtülü şakalarının.
Ayart onu vaatlerinle, ricalarda bulunarak ayart onu:
isterse, kolayca elde edeceksin dilediğin şeyi.
Zamanını kollayacaktır (hekimler de zamanı kollar)
bakacaktır hanımının ruhu rahat mı, uygun mu kandırılmaya.
Ruhu uygun demektir kandırılmaya, sevinçten içi içine
sığmıyorsa,
zengin toprakta yeşerdikçe yeşeren tohumlar nasılsa.
Yürekler neşeliyse, bağlı değilse kederle
açılırlar, süzülür girer oradan Venus, baştan çıkarıcı işvesiyle.
Hüzün içindeyken Ilios, silahlarıyla düşmana karşı durdu,
sevinçliyken, askerlere gebe atı içine aldı.[1]
Bir de, rakibin olan bir erkek tarafından incinip
acı çektiğinde, dene bakalım
intikamını almadan bırakma, bunu iş edin kendine.
Hizmetçisi, sabahleyin, saçını tararken hanımının
öfkesini körüklesin, yüklensin yelkenine, küreğine,[2]
fısıl fısıl söylensin kendi kendine, iç çeksin:
"Ah, sanırım, sana yaptığını sen ona yapamayacaksın."

---

1 Troia, Yunanlıların kurnazca hazırladığı atı armağan olarak kabul ettiği anda, yandı yıkıldı.

2 *yangına kürekle gitsin.*

Tum de te narret, tum persuadentia verba
Addat, et insano iuret amore mori.
Sed propera, ne vela cadant auraeque residant:
Ut fragilis glacies, interit ira mora.
Quaeris, an hanc ipsam prosit violare ministram?
Talibus admissis alea grandis inest.
Haec a concubitu fit sedula, tardior illa,
Haec dominae munus te parat, illa sibi.
Casus in eventu est: licet hic indulgeat ausis,
Consilium tamen est abstinuisse meum.
Non ego per praeceps et acuta cacumina vadam,
Nec iuvenum quisquam me duce captus erit.
Si tamen illa tibi, dum dat recipitque tabellas,
Corpore, non tantum sedulitate placet,
Fac domina potiare prius, comes illa sequatur:
Non tibi ab ancilla est incipienda venus.
Hoc unum moneo, siquid modo creditur arti,
Nec mea dicta rapax per mare ventus agit:
Aut non rem temptes aut perfice; tollitur index,
Cum semel in partem criminis ipsa venit.
Non avis utiliter viscatis effugit alis;
Non bene de laxis cassibus exit aper.
Saucius arrepto piscis teneatur ab hamo:
Perprime temptatam, nec nisi victor abi.
Tunc neque te prodet communi noxia culpa,
Factaque erunt dominae dictaque nota tibi.
Sed bene celetur: bene si celabitur index,
Notitiae suberit semper amica tuae.
Tempora qui solis operosa colentibus arva,
Fallitur, et nautis aspicienda putat;

Sonra hemen senden bahsetsin, ikna olacağı şeyler söylesin,
aşkından deliye döndüğüne, ölüp ölüp dirildiğine
yeminler etsin.
Sen de elini çabuk tut, yelkenler inip suya rüzgârlar kesilmesin:
çünkü buz gibi kırılgandır kadının öfkesi, eriyip gider zamanla.
Şimdi şöyle sorabilirsin, hizmetçiyi ayartmak ne derece
hayır getirir?
Böyle bir girişim kumar gibidir, netamelidir.
Kimi hevesle fırlar yatağından, kimi elini ağırdan alır,
kimi bir ödül olarak hazırlar seni hanımına, kimi de kendine.
Bu iş şansa bağlıdır; şans cüretkârlara yüz verir
ama fikrimi sorarsan, uzak dur derim.
Sarp yollarda, kayalık zirvelerde yürümek bana göre değil,
bir gence kılavuzluk edip de onu tehlikeye atacak değilim.
Ama olur ya, mektuplarını getirip götürürken,
endamını beğenirsen, coşkusu kadar,
yine de sen önce hanımını elde etmeye bak, sonra sırdaşını:
bir hizmetçiye kur yaparak aşka başlama.
Eğer biraz güveniyorsan ustalığıma,
yırtıcı rüzgar alıp götürmeyecekse sözlerimi denizlere,
sana tek tavsiyem şu:
Ya bu işe asla girişme, ya da sonunu getir: casusun dilini tutar,
bir kez ortak oldu mu günaha.
Kuş boşuna çırpınır kaçmak için, kanadı ökseye yapıştığında;
domuz kaçamaz öyle kolayca, dolandığında ağlara.
oltana çarpan balığı kancanla yakaladığında, sıkı tut:
giriştiğin işte ayak dire, zafer kazanmadan çekip gitme.
O hınzır günaha ortak bulmak faydalı olur sana,
haberdar olacaksın anında, hanımı ne yapıyorsa,
ne söylüyorsa.
Ama sıkı tut ağzını; casusun da sıkı tutuyorsa,
sevgilinin her attığı adımı bileceksin böylece, anında.
Sadece toprağı işleyen çiftçiler mevsimleri gözetir dersen,
yanılırsın, sadece denizciler mevsimleri gözetir dersen;

Nec semper credenda ceres fallacibus arvis,
Nec semper viridi concava puppis aquae,
Nec teneras semper tutum captare puellas:
Saepe dato melius tempore fiet idem.
Sive dies suberit natalis, sive Kalendae,
Quas Venerem Marti continuasse iuvat,
Sive erit ornatus non ut fuit ante sigillis,
Sed regum positas Circus habebit opes,
Differ opus: tunc tristis hiems, tunc Pliades instant,
Tunc tener aequorea mergitur Haedus aqua;
Tunc bene desinitur: tunc siquis creditur alto,
Vix tenuit lacerae naufraga membra ratis.
Tu licet incipias qua flebilis Allia luce
Vulneribus Latiis sanguinolenta fluit,
Quaque die redeunt, rebus minus apta gerendis,
Culta Palaestino septima festa Syro.
Magna superstitio tibi sit natalis amicae:
Quaque aliquid dandum est, illa sit atra dies.
Cum bene vitaris, tamen auferet; invenit artem
Femina, qua cupidi carpat amantis opes.

Her zaman emanet edilmez tabii ekinler, hilekâr tarlalara,
her zaman emanet edilmez tabii, çukur gemiler yeşil sulara,
ama körpe kızlar da her zaman kolayca takılmaz kancana:
bu işi kolayca halledersin, zamanını yakaladığında.
İster doğum günü olsun o gün, isterse Nisan'ın ilk günü
bayram etse bile Venus'un Mars'la birleşmesine;[1]
isterse, evvelce olduğu gibi, kilden heykellerle değil de
kralların servetiyle süslenmiş olsun Circus,[2]
sen işini ertele, eğer kapıya dayanmışsa kara kış,
tehditler savuruyorsa Pleiades[3, 4]
körpe Oğlak, karışmışsa engin sulara,[5]
Vazgeç sen, akıllıca olur; derin sulara güvenen,
sonra zor tutunur batan gemisinin kırık serenine.
Gözyaşları içinde aktığı gün giriş sen bu işe, Allia,[6]
Latin yaralarından akan kanlara karışıp da,
ya da işlerin askıya alındığı o günde,
Syrialı Yahudi için kutsal olan o yedinci gün geldiğinde.
Batıl bir korku duy sevgilinin doğum gününden:
kara günün olsun, böyle hediye vereceğin günler.
Ama ne kadar kaçarsan kaç, alacağını alır o yine de;
kadın icadıdır,
ateşli âşığının servetini tırtıklamak, maharetle.

1 1 Nisan, Venus onuruna kutlanan bayram günüydü.

2 Ovidius, bu dizede, yarış meydanında büyük bir gösterinin olduğu günü kastediyor.

3 Pleiades: Yedi Yıldız: Atlas ile Pleione'nin yedi kızı (Electra, Halcyone, Celaone, Maia, Sterope, Taygete, Merope). Taurus takımyıldızında yedi yıldızı oluşturur ve bunların altısı çıplak gözle görülebilir.

4 Kuzey yarıkürede, Pleiades'in doğuşu ve batışı deniz mevsiminin açılış tarihini ve çiftçiler için tarım mevsimin gelişini ve sona erişini belirtir. Pleiades baharda tan ağarırken doğarsa, söz konusu işler için uygun zamanın geldiğini müjdeler, sonbaharda sabahleyin batarken bu tür işlerin mevsiminin geçtiğini haber verir.

5 Latince, Haedus: Oğlak; çoğul kullanımı Haedi: Oğlaklar: Auriga (Arabacı takımyıldızı) takımyıldızında iki küçük yıldız.

6 Allia: Tiberis nehrine akan dere. Bu derenin adıyla anılan savaşta, Brennus komutasındaki Romalılar, Gallialıların bozgununa uğramıştı. (MÖ 390-387)

Institor ad dominam veniet discinctus emacem,
Expediet merces teque sedente suas:
Quas illa, inspicias, sapere ut videare, rogabit:
Oscula deinde dabit; deinde rogabit, emas.
Hoc fore contentam multos iurabit in annos,
Nunc opus esse sibi, nunc bene dicet emi.
Si non esse domi, quos des, causabere nummos,
Littera poscetur¬ne didicisse iuvet.
Quid, quasi natali cum poscit munera libo,
Et, quotiens opus est, nascitur illa, sibi?
Quid, cum mendaci damno maestissima plorat,
Elapsusque cava fingitur aure lapis?
Multa rogant utenda dari, data reddere nolunt:
Perdis, et in damno gratia nulla tuo.
Non mihi, sacrilegas meretricum ut persequar artes,
Cum totidem linguis sint satis ora decem.
Cera vadum temptet, rasis infusa tabellis:
Cera tuae primum conscia mentis eat.
Blanditias ferat illa tuas imitataque amantem
Verba; nec exiguas, quisquis es, adde preces.
Hectora donavit Priamo prece motus Achilles;
Flectitur iratus voce rogante deus.

Almaya doymayan kadınına, o gün namussuz
bir seyyar satıcı yanaşır,
sen otururken yanında serer mallarını ortalığa:
gözüne kestirdiğini bildiğin şeylere bakmanı ister senden,
ardından öpücüklere boğar; sonunda da satın almanı ister.
Bununla yetineceğine yeminler eder, nice yıllar,
tam da bunu istediğini söyler, satın almanın
tam zamanı olduğunu.
Bir bahane uydurup yanında verecek paranın olmadığını
söylesen,
imzalı kağıt ister bu kez de –lanet edersin okuma yazma
bildiğine.[1]
Doğum günüymüş gibi, ne pastalar ister, hediye olarak,[2]
bir şeye ihtiyacı olmasın, nasıl da hep yeniden doğar?
Uyduruk bir şeyini kaybetse nasıl da hüngür hüngür ağlar,
nasıl da uydurur, elmas küpesi düştü diye deldirdiği kulağından?
Hep bir şeyler ödünç ister, aldı mı da aklına bile gelmez
geri vermek:
kaybedersin, ama hiç minnet duyulmaz kayıplarına.
Anlatmaya gücüm yetmez bu aşiftenin fettan oyunlarını,
yüzlerce ağzım olsa bile, bir o kadar da dilim.
Balmumuyla bir yol aç kendine, kazınmış tabletlerin sür
iyice üzerine:
balmumu gitsin önce, tanığı olarak düşüncelerine.
İltifatlarını götürsün ona, âşıkmışsın gibi yazdığın
yapmacık sözlerini;
kim olursan ol, yakarılarını da ekle, mütevazı biçimde.
Achilles bile vermiş Hector'u Priamus'a, dayanamayıp
yakarısına;[3]
yakaran bir sese acır tanrı, ne kadar öfkeli de olsa.

---

1 imzalı kağıt: çek

2 Pasta: Latince, *libum*: Süt ve yağ karıştırıp yapılan üstüne bal sürülen ve doğum günlerinde tanrılara sunulması adetten olan bir çeşit kek.

3 Troia savaşında, Achilles Hector'u öldürdükten sonra, oğlunun bedenini isteyen ve kendisine yalvaran Priamus'a acıyıp dileğini yerine getirmiştir.

Promittas facito: quid enim promittere laedit?
Pollicitis dives quilibet esse potest.
Spes tenet in tempus, semel est si credita, longum:
Illa quidem fallax, sed tamen apta dea est.
Si dederis aliquid, poteris ratione relinqui:
Praeteritum tulerit, perdideritque nihil.
At quod non dederis, semper videare daturus:
Sic dominum sterilis saepe fefellit ager:
Sic, ne perdiderit, non cessat perdere lusor,
Et revocat cupidas alea saepe manus.
Hoc opus, hic labor est, primo sine munere iungi;
Ne dederit gratis quae dedit, usque dabit.
Ergo eat et blandis peraretur littera verbis,
Exploretque animos, primaque temptet iter.
Littera Cydippen pomo perlata fefellit,
Insciaque est verbis capta puella suis.
Disce bonas artes, moneo, Romana iuventus,
Non tantum trepidos ut tueare reos;
Quam populus iudexque gravis lectusque senatus,
Tam dabit eloquio victa puella manus.

Sözler ver: söz vermenin ne zararı var?
Sözlerle herkes zengin olur.
Umut, bir kez ekildi mi yüreklere, yaşar yıllar yılı:
Yalancı bir tanrıça bu, ama çok faydalı.
Hediye falan verirsen, unutulduğun andır kolayca:
sevgilin alır hediyeni, hiçbir şey eksilmez kendinden.
Vermezsen, hep verecekmişsin gibi bekler seni:
çorak tarla da çok defa kandırır böyle efendisini:
kaybetmemek için, kaybetmeye doymaz kumarbaz,
hep elini zara atar, aç gözlüce.
İşte asıl iş bu, işte asıl emek, ele geçir bakalım önce,
vermeden hiç hediye;
işte o zaman, verdiğini, bedava vermiş olmamak için,
vermeye devam eder.
O halde, devam et böyle, mektuplar yaz gönül okşayıcı
sözlerle,
anla bakalım niyetini, yolu ilk sen aç.
Bir elmaya karalanan mektupla kandırıldı Cydippe,[1]
bilmeden tuzağa düştü kızcağız, kendi sözleriyle.
Size tavsiyem, ey Romalı delikanlılar, edebiyat öğrenin,
sadece tir tir titreyen sanıkları savunmak için değil tabii;
yenik düşünce belagatine, nasıl fethedersin halkı,
ciddi bir yargıcı, senatus'un seçkin azalarını, öyle fethedersin
bir genç kızı.

---

1 Callimachus'un kaybolan bir şiirine konu olan mitolojinin kadın kahramanlarından Cydippe, zengin bir Atinalının kızıydı. Ceos adasından bir delikanlı, Acontius ona âşık oldu. Bir gün tesadüfen her ikisi de Delos'ta Artemis onuruna düzenlenen festivale katıldılar. Cydippe Artemis tapınağında otururken, delikanlı onun ayaklarına bir elma fırlattı. Üstünde şöyle yazılıydı: "Artemis tapınağı üstüne yemin ederim ki, Acontius ile evleneğim." Cydippe elmayı aldı ve yazılanları yüksek sesle okuyup fırlattı. Acontius'un adının ve adresinin yazılı olduğuna bile dikkat etmedi. Bu olaydan sonra, babası onu ne zaman bir adamla evlendirmeye kalksa, düğünden önce hep hastalanmaya başladı. Babası Delphoi kahinine danışınca, kızının evlenememe nedeninin Artemis'in öfkesi olduğunu anladı. Çünkü kızı Artemis'in tapınağı üzerine yemin etmiş, ama yeminini bozmuştu. Sonuçta, Cydippe Acontius'la evlendirildi.

Sed lateant vires, nec sis in fronte disertus;
Effugiant voces verba molesta tuae.
Quis, nisi mentis inops, tenerae declamat amicae?
Saepe valens odii littera causa fuit.
Sit tibi credibilis sermo consuetaque verba,
Blanda tamen, praesens ut videare loqui.
Si non accipiet scriptum, inlectumque remittet,
Lecturam spera, propositumque tene.
Tempore difficiles veniunt ad aratra iuvenci,
Tempore lenta pati frena docentur equi:
Ferreus adsiduo consumitur anulus usu,
Interit adsidua vomer aduncus humo.
Quid magis est saxo durum, quid mollius unda?
Dura tamen molli saxa cavantur aqua.
Penelopen ipsam, persta modo, tempore vinces:
Capta vides sero Pergama, capta tamen.
Legerit, et nolit rescribere? cogere noli:
Tu modo blanditias fac legat usque tuas.
Quae voluit legisse, volet rescribere lectis:
Per numeros venient ista gradusque suos.
Forsitan et primo veniet tibi littera tristis,
Quaeque roget, ne se sollicitare velis.
Quod rogat illa, timet; quod non rogat, optat, ut instes;
Insequere, et voti postmodo compos eris.

Ama saklı tut meziyetlerini, çatıp kaşlarını hemen
tartışmalar yapmaya kalkma;
sıkıcı sözler olmasın konuşmalarında.
Bir adam, hepten budala değilse, nutuk çekmeye kalkar mı
hiç narin aşkına?
Bilgiç bir üslupla yazılan mektuplar da genellikle
nefret uyandırır.
Sıradan sözcükler kullan, dilin inandırıcı olsun,
tatlı tatlı da kandırırsın tabii, yanında konuşuyormuşsun sansın.
Mektubunu almazsa, okunmadan sana geri dönerse,
bir gün mutlaka okuyacağını ümit et, ısrarlı ol başladığın işte.
Zamanla sabana boynunu uzatır inatçı öküzler bile,
atlar zamanla öğrenir, uysalca katlanmayı koşumlarına:
aşınır devamlı sürtünürse, demir halka,
toprağı devamlı sürerse, kıvrık saban demiri incelir.
Taştan daha serti var mı, sudan daha hafifi?
Ama o hafif su, oyar o sert taşı.
Yeter ki azmet, zamanla Penelope'yi bile fethedersin:[1]
Pergama geç alındı, ama alındı ya sonunda, sen ona bak.[2]
Mektubunu okudu da, sana yanıt vermedi mi? Sakın zorlama:
bırak okudukça okusun iltifatlarını.
Okumaya gönlü olan, gönüllü olur yanıt vermeye,
okuduklarına.
kendiliğinden yavaş yavaş, adım adım ilerler böyle şeyler.
Belki başlangıçta soğuk bir mektup alacaksın,
kendisini rahatsız etmemeni rica edecek senden:
ama korku duyacak, rica ettiği şeyden; rica etmediğini
istiyor işte, ısrar etmeni;
devam et, yakında kavuşacaksın dileğine.

---

1 Penelope: Ithaca kralı Ulixes'in (Odysseus) vefalı karısı. Kocasının Troia savaşından dönüşünü beklemiş ve bu arada kendisiyle evlenmek isteyen taliplerini oyalayarak geri çevirmiştir.

2 Pergama: Troia: Troia'nın düşüşü on yıllık kanlı bir savaş sonucunda oldu.

Interea, sive illa toro resupina feretur,
Lecticam dominae dissimulanter adi,
Neve aliquis verbis odiosas offerat auris,
Qua potes ambiguis callidus abde notis.
Seu pedibus vacuis illi spatiosa teretur
Porticus, hic socias tu quoque iunge moras:
Et modo praecedas facito, modo terga sequaris,
Et modo festines, et modo lentus eas:
Nec tibi de mediis aliquot transire columnas
Sit pudor, aut lateri continuasse latus;
Nec sine te curvo sedeat speciosa theatro:
Quod spectes, umeris adferet illa suis.
Illam respicias, illam mirere licebit:
Multa supercilio, multa loquare notis.
Et plaudas, aliquam mimo saltante puellam:
Et faveas illi, quisquis agatur amans.
Cum surgit, surges; donec sedet illa, sedebis;
Arbitrio dominae tempora perde tuae.
Sed tibi nec ferro placeat torquere capillos,
Nec tua mordaci pumice crura teras.
Ista iube faciant, quorum Cybeleia mater
Concinitur Phrygiis exululata modis.
Forma viros neglecta decet; Minoida Theseus
Abstulit, a nulla tempora comptus acu.
Hippolytum Phaedra, nec erat bene cultus, amavit;
Cura deae silvis aptus Adonis erat.
Munditie placeant, fuscentur corpora Campo:
Sit bene conveniens et sine labe toga:

Bir ara, dışarda, sere serpe minderine uzanmış halde gördün diyelim,
usul usul yaklaş kadınının sedirine,
sözlerin gitmesin diye birilerinin kıskanç kulaklarına
müphem ifadelere bürümeye çalış onları, kurnazca.
Dolaşıyor diyelim avare avare, havadar bir kemeraltında,
git oraya, yavaş yavaş yürü yanında, arkadaşça:
bir önüne geç, bir arkasına,
adımlarını sıklaştır bir ara, bir ara ağırdan al:
Hiç utanma, zaman zaman sıyır geç aranızdaki sütunları,
yürü hep yan yana;
izin verme, oturmasın sensiz tiyatro sıralarında da o güzel endamıyla:
seyretmeye doyamayacağın sahne sunar sana, omuzlarıyla.
Dik gözlerini bak ona, hayranlığını göster ona, rahatça:
çok şey anlatabilirsin kaşlarınla, bakışlarınla.
Alkışla, dans eden bir kızı canlandırdığında, oyuncu,
ne zaman bir âşığı oynasa, tezahürat yap ona.
Ayağa kalkınca, sen de kalk; oturduğu sürece, sen de otur;
kadınının kaprisine, vakit harca.
Aman diyeyim, maşayla falan kıvırayım deme saçlarını,
keskin sünger taşıyla kazıyım deme ayaklarını.
Bırak bunları Cybele Ana'yı kutsayanlar yapsın,
Phrygia havalarıyla hep bir ağızdan uluyup inleyenler.[1]
Sade bir güzelliktir erkeğe yakışan; bak, Theseus alıp kaçtı
Minos'un kızını, ama hiç toka falan tıtturmamıştı saçına.[2]
Hippolytus, öyle züppe bir adam değildi, ama Phaedra âşık oldu ona;
Tanrıçanın gözdesiydi Adonis, orman kaçkınıydı oysa.
Sen temiz pak ol, yak tenini Campus'ta, yeter;[3]
elbisen de düzgün dursun üstünde, lekeli olmasın:[4]

1 Cybele Ana'nın *eunuchus* (hadım edilmiş) rahipleri ima ediliyor.
2 Atina kralı Aegeus'un oğlu Theseus, Minos'un kızı Ariadne'yi kaçırmıştı.
3 Campus'ta=beden eğitimiyle.
4 Toga: Erkeklerin giydiği, bol elbise.

Lingula ne rigeat, careant rubigine dentes,
Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet:
Nec male deformet rigidos tonsura capillos:
Sit coma, sit trita barba resecta manu.
Et nihil emineant, et sint sine sordibus ungues:
Inque cava nullus stet tibi nare pilus.
Nec male odorati sit tristis anhelitus oris:
Nec laedat naris virque paterque gregis.
Cetera lascivae faciant, concede, puellae,
Et siquis male vir quaerit habere virum.
Ecce, suum vatem Liber vocat; hic quoque amantes
Adiuvat, et flammae, qua calet ipse, favet.
Cnosis in ignotis amens errabat harenis,
Qua brevis aequoreis Dia feritur aquis.
Utque erat e somno tunica velata recincta,
Nuda pedem, croceas inreligata comas,
Thesea crudelem surdas clamabat ad undas,
Indigno teneras imbre rigante genas.
Clamabat, flebatque simul, sed utrumque decebat;
Non facta est lacrimis turpior illa suis.
Iamque iterum tundens mollissima pectora palmis
'Perfidus ille abiit; quid mihi fiet?' ait.
'Quid mihi fiet?' ait: sonuerunt cymbala toto
Litore, et adtonita tympana pulsa manu.
Excidit illa metu, rupitque novissima verba;
Nullus in exanimi corpore sanguis erat.

ayakkabının dilini o kadar germe, pas tutmamış olsun tokası,
öyle başıboş yüzmesin ayağın, sana bol gelen bir derinin içinde.
Kırpıp da o sımsıkı buklelerini mahvetme:
ehil eller kessin saçını, sakalını.
Tırnaklarını hiç uzatma, dikkat et kirli de olmasın:
kıllar taşmasın burun deliklerinden.
Ekşi, nahoş kokmasın ağzından çıkan nefesin:
gücendirme burnunu, kokup da sürü çobanı
ya da sürü başı gibi.[1]
Bundan ötesine karışma, diğerleri aşifte kadınların işi,
ya da gözü adamlarda olan ne idüğü belirsiz bir erkeğin.
İşte bak, Şarap tanrısı çağırıyor ozanını; o da yardım ediyor
âşıklara, kendisini yakan alevleri körükleyip duruyor.
Cretalı kız deli gibi dolanırdı hiç bilmediği kumlarda,[2]
enginlerin dalgalarıyla yıkandığı yerlerde, o ufacık Dia'nın.[3]
Uykudan yeni uyanmış gibi, kuşağını bile bağlamadan
geçirmiş giysisini,
ayakları çıplak, dağılmış sarı saçları,
ah zalim Theseus diye haykırıyor sağır sulara,
narin yanakları ıpıslak, masumca akan yaşlardan.
Hem bağırıyor, hem ağlıyordu, ama her ikisi de
ona yakışıyordu;
çirkinleşemedi bir türlü, gözyaşlarıyla.
Elleriyle yumruklamaya başladı yeniden yumuşacık göğsünü,
"Ah, vefasız, gitti; ne olacağım ben şimdi" diyordu.
"Ne olacağım ben şimdi?" diyordu: Birden ziller yankılandı
sahiller boyunca, vurdukça vuruyordu çılgın eller teflere.[4]
Korkudan bayıldı, son sözleri donup kaldı ağzında,
hiç kan kalmadı sararıp solan bedeninde.

1 koyun ya da teke gibi.
2 Theseus'a âşık olan, Minos'un kızı Ariadne.
3 Ege denizinde, Yunanistan'ın güneydoğusundaki Naxos adasının eski adı. Üzümleri ve bağlarıyla ünlü olduğundan, Dionysus (Bacchus) için kutsaldır. Theseus, Ariadne'yi Creta'dan kaçırıp bu adada terk etmiştir.
4 Ziller, tefler ve kavallar Bacchus'un ve Cybele Ana'nın ayinlerinde çalınan çalgılardır.

Ecce Mimallonides sparsis in terga capillis:
Ecce leves satyri, praevia turba dei:
Ebrius, ecce, senex pando Silenus asello
Vix sedet, et pressas continet ante iubas.
Dum sequitur Bacchas, Bacchae fugiuntque petuntque
Quadrupedem ferula dum malus urget eques,
In caput aurito cecidit delapsus asello:
Clamarunt satyri 'surge age, surge, pater.'
Iam deus in curru, quem summum texerat uvis,
Tigribus adiunctis aurea lora dabat:
Et color et Theseus et vox abiere puellae:
Terque fugam petiit, terque retenta metu est.
Horruit, ut graciles, agitat quas ventus, aristae,
Ut levis in madida canna palude tremit.
Cui deus 'en, adsum tibi cura fidelior' inquit:
'Pone metum: Bacchi, Cnosias, uxor eris.

İşte geliyor Bacchus erenleri, dağılmış uçuşuyor
saçları arkalarında:[1]
işte geliyor havai Satyruslar, tanrının haberci güruhu,[2]
İşte serkeş, yaşlı Silenus, zor duruyor[3]
çarpık bacaklı eşeğinin üstünde, yapışıp asılmış
önündeki yelelere.
O kovalıyor, Bacchus erenleri kaçıyor, bir yandan da
dalga geçiyorlar,
pataklayayım derken değneğiyle dörtnala koşan hayvanını,
o çapkın binici,
paldır küldür yuvarlanıveriyor uzun kulaklı eşeğinin üstünden:
Satyruslar bağırıyor çığlık çığlık, "haydi kalk ayağa,
kalk ayağa, baba."
İşte en sonunda tanrı görünüyor, üstü üzüm salkımlarıyla
örtülmüş arabasında,
Çifte kaplan koşmuş önüne, altın yuları geçirip eline:
kızcağızın ne rengi kalmış, ne Theseus'u, ne de sesi:
üç kez kaçmaya çalışmış, korkuyla donup kalmış üç kez,
olduğu yerde.
Ürpermiş, rüzgârla ürperen incecik fidanlar gibi,
Titreyen hafif sazlar gibi, balçık dolu bataklıklarda.
Tanrı seslenmiş ona, "işte geldim, daha sadık olacağım
sana aşkta:
at korkunu bir yana: Bacchus'un eşi olacaksın artık,
ey Cretalı kız.[4]

1 Bacchus'un rahibeleri, burada *Mimallones* olarak geçmektedir. Bu, Bacchantes (Bacchus erenleri) için kullanılan Macedonca bir terimdir.

2 Şarap tanrısı Bacchus'un, muzip, şakacı dostları. Yarı keçi, yarı insan biçiminde betimlenen satyruslar, sürekli şarap içmekten her zaman sarhoş halde, sendeleye sendeleye dolaşır ve şarabın körüklediği şehvetleriyle su perilerinin peşlerine düşmekten hoşlanır. Bu yüzden, şehvetin, cinsel hazzın simgeleridir.

3 Satyrusların yaşlısı. Her zaman sarhoş olarak betimlenen Silenuslar, şişman, kel, sakallı ve at kulaklarına sahip yaratıklardır.

4 Ariadne, Theseus tarafından terk edildikten sonra, Bacchus'un eşi olmuştur.

Munus habe caelum; caelo spectabere sidus;
Saepe reges dubiam Cressa Corona ratem.'
Dixit, et e curru, ne tigres illa timeret,
Desilit; inposito cessit harena pede:
Implicitamque sinu (neque enim pugnare valebat)
Abstulit; in facili est omnia posse deo.
Pars 'Hymenaee' canunt, pars clamant 'Euhion, euhoe!'
Sic coeunt sacro nupta deusque toro.
Ergo ubi contigerint positi tibi munera Bacchi,
Atque erit in socii femina parte tori,
Nycteliumque patrem nocturnaque sacra precare,
Ne iubeant capiti vina nocere tuo.
Hic tibi multa licet sermone latentia tecto
Dicere, quae dici sentiat illa sibi:
Blanditiasque leves tenui perscribere vino,
Ut dominam in mensa se legat illa tuam:
Atque oculos oculis spectare fatentibus ignem:
Saepe tacens vocem verbaque vultus habet.
Fac primus rapias illius tacta labellis
Pocula, quaque bibet parte puella, bibas:
Et quemcumque cibum digitis libaverit illa,
Tu pete, dumque petis, sit tibi tacta manus.
Sint etiam tua vota, viro placuisse puellae:

Al gökyüzünü, armağan; seyretsinler seni gökte bir yıldız
olarak;[1]
Creta Tacı ol, hep kılavuzluk et, yolunu şaşırmış gemilere."
Tanrı böyle demiş, sonra arabasından inmiş yere,
kaplanlarından korkmasın diye;
ayağı değdiği anda, yol vermiş ona kumlar:
aldığı gibi kızı göğsüne, (hiç karşı koyacak gücü yokmuş
zaten kızın da)
kapıp götürmüş; tanrı için sorun olmaz, her şeyi böyle
kolayca halleder.
Başlamış birileri, "ey Hymen!" diye terennüm etmeye,
kimi haykırmış,[2] "ey Euhius, euhoe!" diye.[3]
İşte böyle girmiş gelinle tanrı, zifaf yatağına.
Öyleyse, Bacchus'un armağanları serildiğinde önüne,
aynı sediri paylaşacağın bir kadın da düştü mü kaderine,
yakar Şölenlerin efendisine, gecenin kutsal perilerine,[4]
şaraba emretsinler, başını bulandırmasın diye.
Gizli hislerini dök dökebildiğine artık, bürü gizemli sözcüklere
sadece kendisi için söylediğini hissedebileceği şekilde:
şarapla incecikten sevgi remizleri karala,
okusun, kalbindeki kadının kendisi olduğunu, o masada:
ateşini itiraf eden gözlerinle bak gözlerine:
sen hep sus, sesin ve dilin bakışların olsun.
İlk sen kap onun dudağına değen kadehi,
yudumladığı yerden sen de yudumla:
parmaklarını hafifçe dokundurduğu bir yiyeceği
uzanıp sen al, alırken de dokundur elini ellerine.
Bu arada, kızın sevgilisine de nazik görünmeye çalış:

---

1 Bacchus, Ariadne'yi gökte bir yıldıza dönüştürerek kutsamış ve ölümsüz kılmıştır.

2 Hymen: Evlilik, düğün tanrısı. Onun adını anarak söylenen düğün şarkılarına *epithalamius* adı verilir; Euhius: Bacchus'un bir lakabı.

3 Bacchus ayinlerinde erenlerinin attığı çığlık.

4 Şölenlerin efendisi: Bacchus'un bir lakabı (Nyctelius).

Utilior vobis factus amicus erit.
Huic, si sorte bibes, sortem concede priorem:
Huic detur capiti missa corona tuo.
Sive erit inferior, seu par, prior omnia sumat:
Nec dubites illi verba secunda loqui.
Tuta frequensque via est, per amici fallere nomen:
Tuta frequensque licet sit via, crimen habet.
Inde procurator nimium quoque multa procurat,
Et sibi mandatis plura videnda putat.
Certa tibi a nobis dabitur mensura bibendi:
Officium praestent mensque pedesque suum.
Iurgia praecipue vino stimulata caveto,
Et nimium faciles ad fera bella manus.
Occidit Eurytion stulte data vina bibendo;
Aptior est dulci mensa merumque ioco.
Si vox est, canta: si mollia brachia, salta:
Et quacumque potes dote placere, place.
Ebrietas ut vera nocet, sic ficta iuvabit:
Fac titubet blaeso subdola lingua sono,
Ut, quicquid facias dicasve protervius aequo,
Credatur nimium causa fuisse merum.
Et bene dic dominae, bene, cum quo dormiat illa;
Sed, male sit, tacita mente precare, viro.

dostluk kurulursa aranızda, senin için daha hayırlı olur.
İçmek için kura çektiğinizde, öncelik hakkını ona tanı:[1]
onun başına koy, başından çıkarıp tacını.[2]
İster aşağı sınıftan olsun, ister sana eşit, fark etmez,
önce ona hizmet edilsin:
hiç tereddüt etme, ne söylüyorsa, arka çık.
Güvenli ve sıradan bir yoldur, kandırmak dostluk adı altında:
güvenli ve sıradan bir yoldur, ama suçtur sonuçta.
Bu yolla vekil aşırıya kaçıp pek çok şeye de vekillik eder,
ve kendi görevinden çok daha fazlası için kaygılanacağını sanır.[3]
Şimdi sana içki içmenin kesin ölçüsünü vereceğim:
zihnin ve ayakların hep görevinin başında olsun,
her şeyden önce.[4]
Şarabın yol açtığı kavgalardan uzak dur özellikle,
vahşi savaşlara her an hazır yumruklardan bir de.
Eurytion aptallığından öldü, önüne konan şarabı
kafaya dikince;[5]
oysa ilham vermeli sofra ve şarap, tatlı latifelere.
Sesin varsa, şarkı söyle: kıvraksa kolların, dans et:
hoşa gitmek için yaptığın her şey, sahiden hoşa gitsin.
Hakiki sarhoşluk zarar verir, ama sahtesi yardım eder:
peltek peltek konuşup dilin sürçsün ki muzipçe,
ne yapıyorsan ne söylüyorsan, alışılmışın dışında
aşırı içtiğin şaraba bağlasınlar nedenini.
Sağlığına de kadınına, sağlığına de yatağını paylaştığı erkeğine,
ama içinden kahrolsun şu adam diye de dua et gizlice.

1 Roma şölenlerinde içki sırası kurayla belirlenirdi.
2 Roma şölenlerinde önce *arbiter bibendi* (içki hakemi) seçilir ve bu kişi masanın yönetimini üstlenir, içki sıralarını belirlerdi.
3 Bu iki dizenin daha sonraki dönemlerde ikinci bir el tarafından eklendiği düşünülmektedir. (Peter Green, Ovid, *The Erotic Poems*, s.184, dipnot.)
4 her zaman ayık ol ve sendeleme.
5 Bir centaurus olan Erytion, Lapithlerin kralı Pirithous'un düğününde içtiği şaraptan sarhoş olup kavga çıkardı. Bu kavga büyüdü büyüdü ve centauruslar ile Lapithlerin savaşına dönüştü. Erytion bu budalaca davranışının bedelini canıyla ödedi.

At cum discedet mensa conviva remota,
Ipsa tibi accessus turba locumque dabit.
Insere te turbae, leviterque admotus eunti
Velle latus digitis, et pede tange pedem.
Conloquii iam tempus adest; fuge rustice longe
Hinc pudor; audentem Forsque Venusque iuvat.
Non tua sub nostras veniat facundia leges:
Fac tantum cupias, sponte disertus eris.
Est tibi agendus amans, imitandaque vulnera verbis;
Haec tibi quaeratur qualibet arte fides.
Nec credi labor est: sibi quaeque videtur amanda;
Pessima sit, nulli non sua forma placet.
Saepe tamen vere coepit simulator amare,
Saepe, quod incipiens finxerat esse, fuit.
Quo magis, o, faciles imitantibus este, puellae:
Fiet amor verus, qui modo falsus erat.
Blanditiis animum furtim deprendere nunc sit,
Ut pendens liquida ripa subestur aqua.
Nec faciem, nec te pigeat laudare capillos
Et teretes digitos exiguumque pedem:
Delectant etiam castas praeconia formae;
Virginibus curae grataque forma sua est.
Nam cur in Phrygiis Iunonem et Pallada silvis
Nunc quoque iudicium non tenuisse pudet?
Laudatas ostendit avis Iunonia pinnas:
Si tacitus spectes, illa recondit opes.
Quadrupedes inter rapidi certamina cursus

Masalar temizlenip konuklar ayrılırken,
o kargaşa yanaşman için bir fırsat tanır sana.
Karış kalabalığa, kadının giderken yanaş yanına yavaşça,
parmaklarınla dokun koluna, değdir ayağını ayağına,
bir şeyler söyle, işte tam vakti; utanmanın hiç âlemi yok,
köylü gibi,
Şans ve Venus yardım eder cüretkârlara.
Söyleyeceğin güzel sözleri uydurmaya çalışma biz şairlerin
yasalarına:[1]
Sen sadece dört elle sarıl işine: o an kendiliğinden gelecek
sözler diline.
Âşık rolü oyna, sanki gönlün yaralanmış gibi yap sözlerinle;
sana inanması için dök bütün yeteneklerini gözler önüne.
Sanma inandırması zor diye: her kadın sevileceğini düşünür
kendi içinde;
en çirkini bile, hayranlık besler kendi güzelliğine.
Ha bu arada, çoğu kere sever gibi görünerek işe başlayanlar
sahiden düşmüştür başladıkları sevginin içine, çoğu kere.
Bu yüzden, kolaylık gösterin, ey kızlar, taklitçilere:
Gün gelir gerçek olur, bugün yalan olan.
İltifatlarla gizlice süzülün kalbine, işte tam zamanı,
dupduru derenin taşıp içten içe oyması gibi kıyısını.
Asla bıkma, öv yüzünü, saçlarını,
incecik parmaklarını, küçücük ayaklarını.
Erdemli kadınlar bile, güzelliklerinin övülmesine bayılır;
bakireler için de önemlidir, değerlidir kendi endamı.
Öyleyse, neden utanmasın ki Iuno ve Pallas hâlâ,
Phrygia ormanlarında çıkan kararın aleyhlerine olmasından?[2]
Iuno'nun kuşu tüylerini kabartır, övgüler yağdırınca:[3]
sessizce seyrederseniz, bütün servetini yeniden saklar.
Küheylanlar bile bayılır, son sürat koştukları yarışların arasında

1 *Ne söyleyeceğini şairlere sorma.*
2 efsanevi güzellik yarışmasında, Paris'in kendilerini seçmemesinden.
3 Iuno'nun kuşu: tavuskuşu.

Depexaeque iubae plausaque colla iuvant.
Nec timide promitte: trahunt promissa puellas;
Pollicito testes quoslibet adde deos.
Iuppiter ex alto periuria ridet amantum,
Et iubet Aeolios inrita ferre notos.
Per Styga Iunoni falsum iurare solebat
Iuppiter; exemplo nunc favet ipse suo.
Expedit esse deos, et, ut expedit, esse putemus;
Dentur in antiquos tura merumque focos;
Nec secura quies illos similisque sopori
Detinet; innocue vivite: numen adest;
Reddite depositum; pietas sua foedera servet:
Fraus absit; vacuas caedis habete manus.
Ludite, si sapitis, solas impune puellas:
Hac minus est una fraude tuenda fides.
Fallite fallentes: ex magna parte profanum
Sunt genus: in laqueos quos posuere, cadant.
Dicitur Aegyptos caruisse iuvantibus arva
Imbribus, atque annos sicca fuisse novem,
Cum Thrasius Busirin adit, monstratque piari
Hospitis adfuso sanguine posse Iovem.
Illi Busiris 'fies Iovis hostia primus,'
Inquit 'et Aegypto tu dabis hospes aquam.'
Et Phalaris tauro violenti membra Perilli
Torruit: infelix inbuit auctor opus.

yelelerinin tımarlanmasına, boyunlarının okşanmasına.
Söz vermeye çekinme: kızları baştan çıkarır söz vermeler;
istediğin tanrıyı tanık çağır ettiğin yeminine.
Iuppiter gökyüzünden gülümser âşıkların ettiği yalan yeminlere,
alıp götürmesini emreder Aeolus'un rüzgarlarına,
gerçekleşmeden.[1]
Hep Styx adına yeminler ederdi Iuno'ya, yalandan
Iuppiter; şimdi de kendi benzerine iltimas geçmekte.
Tanrıların olmasında fayda var, fayda olduğu için de,
var olduklarını düşünelim;
onların eski sunaklarından şarabı ve tütsüyü eksik etmeyelim;
kayıtsız bir dinlence ve bunun aynısı derin bir uyku
hiç onlara göre değil; öyleyse, sen masumca yaşa,
tanrı hemen gelir yanına.
Sana emanet edileni geri ver; yasaları yerine getir hakkıyla:
hileden uzak dur; ellerini kana bulama.
Akıllıysan, sadece kızları kandır, yok bunun cezası falan:
Ama tek hilen bu olsun, başka konularda sözünün eri ol.
Aldatırlarsa sen de aldat: kadınların çoğu zaten günahkâr
sınıfından,
bırak düşsünler kendi kurdukları tuzaklara.
Derler ki Mısırlılar tarlalarını besleyen yağmurlardan oldu,
susuzluktan kırıldılar tam dokuz yıl,
bunun üzerine Thrasius çıktı Busiris'in yanına, yol gösterdi ve
kanı dökülürse bir yabancının, Iovis'in yatışabileceğini söyledi.[2]
Busiris ise "öyleyse, Iovis'in ilk kurbanı sen olacaksın",
dedi ona,
"bir yabancı olarak suyunu sen geri vereceksin Mısır'a."
Phalaris vahşi boğasında kaynattı Perillus'un vücudunu:
ah şanssız, kendi yarattığı eseri ilk deneyen de kendi oldu.[3]

1 Aeolus: Rüzgârların tanrısı.

2 Busiris: Mısır kralı; ülkesine gelen yabancıları Iuppiter'e kurban olarak sunduğundan, sunakları lanetli olarak bilinir.

3 Sicilia'nın güneybatısında yer alan Agrigentum'un zalim tiranı. Ülkesine gelen yabancı konukları Atinalı Perillus'un icadı olan pirinçten yapılma bir boğanın içine atıp kaynatırdı. Ama bu icadının ilk kurbanı da mucidi oldu.

Iustus uterque fuit: neque enim lex aequior ulla est,
Quam necis artifices arte perire sua.
Ergo ut periuras merito periuria fallant,
Exemplo doleat femina laesa suo.
Et lacrimae prosunt: lacrimis adamanta movebis:
Fac madidas videat, si potes, illa genas.
Si lacrimae (neque enim veniunt in tempore semper)
Deficient, uda lumina tange manu.
Quis sapiens blandis non misceat oscula verbis?
Illa licet non det, non data sume tamen.
Pugnabit primo fortassis, et 'improbe' dicet:
Pugnando vinci se tamen illa volet.
Tantum ne noceant teneris male rapta labellis,
Neve queri possit dura fuisse, cave.
Oscula qui sumpsit, si non et cetera sumet,
Haec quoque, quae data sunt, perdere dignus erit.
Quantum defuerat pleno post oscula voto?
Ei mihi, rusticitas, non pudor ille fuit.
Vim licet appelles: grata est vis ista puellis:
Quod iuvat, invitae saepe dedisse volunt.
Quaecumque est veneris subita violata rapina,
Gaudet, et inprobitas muneris instar habet.
At quae cum posset cogi, non tacta recessit,
Ut simulet vultu gaudia, tristis erit.
Vim passa est Phoebe: vis est allata sorori;
Et gratus raptae raptor uterque fuit.

Her ikisi de haklıydı, çünkü daha adil bir yasa yok
ölüm tertipçilerini kendi tertipleriyle öldürenden.
Yalancıları yalancıların aldatması haktır mademki,
bırak kadın da kendi açtığı yaranın sızısını hissetsin.
Gözyaşları da işe yarar: demiri bile eritirsin gözyaşlarıyla:
becerebilirsen, göster kıza ağlamaktan sırılsıklam olan
yanaklarını.
Ama gözyaşın akmazsa o sıra (çünkü tam gerektiği zaman
akmaz)
o zaman götür ellerini gözüne, nemlendir.
Âşığın akıllısı katmaz olur mu hiç tatlı sözler öpücüklerine?
Karşılık vermese bile sen vermiş gibi al, çekinme.
Belki başta direnecek, "seni edepsiz," diyecek:
ama direnerek yenilmek isteyecek.
Sadece narin dudaklarını incitme, zorla öpücük
koparacağım diyerek,
kaba biri olduğunu söylemesine fırsat verme, dikkat et.
Öpücük alıp da devamını getirmeyen adam,
layık olur kazandıklarını da yitirmeye.
Öpücüklerden sonra, ne kadar eksik kalır asıl amacın?
Ah ayıp, edeplilik falan değil bu, düpedüz acemilik.
Zorlama diyorsun buna, ama kızlar bayılır bu tür
bir zorlamaya.
İstemeye istemeye vermek isterler çok kez, hoşlandıkları
ne varsa.
Keyif alır, zorla kapılıp götürülürse aşkın ani fırtınasına,
bir iltifat ışığı görür arsızlıkta.
Zorlanmaya geldiği halde, dokunmadan kalırsa,
sevinmiş gibi yapsa da bakışlarıyla, üzülmüştür aslında.
Phoebe şiddete maruz kaldı; kız kardeşine de şiddet uygulandı;[1]
Kapıp götürüldüler, ama her iki kız da ırz düşmanlarına
abayı yaktı.

1 Castor ve Pollux tarafından kaçırılan Phoebe ve kız kardeşi Hilaera'dan söz edilmektedir.

Fabula nota quidem, sed non indigna referri,
Scyrias Haemonio iuncta puella viro.
Iam dea laudatae dederat mala praemia formae
Colle sub Idaeo vincere digna duas:
Iam nurus ad Priamum diverso venerat orbe,
Graiaque in Iliacis moenibus uxor erat:
Iurabant omnes in laesi verba mariti:
Nam dolor unius publica causa fuit.
Turpe, nisi hoc matris precibus tribuisset, Achilles
Veste virum longa dissimulatus erat.
Quid facis, Aeacide? non sunt tua munera lanae;
Tu titulos alia Palladis arte petas.
Quid tibi cum calathis? clipeo manus apta ferendo est:
Pensa quid in dextra, qua cadet Hector, habes?
Reice succinctos operoso stamine fusos!
Quassanda est ista Pelias hasta manu.
Forte erat in thalamo virgo regalis eodem;
Haec illum stupro comperit esse virum.

Çok iyi bilinir şu masal da, ama değer tekrar anlatmaya,
hani şu Scyruslu kızın Haemonialı kahramana eş olduğu
masal:[1]
Yenince iki rakibesini de Ida'nın yamaçları altında
güzelliğini övdü diye ölümcül ödülünü sunmuştu ya hani
Paris'e tanrıça;
sonra çok uzak diyarlardan bir gelin gelmişti hani Priamus'a,
Yunanlı bir kadındı bu, yaşayacaktı artık Ilion'un surlarında.
Yunanlılar intikam yemini etti işte o sıra, namusu lekelenen
kocaya:
tek bir adamın acısı dokunmuştu çünkü bütün ulusuna.
Achilles ise sırf annesinin isteğine boyun eğmek adına
– ayıp olurdu, başka türlü olsa,
erkekliğini gizledi bir kadın giysisinin altına.[2]
Ne yapıyorsun, ey Aecus oğlu? Yünler senin eline yakışmaz ki,
Pallas'ın başka bir sanatıyla ün elde etmeye baksana.[3]
İşin ne bu sepetler arasında? Senin eline kalkan tutmak
yaraşır anca:
Hector'u yere serecek o yiğit elindeki yumaklar da neyin nesi?
At o kirmeni, çile çekerek eğirdiğin iplikleri!
O el sadece Pelion mızrağını savurmalı.[4]
Kader bu ya bir gün Achilles ile kral kızını bir yatağa koydu;
Irzına geçildiği an, kız anladı onun erkek olduğunu.

---

1 Scyros (Euboea'nın kuzeydoğusunda, Yunanistan'ın doğusunda yer alan bir ada. Burada, adanın kralı Lycomedes'in kızlarından Deidamia'nın Achilles'le olan ilişkisinden söz edilmektedir.

2 Achilles'in annesi Thetis, oğlunun Troia savaşına katılmasını önlemek adına, onu Scyros kralı Lycomedes'in sarayında gizledi. Achilles burada bir kadın kılığına girdi ve kralın kızları arasında yaşamaya başladı. Adı da *kızıl saçlı kız* anlamına gelen Pyrrha oldu. İşte o sıra Deidamia ile bir ilişki yaşadı ve bu ilişki sonucunda Neoptolemus adında bir oğlu oldu. Neoptolemus'un adının Pyrrhus (Pyrhha'nın oğlu) olarak bilinmesi, babasının aldığı sahte isimden dolayıdır.

3 Yün eğirmek her ne kadar Pallas Athena'nın sanatıysa da, bu tanrıçanın asıl sanatı savaştır.

4 Thessalia'daki Pelion dağında yetişen dişbudak ağacından yapılmış ve sadece Achilles'in savurabildiği iri ve ağır mızrak.

Viribus illa quidem victa est, ita credere oportet:
Sed voluit vinci viribus illa tamen.
Saepe 'mane!' dixit, cum iam properaret Achilles;
Fortia nam posita sumpserat arma colo.
Vis ubi nunc illa est? Quid blanda voce moraris
Auctorem stupri, Deidamia, tui?
Scilicet ut pudor est quaedam coepisse priorem,
Sic alio gratum est incipiente pati.
A! nimia est iuveni propriae fiducia formae,
Expectat siquis, dum prior illa roget.
Vir prior accedat, vir verba precantia dicat:
Excipiet blandas comiter illa preces.
Ut potiare, roga: tantum cupit illa rogari;
Da causam voti principiumque tui.
Iuppiter ad veteres supplex heroidas ibat:
Corrupit magnum nulla puella Iovem.
Si tamen a precibus tumidos accedere fastus
Senseris, incepto parce referque pedem.
Quod refugit, multae cupiunt: odere quod instat;
Lenius instando taedia tolle tui.
Nec semper veneris spes est profitenda roganti:
Intret amicitiae nomine tectus amor.
Hoc aditu vidi tetricae data verba puellae:
Qui fuerat cultor, factus amator erat.
Candidus in nauta turpis color, aequoris unda
Debet et a radiis sideris esse niger:
Turpis et agricolae, qui vomere semper adunco
Et gravibus rastris sub Iove versat humum.
Et tibi, Palladiae petitur cui fama coronae,
Candida si fuerint corpora, turpis eris.

Kıza zorla el kondu, bu doğru,
ama o da zorla el konsun istedi.
"N'olur, kal," dedi defalarca, Achilles gitmeye kalktığında,
güçlü silahlarını alıp da, örekesini koyunca bir tarafa.
Zorlama denir mi şimdi buna? Niçin böyle tatlı diller
döküyorsun,
senin ırzına geçen adama, Deidamia?
İlk adımı atmak bir kadın için utanç verici, bu doğru,
seve seve teslim olur ama, âşığı adım atınca da.
Ah! ne çok güveniyor demek ki bir genç, dayanılmaz endamına,
ilk adımı bir kızın atacağını sanıyorsa hâlâ.
İşe erkek başlamalı, yalvarıp yakarmalı:
ancak o zaman karşılık alır niyazlarına, tatlı tatlı.
Kazanmak istiyorsan sevgiliyi, yalvar: kendisine yalvarılsın
ister bir tek;
Sebep göster, neden göster yalvarmana.
Zamanında Iuppiter bile gitti, diz çöktü kadın kahramanlara:
hiçbiri kendiliğinden gelmedi o ulu tanrıya.
Ama aşırı gururlanacağını anladığında, senin bu yakarışlarınla,
hemen bırak başladığın işi, at adımını geri.
Kaçanı kovalamak ister çoğu kadın: hazırda olandan
nefret eder;
kendinden bıktırma, fazla ısrar edip de.
Zafer beklentini açık etme, öyle her istediğinde,
ima et aşkını dostluk kisvesinde.
Öyle çok gördüm ki, böyle sözler en huysuz kıza bile işledi:
önce dost olan erkek, sonra bir âşık oldu.
Solgun bir yüz denizciye yakışmaz, denizin dalgaları
göğün ışıkları yakmalı tenini:
Bir çiftçiye de yakışmaz, Güneş'in altında,
kıvrık sabanıyla, ağır tapanıyla ha bire toprağını karıyorsa.
Sana da yakışmaz, ey şöhretin yolunu Pallas'ın tacında arayan,[1]
bedenin hâlâ beyazsa, ayıp sana.

1 Atletlere hitap ediyor. *Pallas'ın tacı*: Spor müsabakalarında galip gelen atletlere takılan zeytin dalından taç.

Palleat omnis amans: hic est color aptus amanti;
Hoc decet, hoc stulti non valuisse putant.
Pallidus in Side silvis errabat Orion,
Pallidus in lenta naide Daphnis erat.
Arguat et macies animum: nec turpe putaris
Palliolum nitidis inposuisse comis.
Attenuant iuvenum vigilatae corpora noctes
Curaque et in magno qui fit amore dolor.
Ut voto potiare tuo, miserabilis esto,
Ut qui te videat, dicere possit 'amas.'
Conquerar, an moneam mixtum fas omne nefasque?
Nomen amicitia est, nomen inane fides.
Ei mihi, non tutum est, quod ames, laudare sodali;
Cum tibi laudanti credidit, ipse subit.
At non Actorides lectum temeravit Achillis:
Quantum ad Pirithoum, Phaedra pudica fuit.
Hermionam Pylades quo Pallada Phoebus, amabat,

Ama âşık dediğin solgun olmak zorunda: bu renk
öyle uygun ki seven bir adama;
bu renk yakışır, yakışmadığını düşünenler birer budaladır.
Orion solgun yüzüyle dolanırdı ormanlarda, Side'sini ararken,[1]
Daphnis de solgundu, o su perisi kendisine zalimlik ettiğinden.[2]
Bezgin halin ele versin ruhunu: ayıp olur diye düşünme,
geçir kukuletanı o parlak lülelerin üstüne.
Zayıflatır gençlerin bedenini, uykusuz geceler,
endişe ve büyük aşkın beraberinde gelen acı.
Arzuna kavuşmak için, acınacak hâle düş ki
seni görenler, "âşıksın" diyebilsinler.
Yakınmalı mıyım, yoksa seni uyarmalı mıyım sadece,
nasıl da bütünüyle karışmış doğru ile yanlış birbirine?
Dostluk boş laf, boş laf vefa.
Vah vah, artık güvenip de sevdiğini dostuna
övemiyorsun şöyle;
övgülerine inanıp hemen geçiveriyor senin yerine.
Oysa, hiç leke sürmedi Actor'un torunu Achilles'in yatağına:[3]
nasıl da namusluydu Phaedra, Pirithous'un gözünde.[4]
Phoebus nasıl seviyorsa Pallas'ı, öyle seviyordu Pylades de
Hermione'yi,[5]

1 Orion, Yunanlı ünlü avcı. Öldükten sonra tanrılar tarafından kutsanmış ve bir yıldız olup göklerdeki yerini almıştır (Avcı takımyıldızı). Orion, Boeotia dilinde *nar* anlamına gelen sevgilisi Side'yle (günümüzde Antalya'nın bir ilçesi) evlenmiştir. Ama güzelliğiyle Hera'ya rakip olmaya kalktığından, tanrıça onu yeraltının koyu karanlıklarına atmıştır. Solgun yüzüyle Orion ormanlarda Side'sini aramaktadır.

2 Hermes'in oğlu, Sicilyalı çoban; çoban şiirinin yaratıcısı. Kendisine âşık olan su perisi Nomia'nın aşkına karşılık vermediği için, peri tarafından gözleri kör edildi.

3 Actor'un torunu: Achilles'in can dostu Patroclus. Babası Menoetius, Locris'te yer alan Opus kentinin kralı Actor'un oğluydu.

4 Pirithous ile Phaedra'nın kocası Theseus can ciğer dosttu. Burada, Phaedra'nın Theseus'un üvey oğluna âşık olduğu ima ediliyor, ama kocasının dostuyla bir ilişki yaşamadığı vurgulanıyor.

5 Menelaus ile Helene'nin kızı Hermione, Menelaus'un kardeşinin, yani Agamemnon'un oğlu Orestes ile nişanlandı. Orestes'in yakın dostu olan Pylades asla onun karısına yan gözle bakmadı.

Quodque tibi geminus, Tyndari, Castor, erat.
Siquis idem sperat, laturas poma myricas
Speret, et e medio flumine mella petat.
Nil nisi turpe iuvat: curae sua cuique voluptas:
Haec quoque ab alterius grata dolore venit.
Heu facinus! non est hostis metuendus amanti;
Quos credis fidos, effuge, tutus eris.
Cognatum fratremque cave carumque sodalem:
Praebebit veros haec tibi turba metus.
Finiturus eram, sed sunt diversa puellis
Pectora: mille animos excipe mille modis.
Nec tellus eadem parit omnia; vitibus illa
Convenit, haec oleis; hac bene farra virent.
Pectoribus mores tot sunt, quot in ore figurae;
Qui sapit, innumeris moribus aptus erit,
Utque leves Proteus modo se tenuabit in undas,
Nunc leo, nunc arbor, nunc erit hirtus aper.
Hi iaculo pisces, illi capiuntur ab hamis:
Hos cava contento retia fune trahunt.
Nec tibi conveniet cunctos modus unus ad annos:
Longius insidias cerva videbit anus.
Si doctus videare rudi, petulansve pudenti,
Diffidet miserae protinus illa sibi.

seni nasıl seviyorlarsa, ey Tyndareus kızı, ikiz kardeşlerin
Castor ve Pollux, işte öyle.[1]
Ama böyle bir sevgi bekliyorsan hâlâ, bekle ılgın ağacı
elma da verir sana,
bal da bulursun ırmağın ortasında.
Ayıp olan ne varsa hoşa gider: herkes kendi zevkini dert edinir:
başkasının canını yakan acı ne çok keyif verir.
Ah ne korkunç! Gerek yok artık bir âşığın
düşmanından korkmasına;
kimi vefalı biliyorsan uzak dur ondan, güvende olursun
ancak o zaman.
Sakın kendini akrabandan, biraderinden ve en sevgili
yoldaşından:
Gerçek korkuyu yaşatacak sana, işte bu güruhtur.
Bitirirken sözlerimi son olarak şunu söyleyeceğim,
farklı farklıdır kadınların karakteri: binlerce ruh,
binlerce yolla ele geçirilmeli.
Her şey yetişmez hep aynı toprakta; asma için elverişlidir biri,
zeytin içinse bir diğeri; buğdaylar da şurada filizlenir iyi.
Yüzdeki ifadeler kadar çoktur ruh halleri;
Akıllı olan, türlü kılığa sokar kendini,
tıpkı Proteus gibi, bakarsın hafif bir dalga oluverir aniden,
hop bir arslan, hop bir ağaç derken
kıllı bir domuz kesilir birden.
Kimi balık mızrakla avlanır, kimi oltayla:
şişkin ağlarla sürüklenir gelir kimi, takılınca gergin halata.
Başka başka usuller gerek her bir yaşa:
yaşlı geyik ta uzaktan seçer tuzağı.
Toy birine ukala, utangaç birine arsız görünürsen,
zavallı hisseder kendini, anında yitirir özgüvenini.

---

1 Castor ve Pollux Yunan mitolojisinin birbirine sadakatle bağlı ikizleri. (Dioscuri) Castor, Leda ve Tyndareus'un oğluydu; Pollux ise Leda ile Zeus'un. Kız kardeşleri ise, Helene ve Clytemnestra idi. Sparta yazıtlarında adları *Tyndaridai* olarak geçer. Tyndareus kızı, Troialı Helene'dir.

Inde fit, ut quae se timuit committere honesto,
Vilis ad amplexus inferioris eat.
Pars superat coepti, pars est exhausta laboris.
Hic teneat nostras ancora iacta rates.

Sonuçta, verecekken kendini bir beyefendiye,
korkudan, atılır alçak bir çapkının sinesine.
İşte yarısı bitti başladığım seferin, yarısı kaldı.
demir atıp burada, durduralım gemimizi biraz.

Liber Secundus

Dicite 'io Paean!' et 'io' bis dicite 'Paean!'
  Decidit in casses praeda petita meos;
Laetus amans donat viridi mea carmina palma,
  Praelata Ascraeo Maeonioque seni.
Talis ab armiferis Priameius hospes Amyclis
  Candida cum rapta coniuge vela dedit;
Talis erat qui te curru victore ferebat,
  Vecta peregrinis Hippodamia rotis.
Quid properas, iuvenis? mediis tua pinus in undis
  Navigat, et longe quem peto portus abest.
Non satis est venisse tibi me vate puellam:

İkinci Kitap

Haykırın, "Yaşasın zafer!" diye, bir kere daha haykırın
"Yaşasın zafer!"[1]
beklediğim av ağıma düştü en nihayet;
âşıklar süslesin şimdi şiirlerimi yemyeşil hurma yapraklarıyla,
şen şakrak
daha üstün çünkü bunlar o Maeonialı, o Ascralı bilgenin
yazdıklarından.[2]
Böyle neşe içindeydi Priamus oğlu da,
bembeyaz yelkenlerini açıp
kapıp kaçırırken gelinini, konuk olduğu cengaver Amyclae'dan;[3]
böyleydi Pelops da, seni zafer arabasına atıp
tekerleklerini hızla sürerken yabancı diyarlara, ah Hippodamia.[4]
Ne bu acelen, ey genç adam? Yelkenlin seyrediyor henüz
dalgaların tam ortasında,
benim dümen tuttuğum limansa, daha çok uzaklarda.
Evet, benim şairliğim sayesinde o sevgili geldi sana, ama yetmez:

---

1 paean: Şifa dağıtan tanrı Apollo'ya minnettarlık ifade eden, coşku dolu haykırış.

2 Maeonialı, Ascralı: Homeros ve Hesiodos

3 Priamus'un oğlu: Paris; Amyclae: Sparta; Paris'in Spartalı Helene'yi kaçırmasından söz ediliyor.

4 Pelops, Tantalus (Anatolia'da, Sipylus dağının kralı) ve Dione'nin oğlu. Ülkesi Phrygia'dan kalkıp Yunanistan'a, Elis'e geldi. Elis'te düzenlenen bir araba yarışını hile yaparak kazandı ve ülkenin kralı Oenomaus'un kızı Hippodamia ile evlendi.

Arte mea capta est, arte tenenda mea est.
Nec minor est virtus, quam quaerere, parta tueri:
Casus inest illic; hoc erit artis opus.
Nunc mihi, siquando, puer et Cytherea, favete,
Nunc Erato, nam tu nomen amoris habes.
Magna paro, quas possit Amor remanere per artes,
Dicere, tam vasto pervagus orbe puer.
Et levis est, et habet geminas, quibus avolet, alas:
Difficile est illis inposuisse modum.
Hospitis effugio praestruxerat omnia Minos:
Audacem pinnis repperit ille viam.
Daedalus ut clausit conceptum crimine matris
Semibovemque virum semivirumque bovem,
'Sit modus exilio,' dixit 'iustissime Minos:

benim sanatımla kazandın kızı, benim sanatımla tutmalısın
elinde.[1]
Avı elde tutmak cesaret ister, en az avlamak kadar,
Avlamak şans işi, ama diğeri başlı başına bir sanat.
Ey Cytherae ve sen, onun oğlu, olur da bana lütfederseniz,[2]
ve sen, ey Erato, senin adın aşkın adı ne de olsa.[3]
Büyük planlar yapıyorum kafamda, anlatayım diye
ne yolla alıkoyacaksın Aşk'ı, öyle gezgin ki bu çocuk,
dört dönüyor dünyayı.[4]
Bir de hercai, iki de kanadı var, uçup kaçacağı,
öyle zor ki alaşağı etmek bu kanatları.
Konuğunun bütün yollarını kapamıştı Minos,
ama o kanatlarla buldu kendisine cüretkar bir çıkış yolu:[5]
Daedalus atınca zindana bir ananın günah tohumunu,[6]
şu yarı boğa yarı insan, yarı insan yarı boğa yaratığı,
"Son bulsun sürgünüm artık," dedi, "ey adalet timsali Minos:

---

1 Şiir şeklinde verilen derslerle kazanılan sevgili, yine şiirlerde verilecek nice öğütlerle elde tutulacaktır. Ovidius bu dizede 2. kitabının genel konusunu açıklıyor.

2 Aşk tanrıçası Venus ve onun oğlu Cupido. Bu dizede Venus'a *Cytherea* olarak hitap edilmesinin nedeni, Venus'un başlıca tapun merkezlerinden olan Cythera adasının adıyla anılmasındandır. Cythera, Yunanistan'ın güneyinde yer alan bir Akdeniz adasıdır.

3 Erato: Yunanca, Eratō, *erasthai* (sevmek, âşık olmak) fiilinden türemiştir ve lirik şiirin esin perisidir.

4 Bütün dünyayı dolaşıp oklarıyla aşk yağdıran Cupido'dan söz ediliyor.

5 Bu dizelerdeki konuk, Daedalus'tur. Daedalus: Minos'un ülkesi Creta'da (Girit), Minotaurus'un hapsedileceği labirentin ünlü Yunanlı mimarı ve hüner abidesi zanaatkâr. Bkz. Homeros, *Ilias*, 18.591.

6 Minos'un karısı Pasiphae'ın doğurduğu Minotaurus'tu. Daedalus'un yaptığı labirent başına iş açtı; bildiği teknikleri kimseye öğretmemesi için Minos tarafından Crete'de alıkondu ve ülkesine gönderilmedi. Kaçmasını önlemek için bütün yollar tutuldu. Daedalus sanatını konuşturdu ve kuş tüylerini küçükten büyüğe doğru sıraladı ve birer kanat haline getirdi; büyük tüyleri birbirine iplerle bağlarken, küçükleri de balmumuyla tutturdu ve oğlu Icarus'la birlikte uçarak kaçmaya yeltendi. Ama Icarus babasından ayrılıp kendi başına yükselmeye kalktı ve güneşe yaklaştı, balmumları erimeye başladı. Kanatsız kalan Icarus, denize düşüp boğuldu.

Accipiat cineres terra paterna meos.
Et quoniam in patria, fatis agitatus iniquis,
Vivere non potui, da mihi posse mori.
Da reditum puero, senis est si gratia vilis:
Si non vis puero parcere, parce seni.'
Dixerat haec; sed et haec et multo plura licebat
Dicere: regressus non dabat ille viro.
Quod simul ut sensit, 'nunc, nunc, o Daedale,' dixit:
'Materiam, qua sis ingeniosus, habes.
Possidet et terras et possidet aequora Minos:
Nec tellus nostrae nec patet unda fugae.
Restat iter caeli: caelo temptabimus ire.
Da veniam coepto, Iupiter alte, meo:
Non ego sidereas adfecto tangere sedes:
Qua fugiam dominum, nulla, nisi ista, via est.
Per Styga detur iter, Stygias transnabimus undas;
Sunt mihi naturae iura novanda meae.'
Ingenium mala saepe movent: quis crederet umquam
Aerias hominem carpere posse vias?
Remigium volucrum disponit in ordine pinnas,
Et leve per lini vincula nectit opus,
Imaque pars ceris adstringitur igne solutis,
Finitusque novae iam labor artis erat.
Tractabat ceramque puer pinnasque renidens,
Nescius haec umeris arma parata suis.
Cui pater 'his' inquit 'patria est adeunda carinis,

babamın ülkesi kabul buyursun şu benim küllerimi.
Zalim kaderim sürdü beni bu yollara,
kendi yurdumda yaşayamadım madem, bırak hiç değilse
öleyim orada.
Şu babanın yakarısı bir hiçse gözünde, bari sal gitsin oğlunu:
ya da hiç acıman yoksa oğluna, o zaman kerem et babasına."
İşte bunları söyledi, ama istediği kadar konuşsun, ne bunlar
ne de başka sözler bir işe yaradı;
kral o adamı asla geri yollamadı.
Daedalus iyice anlayınca bu durumu, "işte şimdi, şimdi,
ey Daedalus," dedi o anda,
"Şimdi hünerini sergileyeceğin bir araç var elinde.
Minos hem karalara hükmediyor, hem denizlere:
ne toprak yol açar kaçışıma, ne de dalgalar.
Bir tek gökteki yol açık bize, öyleyse gökten gitmeyi
deneyeceğiz biz de.
Lütfunu bağışla girişiğim bu işe, ey ulu Iuppiter:
yıldızlı diyarlarına yükselmek değil benim derdim:
başka yolum yok bunun dışında, efendiden kaçabileceğim.
Styx açsaydı bir yol bana, yüzer geçerdim Styx sularını da;[1]
o halde, yeni yasalar yaratmamı sağla bu insani doğamla."[2]
Felaketler her zaman aklı biler, yoksa kim inanırdı
bir insanın kendine yollar açabileceğine havada?
Sıra sıra dizip tüyleri bir kanat yaptı Daedalus,
kürek gibi kullanabileceği,
keten ipliklerle bağladı sonra bu incecik eserini,
en alttaki ucunu da yapıştırdı, ateşte erittiği balmumuyla
emek ürünü bu tuhaf icat işte böyle tamamlandı en sonunda.
Işıl ışıldı yüzü oğlunun dokunurken balmumuna, kanatlara,[3]
hiçbir fikri yoktu, omuzlarına geçirilecek bu zırh hakkında.
"İşte bunlar yelkenlimiz," dedi babası ona,
"götürecek bizi yurdumuza,

1 Styx: Yeraltı dünyasının ünlü nehri.
2 Daedalus tanrıdan kendisine uçma yetisi bahşetmesini istiyor.
3 Daedalus'un oğlu Icarus'un sevinci dile getiriliyor.

Hac nobis Minos effugiendus ope.
Aera non potuit Minos, alia omnia clausit;
Quem licet, inventis aera rumpe meis.
Sed tibi non virgo Tegeaea comesque Bootae
Ensiger Orion aspiciendus erit:
Me pinnis sectare datis; ego praevius ibo:
Sit tua cura sequi; me duce tutus eris.
Nam sive aetherias vicino sole per auras
Ibimus, impatiens cera caloris erit:
Sive humiles propiore freto iactabimus alas,
Mobilis aequoreis pinna madescet aquis.
Inter utrumque vola; ventos quoque, nate, timeto,
Quaque ferent aurae, vela secunda dato.'
Dum monet, aptat opus puero, monstratque moveri,
Erudit infirmas ut sua mater aves.
Inde sibi factas umeris accommodat alas,
Perque novum timide corpora librat iter.
Iamque volaturus parvo dedit oscula nato,
Nec patriae lacrimas continuere genae.
Monte minor collis, campis erat altior aequis:
Hinc data sunt miserae corpora bina fugae.
Et movet ipse suas, et nati respicit alas
Daedalus, et cursus sustinet usque suos.

Minos'dan kaçmamızı sağlayacak alet bu işte.
Bir tek havayı kapatamadı Minos, başka her yolu kapattı da;
yapabilirsin haydi, atıl göklere şu icadımla.
Ama sakın ha bakma, ne Tegealı Bakire'ye,[1]
ne de kılıç kuşanmış Orion'a, yani Bootes'in yoldaşına:[2]
sana verdiğim bu kanatlarla düş peşime, senin önünden
gideceğim ben de:
sen yeter ki beni izle, güvende olacaksın benim önderliğimde.
Geçerken en üstteki havadan yaklaşıverirsek güneşe,
balmumu hiç dayanamaz o ateşe:
ya da alçaktan uçarken çarparsak kanatlarımızı engin denize,
ıpıslak olur o çevik tüylerimiz, sular püskürünce.
En iyisi sen orta yoldan uç; rüzgarlara da dikkat et, oğlum,
meltemler seni nereye götürürse, ver kanatlarını esintilerine."
İşte böyle öğütler verirken, aleti ayarladı oğlunun üstüne,
gösterdi nasıl hareket edeceğini de,
tıpkı analarının uçmayı öğretmesi gibi yeni doğan yavrularına.
Sonra yapma kanatları geçirdi kendi omzuna,
bedenini dengelemeye çalıştı ürkekçe bu bilinmeyen yolculuğa.
Tanı uçacakken öptü küçük oğlunu,
yanaklarından akan yaşları tutamadı, babaydı ne de olsa.
Bir tepe vardı, dağdan daha alçak, düz ovadan daha yüksek:
işte oradan attılar bedenlerini baba oğul, bu korkulu uçuşa.[3]
Kanatlarını çırparken bir yandan, diğer yandan da geriye,
oğlununkilere bakıyordu
ama yine de Daedalus, dümdüz gidiyordu yolundan.

---

1 Metinde Tegealı (Arcadialı) bakire (virgo Tegeaea) olarak geçen Callisto (Ursa Maior: Büyük Ayı takımyıldızı), Arcadia kralı Lycaon'un kızıdır.

2 Booetes: Kuzey yarımkürede yer alan ve eskiçağlardan beri bilinen ünlü takımyıldız. Virgo ve Canes Venatici arasında yerleşiktir, parlak bir yıldız olan Arcturus'u da içine alır; Orion: Boeotialı avcı. Gökte, Gemini ve Taurus'un yanında yer alan, savaşçıyı andıran biçimiyle hemen göze çarpan takımyıldızdır.

3 Daedalus ve Icarus öyküsü için ayrıca bkz: Ovidius, ***Metamorphoses***, 8, 183-235.

Iamque novum delectat iter, positoque timore
Icarus audaci fortius arte volat.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine pisces,
Vidit, et inceptum dextra reliquit opus.
Iam Samos a laeva (fuerant Naxosque relictae
Et Paros et Clario Delos amata deo)
Dextra Lebinthos erat silvisque umbrosa Calymne
Cinctaque piscosis Astypalaea vadis,
Cum puer, incautis nimium temerarius annis,
Altius egit iter, deseruitque patrem.
Vincla labant, et cera deo propiore liquescit,
Nec tenues ventos brachia mota tenent.
Territus a summo despexit in aequora caelo:
Nox oculis pavido venit oborta metu.
Tabuerant cerae: nudos quatit ille lacertos,
Et trepidat nec, quo sustineatur, habet.
Decidit, atque cadens 'pater, o pater, auferor!' inquit,
Clauserunt virides ora loquentis aquae.
At pater infelix, nec iam pater, 'Icare!' clamat,
'Icare,' clamat 'ubi es, quoque sub axe volas?'
'Icare' clamabat, pinnas aspexit in undis.

Bir zevk oldu bu yepyeni yol ilk başta; attı korkusunu bir yana
Icarus, cesaretlenip uçmaya kalktı daha cüretkârca.
Biri gördü onları, balık avlıyordu oltasını sallaya sallaya,
suya atmıştı ki tam, elinden kayıverdi.
Sol yanda Samos uzanıyordu (arkalarında kalmıştı Naxos,
Paros[1]
ve Claroslu tanrının gözbebeği Delos)[2]
sağ yanda da Lebinthos, gölgeli ormanlarıyla Calymne[3]
ve balık taşan sığlıklarla çepeçevre Astypalaea;[4]
hercai gençliğine güvenen oğul, pervasızca
yol alınca yükseklere, babasından ayrıldı, tek başına.
Bağlar kaydı, balmumu aktı, tanrıya yaklaştıkça,[5]
tutunamadı, çırpıp durduğu kolları ipincecik havada.
Ürktü, göğün yücelerinden baktı alttaki sulara:
telaşa kapılıp o korkuyla, gözleri karardı dalga dalga.
İyice erimişti balmumu: artık kanatsız kalan kollarını
çırpıyordu,
titremeye başladı sonra, kimse yardım edemezdi artık ona.
Düşüyordu, düşerken de, "Baba, ah baba, düşüyorum!"
diyordu,
birden yemyeşil sular ağzına doldu, o hâlâ konuşuyordu.
Bahtsız babası, "Icarus," diye haykırdı, artık bir baba değildi,
"Icarus," diye haykırdı, "neredesin, hangi göğün altında
uçuyorsun şimdi?"
"Icarus," diye haykırdı defalarca, ve dalgalar arasındaki
kanatları gördü.

---

1 Naxos: Ege denizinde Dionysus tapımıyla ünlenen ada. Paros: Ege denizinde, bembeyaz mermeriyle ünlü ada.

2 Claroslu tanrının: Apollo'nun: 12 Ionia kentinden Colophon'un kehanet merkezi Claros, Apollo tapınağıyla ünlüdür. Ege denizindeki Cyclades'in en küçüğü olan Delos, Apollo ve Artemis'in doğum yeri olarak bilinir, dolayısıyla tanrı için kutsaldır.

3 Lebinthos: Ege denizinde ada; Calymne: Ege denizinde, Ionia'ya yakın ada.

4 Astypalaea: Ege denizinin güneydoğusunda, on iki adadan biri.

5 *tanrıya yaklaştıkça*: Güneş'e yaklaşınca.

Ossa tegit tellus: aequora nomen habent.
Non potuit Minos hominis conpescere pinnas;
Ipse deum volucrem detinuisse paro.
Fallitur, Haemonias siquis decurrit ad artes,
Datque quod a teneri fronte revellit equi.
Non facient, ut vivat amor, Medeides herbae
Mixtaque cum magicis nenia Marsa sonis.
Phasias Aesoniden, Circe tenuisset Ulixem,
Si modo servari carmine posset amor.
Nec data profuerint pallentia philtra puellis:
Philtra nocent animis, vimque furoris habent.
Sit procul omne nefas; ut ameris, amabilis esto:
Quod tibi non facies solave forma dabit:
Sis licet antiquo Nireus adamatus Homero,
Naiadumque tener crimine raptus Hylas,
Ut dominam teneas, nec te mirere relictum,
Ingenii dotes corporis adde bonis.
Forma bonum fragile est, quantumque accedit ad annos

Toprak örttü kemiklerini: denizse aldı Icarus'un ismini.[1]
Minos bir ölümlünün bile kanatlarına hakim olamadı;
bense tutmaya kalkıyorum kanatlı bir tanrıyı.
Aldanır, Haemonia büyülerine kendini kaptıran,[2]
körpe bir tayın alnından kopardığı iksiri sunan.[3]
Ne Medea'nın otları yeter aşkı canlı tutmaya,
ne tılsımlı sözlerle karılan Marsi'nin ağıtları.[4]
Aeson'un oğlunu tutardı o Phasisli, Circe de Ulixes'i[5]
aşk sadece büyüyle korunacak olsaydı.
Sararıp solduran aşk iksirlerinin hayrı dokunmaz kızlara:
Aşk iksiri hasta eder ruhları, içinde çıldırtıcı bir güç var.
Uzak dur o iğrençliklerden en iyisi, sevilmek için, ol sevimli.
Ne yüzün yeter, ne de endamın sadece:
Nireus bile olsan, saygıdeğer Homeros'un büyük aşkı,[6]
ya da genç bir Hylas, Naiadların hileyle kapıp kaçırdığı,[7]
tutmak için kadınını elinde, şaşırmaman için seni terk ettiğinde,
kat zekanın armağanlarını bedeninin güzelliklerine.
Güzellik dediğin geçici nimet, yıllar aktıkça

1 Ege denizinde, Türkiye ile Patmos ve Laros adalarının arasındaki bölge Icarus denizi olarak adlandırılır.

2 Haemonia (Thessalia), büyü sanatına düşkün olan halkıyla tanınır.

3 Yorumlu çevirdiğimiz bu dizede bir büyü tekniği gizlidir. Yeni doğan tayların alınlarında *hippomanes* adı verilen bir ur söz konusudur. Bu urun güçlü bir aşk iksiri olduğuna inanılır. Bkz. Plinius, *Naturalis Historia*, 8. 165. Vergilius ise *Georgica*'da (3.280) hippomanes'in kısrakların üreme organlarından damlayan bir zehir olduğunu belirtir.

4 Marsi: Eski bir İtalya halkı. Dağlı bir halk olan Marsi, büyücüleriyle ve tuhaf tedavi yöntemleriyle ünlüdür.

5 Aeson'un oğlu: Iason; *o Phasisli*: Medea; Circe: Odysseus'un sürgün yolculuğu sırasında Aeaea adasında alıkoyan büyücü kadın. Ulixes: Odysseus. Ovidius, bu dizelerde Medea ve Circe'nin âşık oldukları adamları yanlarında tutamadığını ima ediyor.

6 Troia savaşı sırasında Yunanlıların yanında dövüşen Aglaea ve Charopus'un oğlu Nireus'un, Achilles ve Eurypylus kadar yakışıklı olduğuna inanılır.

7 Hylas: Hercules'in yoldaşı, yakışıklı delikanlı. Argo gemicilerin seferi sırasında su perileri kendisine âşık olur ve onu kapıp kaçırırlar; *Naiadların*: Naiades: Pınarların, derelerin koruyucu perileri.

Fit minor, et spatio carpitur ipsa suo.
Nec violae semper nec hiantia lilia florent,
Et riget amissa spina relicta rosa.
Et tibi iam venient cani, formose, capilli,
Iam venient rugae, quae tibi corpus arent.
Iam molire animum, qui duret, et adstrue formae:
Solus ad extremos permanet ille rogos.
Nec levis ingenuas pectus coluisse per artes
Cura sit et linguas edidicisse duas.
Non formosus erat, sed erat facundus Ulixes,
Et tamen aequoreas torsit amore deas.
A quotiens illum doluit properare Calypso,
Remigioque aptas esse negavit aquas!
Haec Troiae casus iterumque iterumque rogabat:
Ille referre aliter saepe solebat idem.
Litore constiterant: illic quoque pulchra Calypso
Exigit Odrysii fata cruenta ducis.
Ille levi virga (virgam nam forte tenebat)
Quod rogat, in spisso litore pingit opus.
'Haec' inquit 'Troia est' (muros in litore fecit):
'Hic tibi sit Simois; haec mea castra puta.
Campus erat' (campumque facit), 'quem caede Dolonis
Sparsimus, Haemonios dum vigil optat equos.

küçülür gider, zaman onu yer didikler.
Hep tomurcuk vermez menekşeler, koca koca açılan
zambaklar,
güller solup gittiğinde, sivri dikeni kalır geriye.
Saçlarına düşer aklar sonra, ah yakışıklı delikanlı,
başlar kırışıklıklar, bedenini yakar kurutur.
Besle zihnini, yaşasın ebediyete, kat sonra bunu güzelliğine:
sadece o yaşasın cenazenin en son odun ateşinde.
Ek biç yüreğini soylu sanatlarla, epeyce
gayret et, öğren her iki dili de.[1]
Yakışıklı değildi Ulixes, güzel sözlüydü,
aşkıyla iki su perisinin yüreğini büktü.
Ah kaç kez inledi Calypso, çekip gidecek diye hızla,[2]
yeminler etti kürekleri uygun değil diye o sulara!
Tekrar tekrar sorup durdu, Troia'nın başına geleni:
sözlerini değiştirdi Ulixes de, anlattı hep aynı hikayeyi,
Durdular şöyle bir kıyıda: güzel Calypso orada bile
öğrenmek istedi,
Thracia kralının zalim kaderini.[3]
İnce bir sopayla çizdi o da (tesadüfen elindeydi çünkü o sopa)
Troia masalını derin kumlara, Calypso sorunca,
"İşte bak," dedi, "burası Troia," (çizdi kent surlarını kıyıya):
"Simois olsun istersen bu da; ordugâhlarım farz et bunları da.
İşte burası da ova", (bir ova çizdi sonra da), "suladık
burayı Dolon'un kanıyla,[4]
gözetleyip iç geçirirken kendisi Haemonialının küheylanlarına.[5]

---

1 hem Yunanca, hem de Latince.

2 Calypso: Odysseus'un sürgün yolculuğu sırasında ona âşık olan ve adası Ogygia'da sevgilisini yedi yıl alıkoyan su perisi.

3 Thracia kralı Rhesus, Troialıların yanında savaşmıştır.

4 Troia adına savaşan, Eumedes'in oğlu. Kurt postuna bürünüp Yunan ordugâhında neler olup bittiğini öğrenmek için casusluk ederken, Odysseus ile Diomedes tarafından yakalanır ve Yunanlılar tarafından öldürülür. Bu olaydan önce, Achilles'in atlarını gözetlemekle görevlendirilmişti.

5 *Haemonialının küheylanlarına*: Thessalia kralı Peleus ve su perisi Thetis'in oğlu Achilles'in küheylanlarına.

Illic Sithonii fuerant tentoria Rhesi:
Hac ego sum captis nocte revectus equis.'
Pluraque pingebat, subitus cum Pergama fluctus
Abstulit et Rhesi cum duce castra suo.
Tum dea 'quas' inquit 'fidas tibi credis ituro,
Perdiderint undae nomina quanta, vides?'
Ergo age, fallaci timide confide figurae,
Quisquis es, aut aliquid corpore pluris habe.
Dextera praecipue capit indulgentia mentes;
Asperitas odium saevaque bella movet.
Odimus accipitrem, quia vivit semper in armis,
Et pavidum solitos in pecus ire lupos.
At caret insidiis hominum, quia mitis, hirundo,
Quasque colat turres, Chaonis ales habet.
Este procul, lites et amarae proelia linguae:
Dulcibus est verbis mollis alendus amor.
Lite fugent nuptaeque viros nuptasque mariti,
Inque vicem credant res sibi semper agi;
Hoc decet uxores; dos est uxoria lites:

Sithonialı Rhesus'un çadırları bak bunlar da:[1]
İşte o gece ben yola çıktım esir aldığım atlarla."
Daha çok resim çizecekti ki ani bir dalga geldi
Pergama'yı aldı götürdü, Resus'un ordugâhını da,
komutanlarıyla birlikte.[2]
İşte tam o sıra su perisi, "ne hayrı dokunur sanırsın" dedi,
"bu suların senin yolculuğuna,
ne büyük adları silip süpürdü, görmüyor musun?"
Öyleyse bak, pek güvenme sen aldatıcı güzelliğe,
kim olursan ol, bedenden çok daha fazlasına sahip ol.
Kibarlıktır, büyüleyen zihinleri özellikle;
kabalıksa nefret doğurur, yol açar vahşi cenklere,
Atmacadan nefret ederiz, hep silahlı yaşıyor diye,
nefret ederiz kurtlardan, hep ürkek kuzulara saldırıyor diye.
Uysaldır oysa kırlangıç, tuzaklar kurdurup insanı
sıçratmaz üzerine,
mesken edinir kuleleri Chaonialı güvercin de,[3]
Uzak dur, bırak tartışmaları, sivri dilli dalaşmaları,
bal tatlısı sözlerle beslemeli içli aşkı.
Bırak dırdır edip kaçsın karılar kocalarından,
kocalar karılarından,
bir bu ona, bir o buna, hep böyle geçinip gideceklerini
sansınlar;
böylesi yaraşır evli kadınlara; kavga konusudur çünkü
kadının çeyizi.

---

1 Sithonia: Chalcidice'nin güneyinde yer alan yarımada. Kral Rhesus ülkesinin Scythialılar tarafından kuşatılması üzerine Troia savaşına, Dolon'un casusluk ettiği dönemde katılır. Odysseus ve Diomedes Dolon'u öldürdükten sonra, Hector'u öldürmek için Troia kampına yaklaşırlarken, Athena onları Rhesus'un askerlerinin geceledeği çadırlara yöneltir. Diomedes Rhesus'u çadırında uyurken öldürür, Odysseus da onun ünlü atlarını çalar. Bkz. Homeros, *Ilias*, 10 ve Euripides, *Rhesus*. (*Gilbert Murray (trans.), The Rhesus of Euripides, London, 1913.*)

2 Pergama: Troia'nın kalesi

3 *Chaonialı (Dodonalı) güvercin*: Geleceğe ilişkin kehanetlerde bulunur.

Audiat optatos semper amica sonos.
Non legis iussu lectum venistis in unum:
Fungitur in vobis munere legis amor.
Blanditias molles auremque iuvantia verba
Adfer, ut adventu laeta sit illa tuo.
Non ego divitibus venio praeceptor amandi:
Nil opus est illi, qui dabit, arte mea;
Secum habet ingenium, qui, cum libet, 'accipe' dicit;
Cedimus: inventis plus placet ille meis.
Pauperibus vates ego sum, quia pauper amavi;
Cum dare non possem munera, verba dabam.
Pauper amet caute: timeat maledicere pauper,
Multaque divitibus non patienda ferat.
Me memini iratum dominae turbasse capillos:
Haec mihi quam multos abstulit ira dies!
Nec puto, nec sensi tunicam laniasse; sed ipsa
Dixerat, et pretio est illa redempta meo.
At vos, si sapitis, vestri peccata magistri
Effugite, et culpae damna timete meae.
Proelia cum Parthis, cum culta pax sit amica,
Et iocus, et causas quicquid amoris habet.
Si nec blanda satis, nec erit tibi comis amanti,
Perfer et obdura: postmodo mitis erit.
Flectitur obsequio curvatus ab arbore ramus:
Frangis, si vires experiere tuas.
Obsequio tranantur aquae: nec vincere possis
Flumina, si contra, quam rapit unda, nates.
Obsequium tigresque domat Numidasque leones;
Rustica paulatim taurus aratra subit.

Sevgili dediğinse duymalı oysa, hep özlenen sözleri.
Girme aynı yatağa, yasanın emriyle evlenip de:
aşk yapar senin için, yasanın işini.
Dil dök tatlı tatlı, söyle kulağa hoş gelen sözler,
her gelişin bayram olsun sevgilin için.
Ben zenginlerin aşk hocası değilim burada:
eli kolu dolu olanın işi yok benim sanatımla;
Çekicidir kendine göre, hoşlandı mı "lütfen kabul et,"
diyebilen her bir kimse;
teslim olurum ben böyle birine: benim hünerlerim pek zevk
vermez ki onun gibilerine.
Fakirlerin şairiyim ben, fakirdim çünkü çok sevdiğimde;
verecek hediyem olmadığından, sözlerimi verirdim.
Fakir dikkatli sevmeli: kötü sözden ürkmeli fakir,
dayanmalı, zenginin dayanamayacağı pek çok şeye.
Hatırlıyordum da ne kadar öfkeliydim, sevgilimin saçlarını
bozduğumda;
kaç günümü yedi benim o öfke!
düşünmedim elbisesini yırttığımı, fark etmedim bile;
o söyledi sonra, bedelini ödemek de ödül oldu bana.
Ama sen, aklın varsa, kaç öğretmeninin hatalarından,
kork işlediğim kusurun zararlarından.
Parthialılarla savaş, nazik bir sevgiliyle anlaş
şakalaş, aşkın yarattığı her şeyle anlaş.
Sevecen değilse yeterince, muhabbeti yoksa sevdiğiyle,
sabret, dayan: gün gelir yumuşar.
Sabırla bükersen dalı ağaçtan, eğilir,
kırarsın, var gücünle asılırsan.
Sular aşarsın sabırla: hakim olamazsın yoksa ırmaklara,
yüzersen dalgalar kudururken, akıntıya.
Sabır kaplanları yola getirir, Numidia aslanlarını;
öküzü yavaş yavaş koşarsın kaba sabana.

Quid fuit asperius Nonacrina Atalanta?
Succubuit meritis trux tamen illa viri.
Saepe suos casus nec mitia facta puellae
Flesse sub arboribus Milaniona ferunt;
Saepe tulit iusso fallacia retia collo,
Saepe fera torvos cuspide fixit apros:
Sensit et Hylaei contentum saucius arcum:
Sed tamen hoc arcu notior alter erat.
Non te Maenalias armatum scandere silvas,
Nec iubeo collo retia ferre tuo:
Pectora nec missis iubeo praebere sagittis;
Artis erunt cauto mollia iussa meae.
Cede repugnanti: cedendo victor abibis:
Fac modo, quas partes illa iubebit, agas.
Arguet, arguito; quicquid probat illa, probato;
Quod dicet, dicas; quod negat illa, neges.
Riserit, adride; si flebit, flere memento;
Imponat leges vultibus illa tuis.
Seu ludet, numerosque manu iactabit eburnos,
Tu male iactato, tu male iacta dato:
Seu iacies talos, victam ne poena sequatur,

Nonacrisli Atalanta'dan daha yabanisi var mıydı
şu yeryüzünde?[1]
İnatçıydı, ama boyun eğdi yiğidinin nezaketine.
Ne çok dolanmış durmuştu Milonian ağaçlar altında[2]
veryansın etmişti yazgısına, sevgilinin yaptığı kabalıklara;
itaat etmiş, taşımıştı boynunda hilekâr ağını,
vahşi domuzlara saplamıştı amansızca mızrağını:
Hylaeus gerince yayını, doğrusu fena yara almıştı,[3]
ama artık bu yaydan beteriyle de tanıştı.[4]
Ben sana demiyorum ki silahlar kuşan, tırman Maenalus
ormanlarına,[5]
demiyorum ki at ağını omuzlarına:
demiyorum ki aç göğsünü atılan oklara;
hafif gelir benim sanatımın öğütleri, ihtiyatlı âşığa.
Direnirse boyun eğ, galip ayrılırsın boyun eğmekle:
sana buyurduğu rolü oyna sadece.
Ayıpladığını ayıpla, onayladığını onayla;
söylediğini söyle, reddettiğini reddet.
Güldüğünde gül, unutma ağla, ağladığında;
bırak, kurallarını koysun, senin yüz ifadene göre.
Farz et kumar oynanacak, elinde salla fildişi zarları,[6]
acemice atıver, sürdür acemice atmayı.
Aşık kemiği atılacak diyelim, küstürme yenilirse,[7]

1 Nonacris: Arcadia'da bir kent. Lycaon'un karısı Nonacris'ten adını alır. Atalanta: Arcadialı avcı kız. Hızlı koşmasıyla ünlenmiştir. Onun güzelliğine vurulan Hippomenes, kurallara uygun bir yarışta Atalanta'yı geçemeyeceğini anlayınca, Venus'un desteğiyle kızın geçeceği yola üç altın elma bırakır. Atalanta bunları toplamak için vakit kaybedince, Hippomenes hem yarışı, hem de avcı kızın gönlünü kazanır.

2 Milonian=Hippomenes

3 Hylaeus: Yarı at, yarı insan bedenli yaratıklar olan Centauruslardan.

4 Aşk tanrısı Cupido'nun yayıyla tanışmıştı ve bu yaydan çıkan ok yanında, Hylaeus'un attığı ok hiç kalırdı.

5 Maenalus: Yunanistan'da, Arcadia'da sıradağlar.

6 üstünde sayı olan zarları.

7 Aşık kemiği oyunu: koyun, keçi gibi hayvanların ön dizlerinde bulunan eklem kemiği ve bu kemikle oynanan bir oyun.

Damnosi facito stent tibi saepe canes:
Sive latrocinii sub imagine calculus ibit,
Fac pereat vitreo miles ab hoste tuus.
Ipse tene distenta suis umbracula virgis,
Ipse fac in turba, qua venit illa, locum.
Nec dubita tereti scamnum producere lecto,
Et tenero soleam deme vel adde pedi.
Saepe etiam dominae, quamvis horrebis et ipse,
Algenti manus est calfacienda sinu.
Nec tibi turpe puta (quamvis sit turpe, placebit),
Ingenua speculum sustinuisse manu.
Ille, fatigata praebendo monstra noverca
Qui meruit caelum, quod prior ipse tulit,
Inter Ioniacas calathum tenuisse puellas
Creditur, et lanas excoluisse rudes.
Paruit imperio dominae Tirynthius heros:
I nunc et dubita ferre, quod ille tulit.
Iussus adesse foro, iussa maturius hora
Fac semper venias, nec nisi serus abi.
Occurras aliquo, tibi dixerit: omnia differ,
Curre, nec inceptum turba moretur iter.

hep lanet sayılar geliyormuş gibi davran eline:
haramilerin çetesi gibi taş süreceksin diyelim,[1]
bırak düşsün askerin, camdan düşmanı önünde.
Aç şemsiyesini, bizzat sen tut sapından,[2]
yolda yürürken, sen yol aç ona kalabalıkta.
Hiç durma getir taburesini şık divanın önüne,
çıkar zarif ayaklarından terliklerini ya da giydir.
Sen soğuktan titresen bile, al sevgilinin elini
koy üşümüş sinene, ısıt.
Rezil bir işmiş gibi düşünme (hoşlanacaksın, rezil olsa bile)
aynasını tutmayı, soylu elinde.[3]
Üvey anası yorulunca canavarlar yollamaktan ona,[4]
hak etmiş gökyüzünü o kahraman, ilk o omuzlasa da yüceleri[5]
karışmış Ionialı kızlar arasına, derler ki bir sepet almış eline
ve başlamış kaba yünleri eğirmeye.[6]
İşte o Tirynsli kahraman bile uymuş sevgilisinin buyruklarına:[7]
haydi git şimdi, durma katlan sen de onun çektiği sıkıntıya.
Baktın buluşma teklifi aldın pazar yerinde,
buluşma saatinden hep çok erken ol orada,
sakın ayrılayım deme saat geç olmadan da.
Seni çağırdığında bir yere, bırak her şeyi,
koş, dikkat et, kalabalık itiş kakış yolundan etmesin seni.

---

1 Burada söz edilen oyun, Romalıların *ludus latrunculorum* veya *latrunculi* ya da kısaca *latrones* olarak adlandırdığı, Türkçe'ye *haramilerin mücadelesi, ya da oyunu* olarak çevirebileceğimiz iki kişiyle oynanan bir çeşit satrançtır.

2 Burada, Yunanlı ve Romalı kadınların güneşten korunmak için kullandıkları bir çeşit güneş şemsiyesinden, *umbraculum*'dan söz edilmektedir.

3 *soylu elinde*: Hanımına ayna tutmak kölesinin yapacağı bir iştir.

4 *üvey anası*: Iuno

5 *o kahraman*: Hercules

6 Kahraman Hercules, Iphitus'u öldürmesinin cezası olarak Lydia kraliçesinin kızı Omphale'ye köle olarak satılır. Burada yün eğirmeye varıncaya kadar Omphale'nin ve cariyelerinin arasında, kadınların yapabileceği bütün işleri yaparak cezasını ödemek zorunda bırakılır.

7 Peloponnesus'un güneyinde Perseus ve Hercules ile bağlantılı ünlü kent.

Nocte domum repetens epulis perfuncta redibit:
Tum quoque pro servo, si vocat illa, veni.
Rure erit, et dicet 'venias': Amor odit inertes:
Si rota defuerit, tu pede carpe viam.
Nec grave te tempus sitiensque Canicula tardet,
Nec via per iactas candida facta nives.
Militiae species amor est; discedite, segnes:
Non sunt haec timidis signa tuenda viris.
Nox et hiems longaeque viae saevique dolores
Mollibus his castris et labor omnis inest.
Saepe feres imbrem caelesti nube solutum,
Frigidus et nuda saepe iacebis humo.
Cynthius Admeti vaccas pavisse Pheraei
Fertur, et in parva delituisse casa.
Quod Phoebum decuit, quem non decet? exue fastus,
Curam mansuri quisquis amoris habes.
Si tibi per tutum planumque negabitur ire,
Atque erit opposita ianua fulta sera,
At tu per praeceps tecto delabere aperto:
Det quoque furtivas alta fenestra vias.
Laeta erit, et causam tibi se sciet esse pericli;
Hoc dominae certi pignus amoris erit.
Saepe tua poteras, Leandre, carere puella:

Akşam ziyafet bitmiş eve dönüyor diyelim,
çağırırsa, kölesi yerine sen gel yine.
Köydesin, baktın sana "gel"diyor – Aşk miskinden
nefret eder:
araban yoksa, yaya al yolu.
Ne kasırgalar alıkoysun seni yolundan, ne yakıp kavuran
Canicula,[1]
ne de kar yağdığında bembeyaz olan yollar.
Aşk askerliğe benzer; çekip gidin, aylakçılar:
ödlek adamlara verilmemeli bu sancaklar.
Gece ve kış, uzun yollar, amansız acılar
her tür zahmet var bu zarif ordugâhta.
Dayanacaksın sıkça, sel gibi yağan yağmurlara,
göklerdeki buluttan
buz keseceksin, çırıpçıplak uzanacaksın toprağa.
Derler ki Cynthius otlatmış Pheraeli Admetus'un ineklerini,[2]
küçücük bir kulübede gecelemiş.
Phoebus'a yakışan, sana yakışmaz mı? Soyun gururundan,
kimsen kim, eğer uzun sürecek bir aşk istiyorsan.
Yürümen istenmiyorsa, güvenli, düz bir yoldan,
sıkı sıkı sürgülerle kapanmışsa kapı ardından,
baş aşağı kayıp gir, açık tavandan:[3]
yüksekteki bir pencere de sağlar sana gizli bir yol.
Sevinir, bilir girdiğin tehlikenin sebebi kendidir;
bu aşkını kesin kanıtlar sevgiline.
Sevgilinden uzak kalabilirdin, ah Leander,

---

1 Geceleyin gökteki en parlak yıldız, Sirius (Köpek Yıldızı). Romalılar şafakta doğan köpek yıldızıyla yılın en sıcak zamanını özdeşleştirirler ve bu günlere *köpek günleri* denir.

2 Cynthius: Phoebus (Apollo): Delos adasında, Cynthus dağında doğduğu için bu sıfatla anılır. Thessalia kralı Admetus, bu yörenin eski kentlerinden Pheraelıydı. Admetus konukseverliği ve dürüstlüğüyle tanınmıştır. Apollo Cyclopları öldürdüğünden, ceza olarak bir ölümlünün, yani Admetus'un kölesi olmuş ve onun sürülerine çobanlık etmiştir.

3 Compluvium: Roma evinin avlusu, atrium'daki tavan penceresi.

Transnabas, animum nosset ut illa tuum.
Nec pudor ancillas, ut quaeque erit ordine prima,
Nec tibi sit servos demeruisse pudor.
Nomine quemque suo (nulla est iactura) saluta,
Iunge tuis humiles, ambitiose, manus.
Sed tamen et servo (levis est inpensa) roganti
Porrige Fortunae munera parva die:
Porrige et ancillae, qua poenas luce pependit
Lusa maritali Gallica veste manus.
Fac plebem, mihi crede, tuam; sit semper in illa
Ianitor et thalami qui iacet ante fores.
Nec dominam iubeo pretioso munere dones:
Parva, sed e parvis callidus apta dato.
Dum bene dives ager, cum rami pondere nutant,
Adferat in calatho rustica dona puer.
Rure suburbano poteris tibi dicere missa,
Illa vel in Sacra sint licet empta via.

ama sen yüzerek aştın denizleri, bilsin diye sevgilin senin sevgini.[1]
Utanç duyma yanaşmaktan sevgilinin cariyelerine, olsa bile
birinci kademede,
utanç duyma yanaşmaktan kölelerine de.
Her birini adıyla selamla (bedavaya gelir nezaket sana),
ey ihtiraslı adamım, al kaba ellerini ellerine.
Köle bile olsa, senden bir şey isteyene (pahalıya patlamaz sana)
uzat küçük bir hediye, doğum gününde.
Cariyelere de uzat bir hediye, Gallia haydutlarının cezasını
çektiği o günde,
hani hizmetçiler tarafından aldatıldıklarında düğün giysisiyle.[2]
Gönlünü kazan ayaktakımının da, bana inan; bir kapıcı,
adamın olsun her zaman,
ve yatak odasının eşiğini bekleyen koruması.
Demiyorum ki sevgiline pahalı hediyeler ver:
ufacık olsa da hediyen, kurnaz ol, bu ufacıklar arasından en
yakışanını bul.
Tarlan bereketlendiğinde, dalların ağırlıktan eğildiğinde,
köle oğlan getirsin hediyeni bir köy sepetinde.
Taşradaki çiftliğinden yollandığını söylersin,
Via Sacra'da satın almış olsan bile.[3]

---

1 Hero ile Leander'in aşkı Yunan mitolojisinin en tutkulu aşk öykülerinden biridir. Venus'un bakire rahibesi Hero'yu, bir şenlik sırasında gören Abydoslu Leander ona tutkuyla bağlanır. Aşkı karşılıklıdır, Hero da ona delicesine tutulmuştur. Hero, Hellespontus'un ucunda, Sestos'da bir kulede yaşamaktadır. Her gece karşı kıyıdaki sevgilisine fener tutar, sevgilisi de onunla birlikte olmak için bu fenerin ışığında boğazın dalgalarını aşıp onun yanına gelir. Ama bir gece büyük bir fırtına çıkar, fenerin ışığı söner ve Leander azgın dalgalarda boğulur. Hero, sevgilisinin kıyıya vuran cesedini görünce, deliye döner, bir an bile tereddüt etmeden kendini suların koynuna atıverir.

2 Romalılar, 7 Temmuz'da Iuno Caprotina'ya (Yaban İnciri Altındaki Iuno) adaklar sunar ve bu günü *Nonae Caprotinae* olarak adlandırır. Söz konusu günde, Gallialılar kandırılmış ve ele geçirmeye çalıştıkları Romalı hanımlar yerine, kendilerine bu hanımların hizmetçileri verilmiştir.

3 Via Sacra: Roma'ya giden ünlü yollardan. *Via Sacra'da satın almış olsan bile*: Roma'ya giderken yol üstünde almış olsan bile.

Adferat aut uvas, aut quas Amaryllis amabat++
At nunc castaneas non amat illa nuces.
Quin etiam turdoque licet missaque columba
Te memorem dominae testificere tuae.
Turpiter his emitur spes mortis et orba senectus.
A, pereant, per quos munera crimen habent!
Quid tibi praecipiam teneros quoque mittere versus?
Ei mihi, non multum carmen honoris habet.
Carmina laudantur, sed munera magna petuntur:
Dummodo sit dives, barbarus ipse placet.
Aurea sunt vere nunc saecula: plurimus auro
Venit honos: auro conciliatur amor.
Ipse licet venias Musis comitatus, Homere,
Si nihil attuleris, ibis, Homere, foras.
Sunt tamen et doctae, rarissima turba, puellae;
Altera non doctae turba, sed esse volunt.
Utraque laudetur per carmina: carmina lector
Commendet dulci qualiacumque sono;
His ergo aut illis vigilatum carmen in ipsas
Forsitan exigui muneris instar erit.
At quod eris per te facturus, et utile credis,
Id tua te facito semper amica roget.
Libertas alicui fuerit promissa tuorum:
Hanc tamen a domina fac petat ille tua:
Si poenam servo, si vincula saeva remittis,
Quod facturus eras, debeat illa tibi:

Ya üzüm getirsin ya da şu Amaryllis'in çok sevdiği yemişi,[1]
kestaneyi gerçi hiç sevmiyor ya şimdi.[2]
Yok, sen ardıçkuşu yolla ya da bir güvercin,
görsün bak sevgilin ne kadar incesin.
Ölüm beklentisi çağrıştırırsa ya da çocuksuz bir yaşlılık,
ayıp olur bu tür hediyeler.
Aman bırakın ölsün, bu hediyelerle cinayet işlediğimi
düşünenler![3]
Narin dizeler göndermeni öğütlememe ne dersin?[4]
Vah başıma gelenler, şiire hiç onur bahşedilmiyor.
Şiirler övülür, ama sevgililer pahada ağır hediye bekler.
Vahşi bile sevilir, zengin olsun yeter.
Çağımız altın bir çağ sahiden: altın satın alıyor
en yüce onurları: aşk altınla kazanılıyor.
Sen bile gelsen, ey Homeros, Musalarını da alsan yanına,
hediyen yoksa elinde, ey Homeros, kalırsın kapıda.
Kültürlü kızlarımız da yok değil gerçi, sayıları az da olsa;
geri kalanı eğitimsiz, ama istekleri var onların da.
Sen şiirle pohpohla her iki takımı da: okudun mu şiirleri,
sesin tatlıymış, değilmiş, düşünme gerisini;
öyleyse, serenatla övgüler yağdır sen bilgilisine bilgisizine,
küçük bir hediye gibi görünür bu belki.
Yapmaya niyetlendiğin neyse, faydasına da inanırsan,
dikkat et, önce sevgilin istesin bunu senden.
Kölelerinden birini azat etmeye mi söz verdin:
gitsin bunu sevgilinden rica etsin;
kölenin cezasını mı bağışlayacaksın, zalim zincirlerinden mi
kurtaracaksın,
bırak sana minnet duysun, zaten niyetlendiğin bu işte,

---

1 Bkz. Vergilius, *Eclogae*, 2.52: "Castaneasque nuces mea quas Amaryllis amabat. –Çok severdi Amaryllis'im kestaneleri."

2 *Artık sevgililerin ağız tatları değişti, çok daha pahalı tatlar arıyorlar.*

3 Ovidius önerdiği hediyeleri yanlış anlayan, kötü niyetli insanlarla uğraşamayacağını, onlara ayıracak hiç vakti olmadığını ima ediyor.

4 *narin dizeler*: Aşk şiirleri

Utilitas tua sit, titulus donetur amicae:
Perde nihil, partes illa potentis agat.
Sed te, cuicumque est retinendae cura puellae,
Attonitum forma fac putet esse sua.
Sive erit in Tyriis, Tyrios laudabis amictus:
Sive erit in Cois, Coa decere puta.
Aurata est? ipso tibi sit pretiosior auro;
Gausapa si sumpsit, gausapa sumpta proba.
Astiterit tunicata, 'moves incendia' clama,
Sed timida, caveat frigora, voce roga.
Conpositum discrimen erit, discrimina lauda:
Torserit igne comam, torte capille, place.
Brachia saltantis, vocem mirare canentis,
Et, quod desierit, verba querentis habe.
Ipsos concubitus, ipsum venerere licebit
Quod iuvat, et quae dat gaudia voce notes.
Ut fuerit torva violentior illa Medusa,

sen faydalan, sevgilin yaptı olsun;
hiçbir şansını kaçırma sen, güçlü rolü onun olsun.
Kimsen kim, derdin yanında tutmaksa sevgilini,
bırak güzelliğiyle büyülediğini düşünsün seni.
Tyrus morlarına bürünmüşse, övgüler yağdır Tyrus elbisesine:[1]
Cos ipekleri giyinmişse, Cos'un yakıştığını sansın kendisine.[2]
Altından mı giysileri? Altından daha değerli hissettir kendisini;
yünlü mü giymiş, yakıştığını söyle giydiği yünü.[3]
İç gömleğiyle mi durmuş yanında, haykır "yaktın beni," diye,
"dikkat et üşüme," de, ürkek bir sesle.
ayırıp da iki yana öyle taramışsa saçlarını, öv ayrımlarını:
kıvırmışsa saçlarını maşayla, beğendiğini belli et kıvrımlarını.
Oynarken kollarına hayran ol, şarkı söylerken de sesine,
bitirdiğinde de üzül, bir şeyler söyle.
Sevişirken, uçarken mutluluktan,
dök kelimelere, ne kadar haz veriyorsun bana de,
ne kadar heyecanlandırıyorsun böyle,
Bak gör, taş kalpli Medusa'dan bile katı olsa sevdiğin,[4]

---

1 Tyrus: Phoenicia'nın ünlü ticaret kenti. Tyrus moru adı verilen kumaşlarıyla ve bu kumaşlardan yapılan pahalı giysileriyle ünlenmiştir. Tyrus moru (Yunancası *porphura*) dikenli salyangozlarından (iskerlet) (Murex brandaris) elde edilen, kırmızıya çalan bir boyadır.

2 Cos: Ege denizinde ünlü ada. Cos tarzı elbise anlamına gelen *Coa Vestis*, Augustus dönemi şairlerince sıkça kullanılır. Örneğin bkz. Tibullus, 2.4, 2. 6; Propertius, 1.2, 2.1, 4.2, 4. 5; Horatius, *Carmina*, 4.13.13. Cos'un ipek dokumaları ünlü olduğundan, bu tür elbiselerin ipekten üretildiği, genellikle mor renkte ve sırma işli olduğu belirtilir. Şeffaf ve çok kaliteli bir kumaştan elde edilen bu elbiseyi çoğunlukla hafifmeşrep kadınlar giyerdi. William Smith, *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities*, John Murray, London, 1875, James Yates, s.300.

3 Burada söz edilen yünlü giysi *gausapa*'dır. Gausapa (gausape, gausapum) genellikle masa veya yatak örtüsü olarak kullanılan ya da banyodan sonra giyilen kalın yünlü bir kumaştır. (Bkz. Horatius, *Satirae*, 2. 11; Martialis, 14. 147; Petronius, 28). Çoğu zaman, yağmurdan ya da soğuktan korunmak için giyilirdi.

4 Medusa: Bir Gorgon olup önceleri güzel bir kadınken, tanrıça Athena'yı kızdırdığı için saçları yılana dönüştürülen yaratık. Yüzüne bakanın taş kesildiği Medusa'yı Perseus öldürmüş ve başını Athena'ya armağan etmiştir. Ama Medusa'nın başı, o öldükten sonra bile korkunç gücünü hiç yitirmemiştir.

Fiet amatori lenis et aequa suo.
Tantum, ne pateas verbis simulator in illis,
Effice, nec vultu destrue dicta tuo.
Si latet, ars prodest: adfert deprensa pudorem,
Atque adimit merito tempus in omne fidem.
Saepe sub autumnum, cum formosissimus annus,
Plenaque purpureo subrubet uva mero,
Cum modo frigoribus premimur, modo solvimur aestu,
Aere non certo, corpora languor habet.
Illa quidem valeat; sed si male firma cubarit,
Et vitium caeli senserit aegra sui,
Tunc amor et pietas tua sit manifesta puellae,
Tum sere, quod plena postmodo falce metas.
Nec tibi morosi veniant fastidia morbi,
Perque tuas fiant, quae sinet ipsa, manus.
Et videat flentem, nec taedeat oscula ferre,
Et sicco lacrimas conbibat ore tuas.
Multa vove, sed cuncta palam; quotiesque libebit,
Quae referas illi, somnia laeta vide.
Et veniat, quae lustret anus lectumque locumque,
Praeferat et tremula sulpur et ova manu.
Omnibus his inerunt gratae vestigia curae:
In tabulas multis haec via fecit iter.
Nec tamen officiis odium quaeratur ab aegra:
Sit suus in blanda sedulitate modus:

gevşeyecektir o anda, yumuşacık olacaktır âşığına.
Ama dikkat et bir tek şuna: yapmacıklığını sözlerinle
açığa vurma,
dikkat et, konuşurken bakışlarını kaçırma.
Maharet ancak gizlendiğinde, yarar sağlar sana: anlaşılırsa,
utanç verir yalnızca,
yitirirsin güvenini sonsuzca, haklıdır da.
Sonbahar geldiğinde, yılın o en güzel mevsiminde,
dolgunlaşıp üzümler, kan kırmızı şaraba döndüğünde,
soğuktan kaskatı kesip bir an, bir an sıcaktan sırılsıklam
terlediğimizde,
gevşer bedenlerimiz iyice, bir öyle bir böyle olan havaya göre.
Dileyelim sağlıklı olsun sevdiğin de; ama rahatsızlanıp
düşerse yataklara,
hasta ederse onu bu berbat hava,
işte o zaman göster aşkını, şefkatini, sevdiğin kıza,
önce ek ekinini, sonra biç orağınla doya doya.
Bırak huysuzlansın hastalığından, sıkılma sakın,
ne yapmanı istiyorsa senden teveccüh gösterip de,
bırak ellerini yapsın görevini.
Ağladığını görsün, öpücüklerinden sakın irkilme,
ateşten kavrulmuş dudaklarıyla, bırak içsin gözyaşlarını.
Adaklar ada bolca, ama hepsini duyur ona;
gördüğün hayırlı rüyaları
anlatmaya hazır ol, istediği her anda.
Bir kocakarı bul gelsin, temizlesin yatağını, odasını,
titrek ellerinde de mutlaka kükürt olsun ve yumurta.[1]
Kalbinde yer edecektir bütün bu iyilikler:
Öyle çok görülmüştür ki mirasa konan, bu taktiklerle.
Ama dikkat et, nefret uyandırmasın yaptığın hizmetler
hasta sevgilinde:
o tatlı iltifatlarının bir sınırı olsun gene de:

1 Isis dininde, kükürt ve yumurtanın hastalığa şifa verdiğine inanılır.

Neve cibo prohibe, nec amari pocula suci
Porrige: rivalis misceat illa tuus.
Sed non cui dederas a litore carbasa vento,
Utendum, medio cum potiere freto.
Dum novus errat amor, vires sibi colligat usu:
Si bene nutrieris, tempore firmus erit.
Quem taurum metuis, vitulum mulcere solebas:
Sub qua nunc recubas arbore, virga fuit:
Nascitur exiguus, sed opes adquirit eundo,
Quaque venit, multas accipit amnis aquas.
Fac tibi consuescat: nil adsuetudine maius:
Quam tu dum capias, taedia nulla fuge.
Te semper videat, tibi semper praebeat aures;
Exhibeat vultus noxque diesque tuos.
Cum tibi maior erit fiducia, posse requiri,
Cum procul absenti cura futurus eris,
Da requiem: requietus ager bene credita reddit,
Terraque caelestes arida sorbet aquas.
Phyllida Demophoon praesens moderatius ussit:
Exarsit velis acrius illa datis.
Penelopen absens sollers torquebat Ulixes;
Phylacides aberat, Laodamia, tuus.
Sed mora tuta brevis: lentescunt tempore curae,
Vanescitque absens et novus intrat amor.
Dum Menelaus abest, Helene, ne sola iaceret,
Hospitis est tepido nocte recepta sinu.

yiyecek esirgeme, acı diye şurubu vermezlik etme:
o halletsin bunları, bırak rakibine.
Ama kıyıdan açılırken yelkenlerini serdiğin rüzgâr,
işine yaramaz artık, bir kere enginlere açılmışsan.
Henüz yeniyken aşk dolanır orada burada, gücünü toplasın
bırak yaşaya yaşaya,
iyi beslersen aşkı, zindeleşir zamanla.
Şimdi korktuğun o boğa, vaktiyle bir tosundu,
başını okşadığın,
şimdi altına uzandığın ağaç, bir fidandı zamanında:
Doğarken inceciktir nehir, güçlenir aktıkça,
bol bol su alır yatağına, ne tarafa aksa.
Alışsın sana sevgilin de bırak, yoktur alışkanlık gibisi:
ama yakalayacağım derken, dikkat et de bıkmasın.
Her an görsün seni, kulağı her an sende olsun;
yüzün hiç silinmesin gözlerinin önünden, gece gündüz.
Baktın ki artık sensiz yaşayamayacağından eminsin,
baktın ki karalar bağlayacak uzaklarda olduğunda,
o zaman az ara ver: nadasa bırakıldı mı tarla,
daha cömert sunar ürününü
kavruk toprak emdikçe emer, gökten yağan yağmuru.
Demophoon yanındayken yangını azdı Phyllis'in,
ama denize açılmayagörsün sevdiği, alev alev olurdu yüreği.
Bir işkenceydi Penelope için, kurnaz Odysseus'un yokluğu,
ya sen, ah Laodamia, ne haldeydin Protesilaus'un gittiğinde.[1]
Ama yine de fazla açma arayı, böylesi daha güvenli,
çünkü hafifletir zaman, özlemi.
Sen uzaktayken yok olup gider aşk, başlar sonra yenisi:
Bak Menelaus gittiğinde, Helene yatamadı tek başına,
geceleyin aldı konuğunu o ılık koynuna.

1 Bkz. s. 74, dipnot: 2-3.

Quis stupor hic, Menelae, fuit? tu solus abibas,
Isdem sub tectis hospes et uxor erant.
Accipitri timidas credis, furiose, columbas?
Plenum montano credis ovile lupo?
Nil Helene peccat, nihil hic committit adulter:
Quod tu, quod faceret quilibet, ille facit.
Cogis adulterium dando tempusque locumque;
Quid nisi consilio est usa puella tuo?
Quid faciat? vir abest, et adest non rusticus hospes,
Et timet in vacuo sola cubare toro.
Viderit Atrides: Helenen ego crimine solvo:
Usa est humani commoditate viri.
Sed neque fulvus aper media tam saevus in ira est,
Fulmineo rabidos cum rotat ore canes,
Nec lea, cum catulis lactentibus ubera praebet,
Nec brevis ignaro vipera laesa pede,
Femina quam socii deprensa paelice lecti:
Ardet et in vultu pignora mentis habet.
In ferrum flammasque ruit, positoque decore
Fertur, ut Aonii cornibus icta dei.
Coniugis admissum violataque iura marita est
Barbara per natos Phasias ulta suos.
Altera dira parens haec est, quam cernis, hirundo:

Ne budalalıktı o öyle, ah Menelaus? Yalnız çekip gittin,
bıraktın karını konuğunla aynı çatı altında.
Ah çılgın, ürkek güvercinler hiç emanet edilir mi bir atmacaya?
bir ağıl dolusu koyun hiç emanet edilir mi,
dağda gezinen kurda?
Helene'nin hiç günahı yok, bir suç işlemedi âşığı da:
Adamın yaptığını sen de yapardın, kim olsa yapardı.
Zemin hazırladın, zaman tanıdın bu yasak aşka.
Yarattığın fırsatı değerlendirmiş sadece kızcağız,
öyle değil mi?
Ya ne yapsaydı? Kocası yok, haza saraylı bir konuk var,[1]
bir de o boş yatakta tek başına uyumaktan korkuyor.
Atreus oğulları anlasın artık: ben affettim Helen'in suçunu:[2]
kocasının nazik davetine iştirak etmiş sadece.
Ama kadının yakalamasın seni bir odalıkla, kendi yatağında
ne kızıl tüylü domuz böyle öfkeden kudurur,
ayağı tez tazıları evirip çevirirken ışıl ışıl sivri dişlerinde,
ne dişi aslan, emzirirken yavrularını memeleriyle,
ne de o minnacık engerek, bilmeden basarken üzerine:
alev alev olur, yüreğinin rengi vurur yüzüne.
Ateşe, yangına atılır gibi atılır, utanmayı falan unutur,
bir vurur ki, sanırsın Aeonialı tanrı[3] boynuzlarıyla vuruyor.
Bak kocası yanlış yaptı, evlilik yasasını çiğnedi diye
o yaban Phasisli, çocuklarını öldürüp nasıl öcünü aldı.[4]
İşte bir başka korkunç ana, bak görüyorsun, şu kırlangıç,

---

1 Troialı Paris

2 Atreus oğulları: Agamemnon ve Menelaus (Troia savaşına neden olan iki Spartalı)

3 Aeonialı tanrı: Şarap tanrısı Bacchus. Bu dizede, Bacchus boynuzlu olarak betimlenir ve onun kadın erenlerinin esrik çılgınlığı ima edilir.

4 Medea: Kocası Iason kendisini aldatınca, öfkeden çılgına dönüp çocuklarını öldürdü; Phasis: Medea'nın memleketi Colchis'teki nehir.

Aspice, signatum sanguine pectus habet.
Hoc bene compositos, hoc firmos solvit amores;
Crimina sunt cautis ista timenda viris.
Nec mea vos uni damnat censura puellae:
Di melius! vix hoc nupta tenere potest.
Ludite, sed furto celetur culpa modesto:
Gloria peccati nulla petenda sui est.
Nec dederis munus, cognosse quod altera possit,
Nec sint nequitiae tempora certa tuae.
Et, ne te capiat latebris sibi femina notis,
Non uno est omnis convenienda loco;
Et quotiens scribes, totas prius ipse tabellas
Inspice: plus multae, quam sibi missa, legunt.
Laesa Venus iusta arma movet, telumque remittit,
Et, modo quod questa est, ipse querare, facit.

bak, hâlâ kan lekeleri var göğsünde.[1]
En mutlu, en sağlam aşkları bile çözer böyle şeyler;
tedbirli âşıklar için bunlar korkulacak, ölümcül suçlardır.
Ben demiyorum ki, tek bir kadına mahkûm edin kendinizi:
Tanrılar saklasın! Ne zor gelir böyle bir şey, taze geline bile.
Eğlenin doya doya, ama iffet kisvesine bürüyün
kaçamaklarınızı:
günahınızla boşuna böbürlenmeyin öyle.
Bir sevgiline armağan verirken, dikkat et aşina gelmesin
diğerine,
hovardalığını hep aynı saatlerde yapayım deme.
Dikkat et, kadının basmasın seni dünya âlemin bildiği
sığınaklarında,
bari hepsiyle hep aynı yerde buluşma;
Mektup yazarsan, önce şöyle bir göz gezdir yazdığın tabletlere,
kendisine yazdıklarından çok daha fazlasını okur çünkü,
çoğu sevgili.[2]
Venus yaralanınca misilleme yapar, atılan mızrağı
yollar gerisingeri,
kendisine acı çektirene bu kez o acı çektirir.

---

1 Yunan mitolojisinde, kız kardeşi Philomela ile birlikte anılan Atina kralı I. Pandion'un kızı Procne'den söz ediliyor: Ares'in oğlu Tereus ile evlenen Procne'in Itys adında bir oğlu olur. Tereus, Procne'nin kız kardeşi Philomela'ya zorla sahip olur ve işlediği bu suç anlaşılmasın diye kızın dilini keser. Ama Philomela durmaz, başına gelenleri dokuğu bir halıda anlatıverir ve Procne'ye gönderir. Procne'nin intikamı korkunç olur: Oğlu Itys'i öldürür ve kocasına yemek olarak sunar, Tereus da oğlunu yediğinin farkında olmadan önüne konan yemeği mideye indirir. Bu vahşeti öğrendiği an, çılgına döner ve kendisine tuzak kuran kız kardeşlerin peşine düşer. Ama tanrılar her üçünü de cezalandırır ve onları birer kuşa döndürür. Procne bülbül olur, her sabah oğlu Itys için yanık yanık öter durur. Philomela bir kırlangıç olur, dili kesik olduğundan sadece cıvıldar. Tereus ise bir ibibik (çavuş kuşu) olur. Bkz. Ovidius, *Metamorphoses*, 6.424vd; 555-7.

2 Hep aynı balmumu tabletlere yazılan mektuplarda önceki sevgiliye yazılan mektubun izlerine rastlanabilir. Önceki mektubun üzerine yazılan yeni mektup hovarda erkeği hemen ele verecektir.

Dum fuit Atrides una contentus, et illa
Casta fuit: vitio est improba facta viri.
Audierat laurumque manu vittasque ferentem
Pro nata Chrysen non valuisse sua:
Audierat, Lyrnesi, tuos, abducta, dolores,
Bellaque per turpis longius isse moras.
Haec tamen audierat: Priameida viderat ipsa:
Victor erat praedae praeda pudenda suae.
Inde Thyestiaden animo thalamoque recepit,
Et male peccantem Tyndaris ulta virum.
Quae bene celaris, siqua tamen acta patebunt,
Illa, licet pateant, tu tamen usque nega.
Tum neque subiectus, solito nec blandior esto:
Haec animi multum signa nocentis habent:

Atreus oğlu kadınıyla mutlu mesut yaşarken,
kadını namus timsaliydi:[1]
ama adam günaha girdi, kadınını da namussuz etti.
Kadın işitmişti, Chryses'in geri alamadığını kızını,
elinde defne dalı, alnında kutsal kurdelesi olduğu halde.[2]
İşitmişti, kaçırıldığında çektiğin acıları, ey Briseis,[3]
savaşın bu rezaletler yüzünden uzayıp sonunun
gelmek bilmediğini.
Evet, bunları işitmişti, ama Priamus'un kızını bizzat görmüştü:[4]
savaşın galibinin esirine yem olması ne utanç vericiydi.
İşte o an aldı gönlüne, yatağına, Thyestes oğlunu,[5]
Tyndareus kızının kocasından intikamı, işte böyle acı oldu.[6]
Ne kadar iyi gizlersen gizle, bir gün açığa çıkacak yaptıkların,
bırak açığa çıksın, bir an bile tereddüt etme, reddet suçunu.
Ne mahcup ol, ne de eskisinden daha yağcı:
fazlasıyla ele verir bu tür işaretler, suçlu ruhunu:

---

1 Atreus oğlu: Mycenae kralı Agamemnon. Karısı Clytemnestra kocasının Troia savaşından Cassandra ile birlikte döndüğünü görünce, kendine âşık olan Aegisthus ile iş birliği yapıp onları öldürür.

2 Troia yakınlarındaki Chryse adasının Apollo rahibi olan Chryses'in kızı Chryseis, savaş ganimeti olarak Agamemnon'a verilmiştir. Chryses bütün çabalarına rağmen kızını onun elinden alamaz; ta ki tanrı Apollo Yunan ordularının başına bir veba salgını yollayana ve Agamemnon kızı bırakmak zorunda kalana kadar. Agamemnon'un karısı yazık ki, kocasının vefasızlıklarının hepsini işitmiştir.

3 Briseis: Briseus'un kızı lakabıyla tanınan Lyrnesoslu (Lyrnessus) Hippodameia. Troia savaşında Achilles tarafından esir alınan dul kadınlardan. Agamemnon Chryses'in kızını bir şartla geri vermişti: Achilles'e ganimet olarak sunulan Briseis'i elde edecekti. Agamemnon'un bu isteği hem Achilles'in öfkesini kazandı, hem de savaşı uzattıkça uzattı. Latince metinde, Briseis'e *Lyrnesi* (Lyrnessuslu) olarak hitap edilmesi, Briseis'in Cilicialıların yerleştiği Dardania'da küçük bir dağ kasabası olan Lyrnessuslu olmasındandır.

4 Agamemnon'un yanında getirdiği sevgilisi Cassandra, Priamus'un kızıydı.

5 Agamemnon'un karısı Clytemnastra, kocasının kendisini aldattığını görünce, Atreus'un erkek kardeşi Thyestes'in oğlu Aegisthus ile yasak bir ilişkiye girdi.

6 Clytemnestra Sparta kralı Tyndareus ile Leda'nın kızıydı.

Sed lateri ne parce tuo: pax omnis in uno est;
Concubitu prior est infitianda venus.
Sunt, qui praecipiant herbas, satureia, nocentes
Sumere; iudiciis ista venena meis;
Aut piper urticae mordacis semine miscent,
Tritaque in annoso flava pyrethra mero;
Sed dea non patitur sic ad sua gaudia cogi,
Colle sub umbroso quam tenet altus Eryx.
Candidus, Alcathoi qui mittitur urbe Pelasga,
Bulbus et, ex horto quae venit, herba salax
Ovaque sumantur, sumantur Hymettia mella,
Quasque tulit folio pinus acuta nuces.
Docta, quid ad magicas, Erato, deverteris artes?
Interior curru meta terenda meo est.
Qui modo celabas monitu tua crimina nostro,
Flecte iter, et monitu detege furta meo.
Nec levitas culpanda mea est: non semper eodem
Impositos vento panda carina vehit.
Nam modo Threicio Borea, modo currimus Euro,
Saepe tument Zephyro lintea, saepe Noto.

erkekliğinden sarfınazar etme, budur barış elde etmenin
tek yolu;
ancak sevişerek bağışlatılmalı bir önceki yasak tutku.
Bazıları muzır otlar tavsiye eder, kekik otu al der mesela;
ama bana göre bunlar sadece birer zehir;
ya da katarlar biberi acı ısırgan tohumuna,
sarı papatyayı bekletirler yıllanmış şarapta.
Ama böyle zoraki gitmeni istemez vereceği hazlara,
Yüce Eryx'in gölgeli yamaçlarında oturan tanrıça.[1]
Sen en iyisi beyaz soğan ye, Alcathous'un Pelask şehrinden
gelen,[2]
bir de bizim bahçelerimizde yetişen şu şehvet otunu,[3]
yumurta ye, Hymettus balı ye,[4]
bir de iğne yapraklı çam ağacındaki yemişleri.
Ah bilge Erato, ne diye çeviriyorsun beni bu büyülü yola?[5]
bırak arabam koşşun artık bitiş çizgisine, gıcırdaya gıcırdıya.
Öğüdümü tutup işlediğin suçları gizliyordun ya,
şimdi dön gerisingeriye, bu kez öğüdüm kaçamaklarını
açık etmenden yana.
Bu dönekliğim yüzünden sakın beni kınama: kıvrık pruvalı gemi
tayfasını taşımaz ki hep aynı rüzgarda.
Kah Trakyalı Boreasa kapılırız, kah Eurusla uçarız,[6]
Bir Zephyrusla şişer yelkenlerimiz, bir Notusla.[7]

---

1 Sicilya'nın (Sicilia) batısında, aşk tanrıçası Venus'un tapınağının bulunduğu dağ.

2 Pelops ile Hippodamia'nın oğlu, Euachme ile evlendi ve Megara kralı oldu. Burada söz konusu edilen şehir Yunanistan'ın doğusunda yer alan liman şehri Megara'dır; Pelasgi: Yunanistan'ın en eski halklarından. Sonradan Asia Minor'a, Creta'ya, Latium'a ve Etruria'ya dağılmışlardır. Şiirde, Yunanlılar olarak da tercüme edilebilir. En iyi cins soğanın Megara'da yetiştiği bilinir.

3 Eruca sativa: Roka.

4 Hymettus: Balı ve mermeriyle ünlü, Atina yakınlarındaki dağ.

5 Aşk ve şehvet estiren lirik şiirlerin perisi.

6 Boreas: Kuzey rüzgârı: Astraeus ve Eos'un oğlu olup Trakya'da (Thrachia'da) yaşar; Eurus: Güneydoğu rüzgârı.

7 Zephyrus: Batı'dan esen ılık meltem; Notus: Güney rüzgârı.

Aspice, ut in curru modo det fluitantia rector
Lora, modo admissos arte retentet equos.
Sunt quibus ingrate timida indulgentia servit,
Et, si nulla subest aemula, languet amor.
Luxuriant animi rebus plerumque secundis,
Nec facile est aequa commoda mente pati.
Ut levis absumptis paulatim viribus ignis
Ipse latet, summo canet in igne cinis,
Sed tamen extinctas admoto sulpure flammas
Invenit, et lumen, quod fuit ante, redit:
Sic, ubi pigra situ securaque pectora torpent,
Acribus est stimulis eliciendus amor.
Fac timeat de te, tepidamque recalface mentem:
Palleat indicio criminis illa tui;
O quater et quotiens numero conprendere non est
Felicem, de quo laesa puella dolet:
Quae, simul invitas crimen pervenit ad aures,
Excidit, et miserae voxque colorque fugit.
Ille ego sim, cuius laniet furiosa capillos:
Ille ego sim, teneras cui petat ungue genas,
Quem videat lacrimans, quem torvis spectet ocellis,
Quo sine non possit vivere, posse velit.
Si spatium quaeras, breve sit, quo laesa queratur,
Ne lenta vires colligat ira mora;
Candida iamdudum cingantur colla lacertis,
Inque tuos flens est accipienda sinus.
Oscula da flenti, Veneris da gaudia flenti,
Pax erit: hoc uno solvitur ira modo.

Bak şu biniciye, şu atlı arabasının üstündekine,
bir gevşetiyor dizginleri,
bir sıkıyor, dörtnala koşan atlarını nasıl da ustalıkla
idare ediyor öyle.
Bazı kadınlar vardır, hiç hoşlanmazlar ürkekçe
nezaket gösterilerinden,
hele rakibeleri de yoksa çevrelerinde, tutkuları sönüverir hemen.
Ruhlar azar mutluluktan çoğu zaman,
kolay değil hep sadakatli kalmak, rahatsak.
Beslemezsen alevini, ateş de cılızlaşır,
söner, üstüne yağan gri küllerin altında kalır.
Ama sönmekte olan alevlere biraz kükürt dök bak,
nasıl alazlanır birden, deminki ışıltısı geri gelir aniden:
Güvenli bir yer buldu mu kendine, işte böyle körelir,
söner gönüller,
dürtüklenirse sivri değneklerle, aşk gelir kendine.
Dertlensin senden yana, ısıt soğuyan yüreğini yeniden:
bir kabahat işle ki, duyunca sararıp solsun yüzü;
ah ne mutluluklar, ah nice mutluluklar yaşar, bilemezsin,
sevgilinin canını yakıp kendisine ağlatan kişi:
Duymak istemediği halde, işlediğin günah kulağına gelince,
kendisini kaybeder, sesi çıkmaz olur zavallının, rengi kaçar.
Ah keşke yerinde olsam, saçlarımı öfkeyle çekip koparsa:
Ah keşke yerinde olsam, yumuşacık yanaklarımı
tırnaklarıyla yolsa,
gözyaşları içinde baksa bana, alev soluyan gözlerini dikip de,
bensiz yaşayamayacağını söylese, yaşamak istediği halde.
Ne kadar daha sürsün bu yürek yangını diye soracak olursan,
kısa sürsün derim,
çünkü uzatırsan işi, iyice artar, katlanır öfkesi;
Dola hemen kollarını kar beyazı boynuna,
içini çeke çeke ağlarken, al koynuna.
Buseler kondur gözyaşlarına, karışsın aşkın hazzı bu yaşlara.
Ve işte barış: bir tek bu yolla olur derdine deva.

Cum bene saevierit, cum certa videbitur hostis,
  Tum pete concubitus foedera, mitis erit.
Illic depositis habitat Concordia telis:
  Illo, crede mihi, Gratia nata loco est.
Quae modo pugnarunt, iungunt sua rostra columbae,
  Quarum blanditias verbaque murmur habet.
Prima fuit rerum confusa sine ordine moles,
  Unaque erat facies sidera, terra, fretum;
Mox caelum impositum terris, humus aequore cincta est
  Inque suas partes cessit inane chaos;
Silva feras, volucres aer accepit habendas,
  In liquida, pisces, delituistis aqua.
Tum genus humanum solis errabat in agris,
  Idque merae vires et rude corpus erat;
Silva domus fuerat, cibus herba, cubilia frondes:
  Iamque diu nulli cognitus alter erat.
Blanda truces animos fertur mollisse voluptas:
  Constiterant uno femina virque loco;
Quid facerent, ipsi nullo didicere magistro:
  Arte Venus nulla dulce peregit opus.
Ales habet, quod amet; cum quo sua gaudia iungat,
  Invenit in media femina piscis aqua;
Cerva parem sequitur, serpens serpente tenetur,
  Haeret adulterio cum cane nexa canis;
Laeta salitur ovis: tauro quoque laeta iuvenca est:
  Sustinet inmundum sima capella marem;
In furias agitantur equae, spatioque remota
  Per loca dividuos amne sequuntur equos.
Ergo age et iratae medicamina fortia praebe:

Öfkesi zirvedeyken, başlıca düşmanın kesilmişken,
ateşkesi yatakta ara, hemen boyun eğecektir.
Ahenk yerleşir yatağa, atar silahlarını bir kenara:
yatak Letafet'in doğduğu yerdir, inan bana.
Bir anda kavga edip, bir anda gaga gagaya verir kumrular,
öpüp koklaştıklarını hissedersin mırıldanmalarında.
Başta kainat da karmakarışıktı, düzensiz bir yığın,
önce yıldızlar gösterdi yüzünü, karalar ve deniz;
ardından gök yerleşti yeryüzünün üstüne,
sularla çevrelendi toprak
ve kendi uzuvlarına kavuştu o şekilsiz boşluk;
vahşi hayvanlarla doldu orman, gökyüzü de kuşlarla,
balıklar saklandılar berrak sulara.
İnsanoğlu başıboş dolanırdı o sıra, ıssız tarlalarda,
kabaydı kuvvetleri, bedenleri de çıplak;
orman meskenleriydi, otlar besinleri, yapraklar da
yatacak yerleri:
uzunca süre tanımadı kimse kimseyi.
Derler ki, bal tatlısı haz yumuşattı o taş kalpleri:
bir çatı altına koydu kadınla erkeği;
hiçbir öğretmen öğretmedi onlara yapıp ettiklerini:
aşk tanrıçası hileye başvurmadı, tatlı tatlı halletti işini.
Kuş bilir kimi seveceğini; dişi balık arar bulur
denizin ortasında, zevkle birleşeceği eşini;
dişi geyik peşi sıra gider sevdiceğinin, yılan yılanla
sarmaş dolaş olur,
asılı kalır köpek dişisine, şehvetle kenetlenince;
neşelenir koyun zıplanınca üstüne: öküz de neşe verir ineğine,
aynı şekilde:
kalkık burunlu keçi hiç silkmez sırtından pis kokulu tekesini;
delicesine aşka geldi mi kısraklar, düşer aygırların peşine,
onca mesafe, onca yol katederler, bakmazlar hiç
aralarındaki derelere.
Haydi öyleyse, sen de güçlü ilaçlar ver o kızgın sevgiliye:

Illa feri requiem sola doloris habent:
Illa Machaonios superant medicamina sucos:
His, ubi peccaris, restituendus eris.
Haec ego cum canerem, subito manifestus Apollo
Movit inauratae pollice fila lyrae.
In manibus laurus, sacris inducta capillis
Laurus erat; vates ille videndus adit.
Is mihi 'Lascivi' dixit 'praeceptor Amoris,
Duc, age, discipulos ad mea templa tuos,
Est ubi diversum fama celebrata per orbem
Littera, cognosci quae sibi quemque iubet.
Qui sibi notus erit, solus sapienter amabit,
Atque opus ad vires exiget omne suas.
Cui faciem natura dedit, spectetur ab illa:
Cui color est, umero saepe patente cubet:
Qui sermone placet, taciturna silentia vitet:
Qui canit arte, canat; qui bibit arte, bibat.
Sed neque declament medio sermone diserti,
Nec sua non sanus scripta poeta legat!'
Sic monuit Phoebus: Phoebo parete monenti;
Certa dei sacro est huius in ore fides.
Ad propiora vocor. Quisquis sapienter amabit
Vincet, et e nostra, quod petet, arte feret.
Credita non semper sulci cum faenore reddunt,
Nec semper dubias adiuvat aura rates;
Quod iuvat, exiguum, plus est, quod laedat amantes;
Proponant animo multa ferenda suo.

bir tek bunlar deva olur ağrısına, derdine:
Bunlar Machaon'un iksirlerinden bile daha şifalı ilaçlar:[1]
günah işledin mi, bunlar seni affettirir.
Terennüm ederken ben bu dizeleri, Apollo göründü aniden,
parmağıyla şöyle bir dokundu, yaldızlı lirinin tellerine.
Elinde defne dalı tutuyordu, defneden bir taç takmıştı
ulu saçlarına da; bir ozan edasıyla yaklaştı yanıma.
"Avare Aşkın Öğretmeni," dedi bana,
"haydi götür öğrencilerini benim tapınağıma,
tüm dünyaca bilinen bir söz var orada,
herkes kendini bilmeli şeklinde.[2]
Sadece kendini bilen, aşkını bilgece yaşar,
kendi yeteneğine uyan işlere kalkar.
Doğa güzellik vermişse sana, bırak seyretsin kızlar da:
ışıl ışılsa tenin, hep aç omzunu öyle uzan:
konuşmaktan hoşlanıyorsan, kaçın suspus oturmaktan:
güzel şarkı söylüyorsan, söyle; edebinle içiyorsan, iç.
Ama belagat sahibiysen, asla dalma konuşmanın ortasına,
esinli bir şairsen, asla yazdıklarını okuma!"
Böyle uyardı Phoebus: itaat edin Phoebus'un uyarılarına;[3]
mutlak bir hakikat vardır bu tanrının kutlu ağzında.
Dönelim şimdi konumuza: aşkı bilgece yaşarsa kişi,
zafer kazanır, benim yolumdan gelen, aradığını bulur.
Hep cömertçe sunmaz ekileni sabanın açtığı yollar,
hep yardımcı olmaz yönünü şaşıran teknelere rüzgârlar;
Ne az şey zevk verir âşıklara, ne çok şey acıtır canlarını;
nice çileler çekeceklerini, bir kere kafalarına koysunlar.

---

1 Machaon: Hekimliğin koruyucu tanrıçası Asclepius'un oğlu. Kardeşi Polidarius ile birlikte Troia savaşında Yunan ordusunun hekimleri olarak şifa dağıtmışlardır.

2 Apollo'nun Delphi'deki tapınağının üstündeki yazıtta, *kendini bil* (*gnōthi sauton*) yazılıdır.

3 Phoebus: Apollo

Quot lepores in Atho, quot apes pascuntur in Hybla,
Caerula quot bacas Palladis arbor habet,
Litore quot conchae, tot sunt in amore dolores;
Quae patimur, multo spicula felle madent.
Dicta erit isse foras: intus fortasse videre est:
Isse foras, et te falsa videre puta.
Clausa tibi fuerit promissa ianua nocte:
Perfer et inmunda ponere corpus humo.
Forsitan et vultu mendax ancilla superbo
Dicet 'quid nostras obsidet iste fores?'
Postibus et durae supplex blandire puellae,
Et capiti demptas in fore pone rosas.
Cum volet, accedes: cum te vitabit, abibis;
Dedecet ingenuos taedia ferre sui.
'Effugere hunc non est' quare tibi possit amica
Dicere? non omni tempore sensus obest.
Nec maledicta puta, nec verbera ferre puellae
Turpe, nec ad teneros oscula ferre pedes.
Quid moror in parvis? Animus maioribus instat;
Magna canam: toto pectore, vulgus, ades.
Ardua molimur, sed nulla, nisi ardua, virtus:
Difficilis nostra poscitur arte labor.
Rivalem patienter habe, victoria tecum
Stabit: eris magni victor in arce Iovis.

Athos'taki tavşanlar kadar çok aşkın acısı,
Hybla'daki arılar kadar çok,[1]
Pallas'ın ağacındaki koyu renkli zeytinler kadar çok,
kıyıdaki midyeler kadar çok;
yaralandığımız şu oklar bulandıkça bulanmış zehirlere.
Diyecekler ki sevgilin dışarı çıktı, ama sen biliyorsun ki içerde,
olsun dışarda farz et yine de, farz et gözlerin yanlış gördü.
Söz verdiği gece, kapıyı kapatacak yüzüne:
dayan, aldırma kirliymiş pismiş, ser bedenini olduğun yere.
Yalancı hizmetçisi belki şöyle soracak, küstah bir ifadeyle,
"Niçin şu adam kapımızda durup duruyor?"
Yalvar yakar yine de, tatlı tatlı dil dök hem kapıya,
hem de o zalim kıza,
çıkar başından gülleri, as kapının direğine.
Seni istediğinde gel: senden kaçtığında git.
Yakışmaz bir beyefendiye, yük olmamalı kimseye.
"Bu adamdan kurtulmanın yolu yok mu?" diyecek belki
sevgili sana, niçin demesin?
Bu sözlerin anlamını her zaman kötüye yorma.
Sevgilinin küfürlerine, tokatlarına katlamak ayıp değil,
öyle düşünme,
ayıp değil, öpücükler kondurmak narin ayaklarına.
Neden takılıyorum bu ufak ayrıntılara? Gönlüm yelken açsın
daha yüce konulara;
önemli şeyler terennüm edeceğim, ey halkım,
bütün gönlünüzle yaklaşın yanıma.
Tehlikeye bulaşıyorum, ama tehlike olmazsa, cesaret de olmaz:
Zor bir işi halletmem bekleniyor sanatımla.
Rakibin varsa sabırlı ol, sen kazançlı çıkacaksın
muzaffer bir edayla duracaksın, ulu Iuppiter'in kalesinde.

1 Athos: Makedonya'da, Strymon körfezinde yer alan yüksek dağ; Hybla: Sicilya'da çiçekleri ve arılarıyla ünlenen bir dağ.

Haec tibi non hominem, sed quercus crede Pelasgas
Dicere: nil istis ars mea maius habet.
Innuet illa, feras; scribet, ne tange tabellas:
Unde volet, veniat; quoque libebit, eat.
Hoc in legitima praestant uxore mariti,
Cum, tener, ad partes tu quoque, somne, venis.
Hac ego, confiteor, non sum perfectus in arte;
Quid faciam? monitis sum minor ipse meis.
Mene palam nostrae det quisquam signa puellae,
Et patiar, nec me quo libet ira ferat?
Oscula vir dederat, memini, suus: oscula questus
Sum data; barbaria noster abundat amor.
Non semel hoc vitium nocuit mihi: doctior ille,
Quo veniunt alii conciliante viri.
Sed melius nescisse fuit: sine furta tegantur,
Ne fugiat ficto fassus ab ore pudor.
Quo magis, o iuvenes, deprendere parcite vestras:
Peccent, peccantes verba dedisse putent.
Crescit amor prensis; ubi par fortuna duorum est,
In causa damni perstat uterque sui.
Fabula narratur toto notissima caelo,

İnan, bir insan değil, Yunanlıların meşe ağacı bu sözleri
söyleyen:[1]
bunlardan daha derin bir şey yok benim dizelerimde.
Baktın kaş göz işareti yapıyor, aldırma; mektup yazıyor,
yazsın, dokunma yazı levhalarına:[2]
canı istediğinde gelsin, canı nereye istiyorsa, gitsin.
Kocalar yasal eşlerine böyle hoşgörülü davranır,
hafifçe dalarsan uykuya o sıra, ilaç gibi gelir sana.
İtiraf etmeliyim, ben bu konuda pek mükemmel değilim.
Ne yapayım? Kısa kalıyorum verdiğim öğütlerinin yanında.
Ne, benim gözümün önünde biri kalkıp sevgilime asılacak,
ben de buna ses çıkarmayacağım, öfke istediği yere
alıp götürmeyecek beni, ha öyle mi?
Hatırlıyorum da bir keresinde öpmüştü onu kocası:
ben de öptü diye
basmıştım kalayı; yabanilikler kaynar böyle benim aşkım.
Tek sefer çeksem bu acıyı neyse: akıllı adam dediğin,
göz yumar karısına gelip gidenlere.
Hiçbir şey bilmemek en iyisi: bırak gizlesin kaçamaklarını,
o yalancı ağzından dökülen itiraflar, alıp götürmesin bari
utancını.
Dahası, ey gençler, sakın sevgilinizi iş üstündeyken
yakalamayın:
bırak işlesinler günahı, günah işlerken de sansınlar
sizi kandırdıklarını.
Yakalanırsa aşk körüklenir; aynı kaderi paylaştı mı iki kişi,
kendilerini rezil eden bu tutkuda ısrarcı davranırlar.
Şu ünlü masal anlatılır, baştan sona tüm gökyüzünde:[3]

---

1 Epirus'ta yer alan Zeus kutsal alanı Dodona, bir kehanet merkezidir. Rahipler burada bulunan yaşlı bir meşe ağacının yaprak hışırtılarından, kumrukların ötüşünden, tanrının kehanetini yorumlamaya çalışırlar.

2 Sevgilinin başka bir adama yaptığı işaretler ve yazdığı mektuplardan söz ediliyor.

3 Olympos'ta, tanrılar arasında.

Mulciberis capti Marsque Venusque dolis.
Mars pater, insano Veneris turbatus amore,
De duce terribili factus amator erat.
Nec Venus oranti (neque enim dea mollior ulla est)
Rustica Gradivo difficilisque fuit.
A, quotiens lasciva pedes risisse mariti
Dicitur, et duras igne vel arte manus.
Marte palam simul est Vulcanum imitata, decebat,
Multaque cum forma gratia mixta fuit.
Sed bene concubitus primos celare solebant.
Plena verecundi culpa pudoris erat.
Indicio Solis (quis Solem fallere possit?)
Cognita Vulcano coniugis acta suae.
Quam mala, Sol, exempla moves! Pete munus ab ipsa
Et tibi, si taceas, quod dare possit, habet.
Mulciber obscuros lectum circaque superque
Disponit laqueos: lumina fallit opus.
Fingit iter Lemnon; veniunt ad foedus amantes:
Impliciti laqueis nudus uterque iacent.
Convocat ille deos; praebent spectacula capti:
Vix lacrimas Venerem continuisse putant.

Mulciber'in oyununa gelip yakalanan Mars ve Venus ile ilgili.[1]
Venus'a olan aşkından deliye dönen tanrı Mars
vahşi bir komutanken zamanında, şimdi bir âşığa dönüştü.
Venus hiç kabalık etmedi (çünkü az bulunur onun gibi
iyi yürekli bir tanrıça)
kendisine kur yapılınca, hiç zorluk çıkarmadı Gradivus'una.[2]
Ah, derler ki, ne şuh kahkahalar atarmış kocasının ayaklarına,[3]
ateşten, işten sertleşen ellerine.[4]
Bir de taklidini yaparmış Vulcanus'un, Mars'ın önünde,
ne de yakışırmış kendisine,
muhteşem güzelliği çekicilikle harmanlanırmış böylece.
Ama ilk başta çok dikkat etmişler seviştiklerini açık etmemeye,
ihanet, yüz kızartıcı bir utançla sarılmış sıkı sıkı.
Güneş açık etmiş de (kim Güneş'i kandırabilir?)
öyle öğrenmiş Vulcanus karısının yaptıklarını.
Ah Güneş, ne kötü örnekler sundun! Dile dilediğini artık
tanrıçadan
Dilini tutarsan, ne yapar eder seni de memnun eder.
Mulciber gizli bir ağ gerdi yatağın çevresine, üstüne,
öyle bir tertip ki bu, görünmüyor gözlere.
Lemnos'a gitmiş gibi gösterdi kendisini; âşıklar da çıkageldi
buluşma yerlerine:[5]
yakalanıp ağlara, serildi her ikisi de çırılçıplak yerlere.
Davet etti tanrıları, çünkü esirler bir gösteri sunuyordu,
derler ki, Venus gözyaşlarını zor tuttu.

---

1 Mulciber: *Sertliğini azaltan, yumuşatan* anlamına gelen bu sözcük, demirci tanrı Vulcanus'a verilen bir addır. Vulcanus'un demir döverek işlemesini ima eder.

2 Gradivus: Mars

3 Kocasının, yani Vulcanus'un bir ayağı sakat olduğundan, aksak aksak yürümektedir.

4 Çok zor şartlarda icra ettiği demircilik mesleği Vulcanus'un ellerinin derisini sertleştirmiştir.

5 Ege denizinin kuzeydoğusunda bir ada, Vulcanus (Hephaestus) için kutsal sayılır.

Non vultus texisse suos, non denique possunt
Partibus obscenis opposuisse manus.
Hic aliquis ridens 'in me, fortissime Mavors,
Si tibi sunt oneri, vincula transfer!' ait.
Vix precibus, Neptune, tuis captiva resolvit
Corpora: Mars Thracen occupat, illa Paphon.
Hoc tibi pro facto, Vulcane: quod ante tegebant,
Liberius faciunt, ut pudor omnis abest:
Saepe tamen demens stulte fecisse fateris,
Teque ferunt artis paenituisse tuae.
Hoc vetiti vos este; vetat deprensa Dione
Insidias illas, quas tulit ipsa, dare.
Nec vos rivali laqueos disponite, nec vos
Excipite arcana verba notata manu.
Ista viri captent, si iam captanda putabunt,
Quos faciet iustos ignis et unda viros.
En, iterum testor: nihil hic, nisi lege remissum
Luditur: in nostris instita nulla iocis.
Quis Cereris ritus ausit vulgare profanis,
Magnaque Threicia sacra reperta Samo?
Exigua est virtus praestare silentia rebus:
At contra gravis est culpa tacenda loqui.
O bene, quod frustra captatis arbore pomis

Saklamadılar yüzlerini, hatta örtmediler bile
elleriyle ayıp yerlerini.
Oradan güldü birileri, dedi ki: "Ey yiğitler yiğidi Mars,[1]
ağır geliyorsa sana, bana ver şu zincirlerini."
Neyse ki sen dualar ettin de, ey Neptunus, esir bedenleri
çözdü Vulcanus:
Mars Trakya'yı boyladı, sevgilisi de Paphos'u.[2]
Tek kazancın şu oldu Vulcanus: önceden gizledikleri işi,
utanç falan kalmadığından, alenen yapıyorlar şimdi.
Bak delirdin, ne budalalık yaptım ben diyorsun ha bire,
kurduğun tuzaktan pişman olduğun herkesin dilinde.
Kulağınıza küpe olsun bu; Dione yasaklıyor sizlere,
tuzak falan kurmaya kalkmayın, kendisinin düştüğü türde.
Ne ağ gerin rakibinize, ne de yakalayın
gizli bir elin yazdığı aşk mektuplarını.[3]
Bırakın ille de yakalayacaksa yakalasın bunları,
ateşle, suyla kutsanıp koca olan şu adamlar.[4]
Bak, yine yemin ediyorum: yasanın istemediği
hiçbir oyun oynanmıyor burada: farbalalı hiçbir kadın yok
benim şakalarımda.[5]
Kim cüret edebilmiş Ceres'in gizemlerini açık etmeye dinsizlere,[6]
ya da Samothrace'de yapılan o ulu ayinleri dile dökmeye?[7]
Sırları ortalığa sermemek azıcık da olsa erdem,
ama susmak gereken yerde konuşmak ağır bir suç.
Oh ne iyi bak, boşuna yakalamaya çalışıyor meyveleri ağaçtan,

1 *birileri*: Tanrılardan biri.
2 Kıbrıs adasının güneybatı sahilindeki şehir. Burada, Venus'un denizin köpüklü sularından doğduğuna inanılır.
3 *Âşık olduğun kadına yollanan mektupları okumaya kalkma.*
4 Ateş ve suyun ev yaşamını simgelediği düşünülür.
5 Evli ve namuslu kadınlardan söz ediliyor.
6 Ceres'in (Demeter) gizem dinleri ancak bu gizemlere erenlere açıklanan sırlarla doludur.
7 Samothrace: Ege denizinin kuzeydoğusunda dağlık ada. Ana tanrıçayla ilgili gizem kültleriyle ünlüdür.

Garrulus in media Tantalus aret aqua!
Praecipue Cytherea iubet sua sacra taceri:
Admoneo, veniat nequis ad illa loquax.
Condita si non sunt Veneris mysteria cistis,
Nec cava vesanis ictibus aera sonant,
At sic inter nos medio versantur in usu,
Se tamen inter nos ut latuisse velint.
Ipsa Venus pubem, quotiens velamina ponit,
Protegitur laeva semireducta manu.
In medio passimque coit pecus: hoc quoque viso
Avertit vultus nempe puella suos.
Conveniunt thalami furtis et ianua nostris,
Parsque sub iniecta veste pudenda latet:
Et si non tenebras, ad quiddam nubis opacae
Quaerimus, atque aliquid luce patente minus.
Tum quoque, cum solem nondum prohibebat et imbrem
Tegula, sed quercus tecta cibumque dabat,
In nemore atque antris, non sub Iove, iuncta voluptas;
Tanta rudi populo cura pudoris erat.
At nunc nocturnis titulos inponimus actis,
Atque emitur magno nil, nisi posse loqui!

susuzluktan kuruyor, geveze Tantalus, suların ortasında![1]
Cytherea bilhassa emreder kutsal törelerinin saklı tutulmasını:[2]
Uyarıyorum bak, boşboğaz biri hiç yaklaşmasın yanlarına.
Kutularda saklanmıyorsa da, Venus'un gizemli simgeleri[3]
yankılanmıyorsa da tunç ziller kudurmuş gibi,[4]
aramızda uluorta yaşayıp gidiyorlarsa da,
yine de saklı kalmak istiyorlar aramızda.
Venus bile çıkardığında giysilerini,
şöyle hafifçe büker sol elini, örter ayıp yerini.
Sürüler çiftleşir herkesin önünde, her yerde:
gördüğü anda bunu
doğal olarak çevirir bakışlarını bir genç kız.
Yatak odaları, kilitli kapılar yaraşır bizlerin kaçamaklarına,
ayıp yerlerimiz girmeli örtünün altına, saklanmalı:
Kapkara olmasa da, loş bir gölge aramalıyız
ve gün ışığından ziyade, belli belirsiz bir ışık.
Daha o zamanlarda, damlar henüz korumuyorken
ne güneşten, ne yağmurdan,
meşe ağacı oluyorken bize hem yuva, hem gıda,
yine de göğün altında yaşanmazdı zevkler,
dururken ormanlar, mağaralar;
İşte böyle önem verirdi ilkel insan, içindeki utanca.
Ama şimdi rütbeler veriyoruz geceki maceralara,
yüksek fiyatlar biçiyoruz, ağza alınmaya değer ne varsa!

---

1 Sipylos kralı Tantalus, tanrıların sırlarını ölümlülere açıkladığı için, Hades'te sonsuz bir susuzluğa ve sonsuz bir açlığa mahkûm edildi. Suyun içinde olduğu halde, eğildiğinde sular çekildiği için su içememekten, başının üstündeki meyve ağaçlarına hamle yaptığında dalların yukarıya kalkmasıyla hiçbir şey yiyememekten perişan hale geldi.

2 Cytherea: Venus

3 Venus'un sırlarını simgeleyen kutsal eşyaları, Ceres'in gizem dininde olduğu gibi kapalı bir kutuda saklanıp sadece kendi dinine kabul edilenlere gösterilmez. Onun sırlı nesneleri, yani aşk, her an, her yerdedir. Ama ne olursa olsun, Ovidius'a göre, aşkın kendine özgü sırları hiçbir zaman açığa çıkarılmamalıdır.

4 Cybele (Magna Mater) gizem dinlerinin kutsal törenlerinde çalınan zillerden söz ediliyor. Venus'un gizemlerinde böyle çılgın kutlamaların yapılmadığı belirtiliyor.

Scilicet excuties omnes, ubi quaeque, puellas,
Cuilibet ut dicas 'haec quoque nostra fuit,'
Nec desint, quas tu digitis ostendere possis?
Ut quamque adtigeris, fabula turpis erit?
Parva queror: fingunt quidam, quae vera negarent,
Et nulli non se concubuisse ferunt.
Corpora si nequeunt, quae possunt, nomina tangunt,
Famaque non tacto corpore crimen habet.
I nunc, claude fores, custos odiose puellae,
Et centum duris postibus obde seras!
Quid tuti superest, cum nominis extat adulter,
Et credi quod non contigit esse, cupit?
Nos etiam veros parce profitemur amores,
Tectaque sunt solida mystica furta fide.
Parcite praecipue vitia exprobrare puellis,
Utile quae multis dissimulasse fuit.
Nec suus Andromedae color est obiectus ab illo,
Mobilis in gemino cui pede pinna fuit.

Yani ille de hepsine bir el atacaksın, nerede, ne kadar kız varsa,
sırf yanındakine "bak, bu da benim oldu,"demek için,
aman parmağanla gösteremeyeceğin kimse kalmasın,
değil mi ya?
Dokunduğun her biri, rezil bir dedikoduya kurban gitsin
öyle mi?
Bu şikayet etiklerim, hafif şeyler: öyle adamlar var ki,
doğru bile olsa
inanılmaz hikayeler uydururlar, yatmadığım kadın
kalmadı derler.
Dokunamasalar da bedenlerine, ne yapar eder,
kızların adlarına dokunurlar,
beden lekesiz kalır belki, ama dedikodu alır başını gider.
Haydi bakalım, kapa kapılarını kızların şimdi,
seni iğrenç bekçi,
yüz tane sürgü çek bir de, o sağlam direklerine!
Nasıl alacaksın artık güvenceye, adını lekeleyen
zampara yaşadıkça
ve asla olmamış bir şeye bizi inandırmaya çalıştıkça?
Gelin biz gerçek aşklarımızı bile söylemekten kaçınalım,
gizli kaçamaklarımızı kalın bir örtünün altına saklayalım.
Aman diyeyim, sakın kızların kusurlarını yüzlerine vurma,
çok âşık faydasını gördü, böyle şeyleri yok sayınca.
Hiç laf etti mi bak, Andromeda'nın yanık tenine,[1]
iki ayağında da hızlı kanatları olan o adam.[2]

---

1 Aethiopialı (Etopya) kral Cepheus ve Cassiopea'nın kızı, Perseus'un karısı. Ovidius'a göre, Andromeda'nın kara teni onun güzelliğini gölgeleyen bir kusurdur.

2 Perseus: Iuppiter ile Danae'ın oğlu. Büyükbabası Acrisius tarafından terk edilince, Seriphus kralı Polydectes tarafından büyütüldü. Yetişkin bir delikanlı olduğunda, Gorgonların adasına çıkmak üzere sefer hazırlıklarına başladı ve Vulcanus'tan orak biçiminde bir kılıç, Mercurius'tan kanatlı ayakkabılar, Minerva'dan da bir kalkan ve uçan at Pegasus'u aldı. Bu büyülü silahların yardımıyla, bakışlarıyla her şeyi taşa döndüren Medusa'nın başını kesti. Dönüş yolunda, Andromeda'yı gördü. Andromeda, annesinin tanrıları gücendirmesinin bedelini deniz canavarı Cetus'a kurban edilerek ödemek zorundaydı. İsrail'in batısındaki sahilde bir kayaya çıplak olarak bağlanmıştı. Perseus, Cetus'u öldürerek Andromeda'nın hayatını kurtardı ve onunla evlendi.

Omnibus Andromache visa est spatiosior aequo:
Unus, qui modicam diceret, Hector erat.
Quod male fers, adsuesce, feres bene; multa vetustus
Leniet, incipiens omnia sentit amor.
Dum novus in viridi coalescit cortice ramus,
Concutiat tenerum quaelibet aura, cadet:
Mox eadem ventis, spatio durata, resistet,
Firmaque adoptivas arbor habebit opes.
Eximit ipsa dies omnes e corpore mendas,
Quodque fuit vitium, desinit esse mora.
Ferre novae nares taurorum terga recusant:
Adsiduo domitas tempore fallit odor.
Nominibus mollire licet mala: fusca vocetur,
Nigrior Illyrica cui pice sanguis erit:
Si straba, sit Veneri similis: si rava, Minervae:
Sit gracilis, macie quae male viva sua est;
Dic habilem, quaecumque brevis, quae turgida, plenam,
Et lateat vitium proximitate boni.
Nec quotus annus eat, nec quo sit nata, require,
Consule, quae rigidus munera Censor habet:
Praecipue si flore caret, meliusque peractum
Tempus, et albentes iam legit illa comas.
Utilis, o iuvenes, aut haec, aut serior aetas:

Herkes Andromache'yi çok uzun boylu bulurdu:[1]
bir tek Hector söyledi boyunun kısa olduğunu.
Katlanmakta zorlandığın şeye alış, kolay katlanırsın: eski aşk
hoş görür pek çok şeyi: yeni aşk ise hassastır her şeye.
Yeşil kabuğunda boy atarken yeni aşılanmış bir sürgün,
hafif bir meltemle sallansa, düşebilir:
Sonra, zamanla güçlenir, direnir rüzgârlara,
taşıdığı yabancı meyvelerle zenginleştirip güçlendirir ağacı.[2]
Günler geçtikçe silinir bütün lekeler bedenden,
kusur olan ne varsa, kusur olmaktan vazgeçer zamanla.
Burun deliklerimiz ilk kez duyduğunda öküz derilerinin
kokusunu, fenalık geçirir,
ama zamanla alışır, bir süre sonra koku falan duymaz olur.
Usturuplu kelimelerle yumuşatabilirsin kusurları:
esmersin de mesela,
Illyria katranından daha kara kanlı kadına.[3]
Şaşıysa, benzediğini söyle Venus'a: kızıl saçlıysa da, Minerva'ya.[4]
Sıskalıktan bir deri bir kemik kalmışsa, narin yapılı de;
kısaysa, fidan boylu de, şişmansa, etine dolgun de,
yaklaşık güzel bir şeyler söyle işte, ört kusurunu.
Yaşını sorma sakın, sen doğduğunda kim Consul'dü deme,[5]
bırak, o çatık kaşlı Censor halletsin bu sorunu:[6]
özellikle çiçeği solup da, gençliğinin baharı geçmişse,
koparmaya başlamışsa ak düşen saçlarını.
İşe yarar bu yaşlar, hatta daha da geçkin yaşlar, ey gençler:

1 Andromache: Troia kralı Priamus'un büyük oğlu Hector'un karısı. Troia kentinin düşüşünden sonra Yunanlılar tarafından esir alındı.

2 Söz konusu ağaca özgü olmayan meyvelerle donanır.

3 Adriyatik halkı Illyrii'nin ülkesi. Illyria katranıyla ünlüdür. Yanık tenin Antikçağ dünyasında pek makbul olmadığı görülüyor.

4 Yunanlıların savaş tanrıçası Athena. Roma'da bilgelik ve sanatların koruyucu tanrıçası olarak görülür.

5 Consul'ların (konsül) görev yaptığı tarihler, kişinin doğum tarihini açığa vurur.

6 Roma halkının nüfus memuru ve toplumun ahlaksal düzenini korumakla yükümlü görevli.

Iste feret segetes, iste serendus ager.
Dum vires annique sinunt, tolerate labores:
Iam veniet tacito curva senecta pede.
Aut mare remigiis, aut vomere findite terras,
Aut fera belligeras addite in arma manus,
Aut latus et vires operamque adferte puellis:
Hoc quoque militia est, hoc quoque quaerit opes.
Adde, quod est illis operum prudentia maior,
Solus et artifices qui facit, usus adest:
Illae munditiis annorum damna rependunt,
Et faciunt cura, ne videantur anus.
Utque velis, venerem iungunt per mille figuras:
Invenit plures nulla tabella modos.
Illis sentitur non inritata voluptas:
Quod iuvet, ex aequo femina virque ferant.
Odi concubitus, qui non utrumque resolvunt;
Hoc est, cur pueri tangar amore minus.
Odi quae praebet, quia sit praebere necesse,
Siccaque de lana cogitat ipsa sua.
Quae datur officio, non est mihi grata voluptas:
Officium faciat nulla puella mihi.
Me voces audire iuvat sua gaudia fassas,
Quaeque morer meme sustineamque rogent.
Aspiciam dominae victos amentis ocellos:
Langueat, et tangi se vetet illa diu.
Haec bona non primae tribuit natura iuventae,
Quae cito post septem lustra venire solent.
Qui properant, nova musta bibant: mihi fundat avitum
Consulibus priscis condita testa merum.

İşte al sana tam tohumluk, işte al sana ekilecek tarla.
Gücünüz, yaşınız el verirken, katlanın sıkıntılara:
Öyle usul usul yaklaşır ki beli bükük yaşlılık bir anda.
Küreklerle yarın denizi, sabanla da toprakları,
savaşçı ellerinizi katın ölümcül savaşa,
bedeninizi, kudretinizi, gayretinizi verin kadınınızın hizmetine:
Bu iş de bir tür askerliktir, bu iş de bir güç gerektirir.
Ayrıca, unutma ki kadın işinin en büyük ustasıdır,
sahiptir sanatçıyı sanatçı yapan tek değere, yani deneyime:
Yılların izlerini silerler büyük bir incelikle,
büyük özen gösterirler, yaşlarını göstermemeye.
Bin türlü oyun katar sevişmenize, senin zevkine göre:
bu kadar şekil göremezsin hiçbir resimde.
Kadınla beraberken alınan zevk doğaldır, uyarım gerekmez:
Ne tatlıdır, kadın ile erkek beraberce zevke gelirse.
Nefret ederim her ikisini de tüketmeyen sevişmelerden;
bir oğlanın dokunmasından pek haz almam, işte bu yüzden.
Nefret ederim, kendini vermeye mecburmuş gibi
hisseden kadından,
kupkuru kalan, aklı fikri hep yün örgüsünde olan.
Görev olsun diye kendini veren kadından hiç zevk almam:
Hiçbir kadın görev aşkıyla gelmesin bana.
Ne hoşuma gider, kendinden geçerken söylediklerini duymak,
biraz yavaşlayayım, bir süre öyle kalayım diye yalvarırlarken,
ne hoşuma gider.
Yeter ki göreyim, aşktan çılgına dönen kadınımın
kayan gözlerini:
Yeter ki gevşesin zevkten, dokunmamı istemesin kendine
uzun bir süre.
Doğa tattırmaz bu keyfi gençliğinin baharındaki genç kızlara,
bu bir çırpıda gelir hep, otuz beşi geçtikten sonra.
Acelesi olanlar, içsin taze şırayı, ama benim bardağıma
dökün ata yadigârı sek şarabı, ta en eski consullerin
zamanından kalma.

Nec platanus, nisi sera, potest obsistere Phoebo,
Et laedunt nudos prata novella pedes.
Scilicet Hermionen Helenae praeponere posses,
Et melior Gorge, quam sua mater, erat?
At venerem quicumque voles adtingere seram,
Si modo duraris, praemia digna feres.
Conscius, ecce, duos accepit lectus amantes:
Ad thalami clausas, Musa, resiste fores.
Sponte sua sine te celeberrima verba loquentur,
Nec manus in lecto laeva iacebit iners.
Invenient digiti, quod agant in partibus illis,
In quibus occulte spicula tingit Amor.
Fecit in Andromache prius hoc fortissimus Hector,
Nec solum bellis utilis ille fuit.
Fecit et in capta Lyrneside magnus Achilles,
Cum premeret mollem lassus ab hoste torum.
Illis te manibus tangi, Brisei, sinebas,
Imbutae Phrygia quae nece semper erant.
An fuit hoc ipsum, quod te, lasciva, iuvaret,
Ad tua victrices membra venire manus?
Crede mihi, non est veneris properanda voluptas,
Sed sensim tarda prolicienda mora.
Cum loca reppereris, quae tangi femina gaudet,
Non obstet, tangas quo minus illa, pudor.
Aspicies oculos tremulo fulgore micantes,
Ut sol a liquida saepe refulget aqua.
Accedent questus, accedet amabile murmur,
Et dulces gemitus aptaque verba ioco.

Çınar gölge olmaz Güneş'e, yaşlanmamışsa eğer,
çıplak ayakları bereler yeni biçilen çimenler.
Nasıl yani, tercih edebilir misin Hermione'yi, Helena'ya,[1]
yani annesinden daha mı iyiydi şu Medusa?[2]
Kısaca, dokunmak istediğin olgun kadınsa, kim olursan ol,
biraz durup beklersen, kazanırsın hak ettiğin armağanı.
İşte bak, iki âşığı almış içine şu işini bilen yatak:
Az dur bakalım odanın kapalı kapısında, ey Musa,[3]
yardımına ihtiyaçları yok, kendiliğinden akıp gidecek
kelimeler ağızlarından
sol el bile öyle işiz güçsüz durmaz yatakta.
Parmaklar bulur coşturacağı yerleri,
buralara daldırmıştır Aşk oklarını gizli gizli.
Yiğitler yiğidi Hector bile böyle sevişti Andromache'yle,
yeteneğini savaşlarda sergilemeden çok önce.
Yüce Achilles'de böyle sevişti, Lyrnessuslu esiriyle,
dövüşmekten yorgun düşüp yumuşacık yatağına serildiğinde.
Sana dokunduğunda elleriyle hiç sesini çıkarmadın, ey Briseis,
o eller ki, hâlâ Troia kanıyla lekeliydi.
Yoksa seni coştıran tek şey, ey aşifte,
o muzaffer ellerin dokunması mıydı senin bedenine?
Güven bana, zevkin zirvesine ulaşırken hiç koşturma,
yavaş yavaş büyüle, dura dura, oyalana oyalana.
Bir kere keşfettin mi dokunulmaktan haz aldığı yerleri kadının,
çekinme dokun, sakın izin verme utancın seni alıkoymasına.
Bakacaksın titrek ışıklarla yanıp sönen gözlerine,
berrak sulara vuran güneş de böyle yansır işte.
İnlemeler başlayacak, aşk mırıltıları duyulacak,
tatlı tatlı iç çekişler olacak, yakıcı sözler söylenecek
o anki meşgalene uygun.

---

1 Hermione: Helena ile Menelaus'un kızı.

2 (Latince metinde) Gorgon: Yunan mitolojisinde Gaea'nın kızları, yılan başlı ve bakışlarıyla insanı taşa döndüren korkunç kadın canavarlar: Stheno, Euryale ve Medusa. Bu dizede Medusa'dan söz edilmektedir.

3 Şiirin esin perisi.

Sed neque tu dominam velis maioribus usus
Desere, nec cursus anteat illa tuos;
Ad metam properate simul: tum plena voluptas,
Cum pariter victi femina virque iacent.
Hic tibi versandus tenor est, cum libera dantur
Otia, furtivum nec timor urget opus.
Cum mora non tuta est, totis incumbere remis
Utile, et admisso subdere calcar equo.
Finis adest operi: palmam date, grata iuventus,
Sertaque odoratae myrtea ferte comae.
Quantus apud Danaos Podalirius arte medendi,
Aeacides dextra, pectore Nestor erat,
Quantus erat Calchas extis, Telamonius armis,
Automedon curru, tantus amator ego.
Me vatem celebrate, viri, mihi dicite laudes,
Cantetur toto nomen in orbe meum.
Arma dedi vobis: dederat Vulcanus Achilli;
Vincite muneribus, vicit ut ille, datis.

Ama dikkat et yelkenlerini fazla şişirip de
kadınını arkada bırakma, hızlanıp önüne geçmesine de
yol açma;
atbaşı varın hedefinize: Doyum zirveye ulaştı demektir,
kadın ile erkek aynı anda tükenip de yere serildiğinde.
İşte yaşayabileceğin en ince zevk bu, yaşa henüz bol bol
vaktin varken,
seni kaçamak sevişmeye iteleyen bir korkun da yokken.
Ama baktın ki işi geciktirmek tehlikeli olacak,
o zaman en iyisi asıl bütün gücünle küreklere,
batır mahmuzunu dörtnala koşan atının tam böğrüne.
Görevim burada sona erdi: verin artık hurma dalını,
ey hatırşinas gençler,
mersin dallarından örülü tacı takın, rayihalar saçsın saçlarıma.
Hekimlik sanatında ne kadar güçlüyse Podalirius,
Yunanlılar arasında,[1]
ne kadar güçlüyse Aeacides'in sağ eli, Nestor'un da yüreği,[2]
ne kadar güçlüyse Calchas kahinlikte,
Telemon oğlu silah kullanmada,[3]
ne kadar güçlüyse Automedon araba yarışında,
ben de o kadar güçlüyüm aşk sanatında.[4]
Ey genç adamlar, kutlayın beni, şairinizi,
sunun bana övgülerinizi
sunun ki, adım çınlasın bütün yeryüzünde.
Size silahlar verdim: Vulcanus da Achilles'e vermişti;
elinizdeki bu silahlarla kazanın zaferlerinizi, tıpkı Achilles'in
kazandığı gibi.

---

1 Tıp sanatının tanrısı Asclepius'un oğlu.

2 Aeacides: Aecus'un torunu, Achilles; Nestor: Pylos'un bilge kralı.

3 ne kadar güçlüyse Calchas kahinlikte: Hayvanların iç organlarına bakarak geleceğe ilişkin yorumlar yapmada; Telamon oğlu: Troia'da kahramanlığıyla ön plana çıkan Aiax.

4 araba yarışında: iki tekerlekli araba yarışında.

Sed quicumque meo superarit Amazona ferro,
Inscribat spoliis 'Naso magister erat.'
Ecce, rogant tenerae, sibi dem praecepta, puellae:
Vos eritis chartae proxima cura meae!

Ama her kim alt ederse bir Amazonu, bu kılıcımla,
şöyle yazsın ganimetlerinin üstüne: "Benim öğretmenim,
Naso'ydu."
Bak, şu narin kızlar nasıl da yakarıyor şimdi kendilerine
öğütler vereyim diye:
bir sonraki şiirimde sizinle ilgileneceğim öyleyse.

Liber Tertius

Arma dedi Danais in Amazonas; arma supersunt,
Quae tibi dem et turmae, Penthesilea, tuae.
Ite in bella pares; vincant, quibus alma Dione
Faverit et toto qui volat orbe puer.
Non erat armatis aequum concurrere nudas;
Sic etiam vobis vincere turpe, viri.
Dixerit e multis aliquis 'quid virus in angues
Adicis, et rabidae tradis ovile lupae?'
Parcite paucarum diffundere crimen in omnes;
Spectetur meritis quaeque puella suis.
Si minor Atrides Helenen, Helenesque sororem
Quo premat Atrides crimine maior habet,

Üçüncü Kitap

Yunanlılara silahlar verdim, Amazonlara karşı;
bu kalan silahlarıysa
sana vereceğim şimdi, ey Penthesilea ve senin kızlar taburuna.[1]
Savaşacaksan eşit olsun koşulların; hep zafer kazansın
cömert Dione'nin kayırdıkları ve onun tüm dünyayı
fır dolanan oğlu.[2]
Adil olmazdı doğrusu, savunmasız kızları silahlı gençlerle
harbe sokmak;
zaten size de yakışmaz, beyler, böyle bir zafer kazanmak.
Kalabalığın arasından biri çıkıp şöyle diyecek belki,
"ne diye katarsın
yılana ahuyu, ne diye koyun ağılına yollarsın gözü dönmüş
kurdu?"
Sakın ha bütün kadınlara yükleme birkaçının suçunu;
bırak, her kadın hak ettiği cezayı kendi çeksin.
Evet doğru, Atreus'un küçük oğlu suçladı Helene'yi,
büyük oğlu da, Helene'nin kardeşini;[3]

---

1 Amazonların kraliçesi. Hector'un ölümünden sonra, Troia savaşında Troialıların yanında savaştı ve Achilles tarafından öldürüldü.

2 Venus ve oğlu Cupido'dan söz edilmektedir.

3 Menelaus ve Agamemnon kardeşler, iki kız kardeşle (Helene ve Clytemnestra) evliydi. Her ikisi de karıları tarafından aldatıldı.

Si scelere Oeclides Talaioniae Eriphylae
Vivus et in vivis ad Styga venit equis,
Est pia Penelope lustris errante duobus
Et totidem lustris bella gerente viro.
Respice Phylaciden et quae comes isse marito
Fertur et ante annos occubuisse suos.
Fata Pheretiadae coniunx Pagasaea redemit:
Proque viro est uxor funere lata viri.
'Accipe me, Capaneu! cineres miscebimus' inquit
Iphias, in medios desiluitque rogos.
Ipsa quoque et cultu est et nomine femina Virtus:
Non mirum, populo si placet illa suo.

evet, doğru, Talaos kızı Eriphyle'nin hainliği yüzünden[1]
Oecleus oğlu diri diri girdi Styx'e, dipdiri atlarının üstünde,
ama hep sadık kaldı Penelope, kocası on yıl dolanırken avare,
ve bir on yıl da savaşırken daha önce.[2]
Bak Phylaceslinin eşine, derler ki, kocasının peşinden gitti,[3]
ve vaktinden önce kara toprağa girdi.
Pheres oğlunun yazgısını üstlendi, o Pagasalı eş de:[4]
can verdi kocası için, kadının cenazesi taşındı,
kocanınkinin yerine.
"Al beni, ey Capaneus," dedi Iphis'in kızı da,
"küllerimiz karışsın birbirine,"[5]
ve sıçrayıp atladı odun ateşlerinin ta içine.
Erdem'in kılığı da, adı da kadındır:[6]
öyleyse hiç şaşırma, kol kanat geriyorsa kendi cinslerine.

---

1 Argos kralı Talaus'un kızı Eriphyle, kocası Amphiaraus'u (Oecleus'un oğlu) öleceğini bile bile zorla Thebai kralı Eteocles'e karşı savaşa yolladı. Amphiaraus son nefesini verirken, oğulları Alcmeon ve Amphilochus'tan öcünü almalarını istedi.

2 Odysseus'un, Troia savaşı boyunca ve savaş bittikten sonra katlanmak zorunda kaldığı o zorlu yolculuk süresince karısı Penelope büyük bir vefakârlık örneği gösterip tam yirmi yıl kocasına sadık kalmıştı.

3 Phylace: Thessalia'da, Protesilaus'un hüküm sürdüğü şehir, Phylaceis: Protesilaus'un eşi Laodamia. Bu dizelerde, Protesilaus ile Laodamia'nın hazin öyküsü dile getiriliyor: Protesilaus, Troia savaşında ilk can verendir. Onun ölüm haberini alan Laodamia yıkılır. Tanrılar ona acır ve üç saatliğine kocasını görmesi için yeraltı dünyasına girmesine izin verirler. Ama belirtilen süre dolunca, Laodamia kocasını ikinci kez yitirir. Buna dayanamaz ve acı içinde kocasının ölü bedenine kapanır ve öylece can verir.

4 Pagasa: Thessalia'da bir sahil şehri; Pagasalı: Alcestis. Bu dizelerde, Alcestis ve Pherae kralı Pheres'in oğlu Admetus'un büyük aşkları dile getiriliyor: Alcestis, Iolcus kralı Pelias'ın güzel kızıdır. Admetus'un onunla evlenebilmesi için bir arslanı ve bir domuzu arabaya koşması buyrulmuştur. Admetus Apollo'nun yardımıyla bu zorlu görevlerin üstesinden gelmeyi başarır. Apollo, Admetus'un fazla bir ömrü kalmadığını sezince, kader tanrıçalarından (Parcae) onun yaşamını uzatmasını ister. Ama onun yaşaması için başkasının ölmesi şarttır. Alcestis seve seve kocası için canını vermek ister.

5 Capaneus'un karısı ve Iphis'in kızı Evadne'den söz ediliyor. Evadne, kocasının odun ateşinde yanan bedeninin üzerine hiç düşünmeden atmıştır kendini.

6 Latince'de, *virtus* kelimesi dişil bir isimdir. Genellikle, beyazlar içinde, bir saflık ve iffet abidesi şeklinde resmedilir.

Nec tamen hae mentes nostra poscuntur ab arte:
Conveniunt cumbae vela minora meae.
Nil nisi lascivi per me discuntur amores;
Femina praecipiam quo sit amanda modo.
Femina nec flammas nec saevos excutit arcus;
Parcius haec video tela nocere viris.
Saepe viri fallunt: tenerae non saepe puellae,
Paucaque, si quaeras, crimina fraudis habent.
Phasida iam matrem fallax dimisit Iason:
Venit in Aesonios altera nupta sinus.
Quantum in te, Theseu, volucres Ariadna marinas
Pavit, in ignoto sola relicta loco!
Quaere, novem cur una viae dicantur, et audi
Depositis silvas Phyllida flesse comis.

Ama benim sanatım hiç gitmez böyle soylu yüreklere;
küçük yelkenler yaraşır çünkü benim tekneme.
Sadece hercai aşklar öğrenilir benden;
bir kadın nasıl sevilir, işte o öğretilir özellikle.
Kadın yağdırmaz öyle ateşler, zalim oklar,
ben pek görmedim, mızrakları dağlamaz öyle erkeğin yüreğini.
Çok kez erkek aldatır: narin kızlar aldatmışsa, bu çok nadirdir.
Baksana şöyle bir etrafına, ancak birkaç suçlu bulursun
aldatanlar arasında.
Iason alçakça kovdu Phasisli kadını mesela,
tam da anne olduğu sırada;
ve bir başka gelin geldi Aeson'un oğlunun koynuna.[1]
Sana gelince, ey Theseus, sayende öyle korktu ki
o deniz kuşlarından Ariadna,
terk edip bıraktığında onu tek başına, hiç bilmediği
tanımadığı bir diyarda![2]
Sor bakalım şu yola, neden adına dokuz yol denmiş, dinle bak
şu ağaçlar neden yapraklarını döküp Phyllis için ağlamış.[3]

---

1 Aeson'un oğlu ve Argo gemicilerinin önderi Iason'un, karısı Medea'yı aldatması ve onu ülkesine gönderip Thebai kralı Creon'un kızı Glauce ile evlenmesi konu ediliyor. bkz. Seneca, *Medea*, çev. Çiğdem Dürüşken, Türkiye İş Bankası Yayınları, Hasan Âli Yücel Klasikleri, İstanbul, 2007.

2 Creta (Girit) kralı Minos ile Pasiphae'ın kızı Ariadna, ülkesine gelen Theseus'a âşık olur ve dönüş yolculuğunda kendisini de yanında götüreceğine inanarak Theseus'un Minotaurus'u öldürmesine yardımcı olur. Ama Theseus onu Ege denizindeki Naxos adasında tek başına bırakıp terk eder.

3 Trakya kralı Lycurgus'un kızı Phyllis, Theseus'un oğlu ve Atina kralı Demophoon ile evlenir. Gün gelir, Demophoon karısına geri döneceğine dair söz verip tek başına ülkesine döner. Phyllis kocasını uğurlarken, *Dokuz Yol* denen yere kadar onunla birlikte yürür ve orada ona Rhea'nın kutsal emaneti olan bir kutu verir. Bu kutuyu verirken de ona bu kutuyu ancak kendisine dönme ümidini yitirdiği an açmasını söyler. Ama Demophoon Phyllis'e dönmez. Kızcağız üzüntüsünden kendini asar ve tanrıların merhameti sayesinde yaprakları olmayan bir badem ağacına dönüşür. Bir gün Demophoon geri gelir ve sevgilisinin başkalaşan bedenine sarılır; işte tam o an badem ağacı birdenbire yapraklanıverir. Hikâyenin kimi anlatımlarına göre, Phyllis kocasının bir gün geri geleceğini umut ederek dokuz kez sahile inmiş ve bu yüzden bu yerin adına *Dokuz Yol* (Amphipolis) denmiştir. Bkz. Laurel Fulkerson, *The Ovidian Heroine as Autor, Reading, Writing, and Community in the Heroides*, Cambridge University Press, 2005, s. 24, dipnot.4.

Et famam pietatis habet, tamen hospes et ensem
Praebuit et causam mortis, Elissa, tuae.
Quid vos perdiderit, dicam? nescistis amare:
Defuit ars vobis; arte perennat amor.
Nunc quoque nescirent: sed me Cytherea docere
Iussit, et ante oculos constitit ipsa meos.
Tum mihi 'Quid miserae' dixit 'meruere puellae?
Traditur armatis vulgus inerme viris.
Illos artifices gemini fecere libelli:
Haec quoque pars monitis erudienda tuis.
Probra Therapnaeae qui dixerat ante maritae,
Mox cecinit laudes prosperiore lyra.
Si bene te novi (cultas ne laede puellas!)
Gratia, dum vives, ista petenda tibi est.'
Dixit, et e myrto (myrto nam vincta capillos
Constiterat) folium granaque pauca dedit;
Sensimus acceptis numen quoque: purior aether

Sadakatiyle ünlenmişti şu senin konuğun, ama
işte bak kılıcını verdi sana, ölümüne neden oldu, ey Elissa.[1]
Nedir perişan eden böyle sizleri, işte şimdi diyeceğim:
bilmiyorsunuz hiç sevmeyi;[2]
sanattan yoksunsunuz, aşkı sürdüren sanattır oysa, sonsuzca.
Gene de bilemeyeceklerdi, ama Cytherea öğretmemi
buyurdu onlara[3]
ve gözlerimin önünde öylece dikildi, durdu.
Sonra şöyle dedi bana: "Bu zavallı kadınlar ne yaptı da böyle,
hepsini atıyorsun silahlı erkeklerin önüne,
tamamen savunmasız oldukları halde?
Erkekler beceri edindi şu yazdığın iki kitaptan;
şimdi sıra kadınlarda, artık öğütlerinden onlar feyzalmalılar.
O şair, lanetler yağdırırken önce Therapnaeli eşe,[4]
birden almış lirini eline, başlamış övgüler sunmaya cömertçe.
Seni iyi tanıyorsam eğer, (aman hassas hanımları
inciteyim deme):
hep seni kayırsınlar isteyeceksin, bütün yaşadığın sürece."
Böyle söyledi işte, ve mersin dallarından bir yaprak
koparıp verdi,
birkaç da meyve, (çünkü mersinden örülü bir taç takmıştı
lülelerine);
Alırken bunları, hissettim o anda tanrısal esini:
saflaştı hava birden,

1 Pius (sadık) sıfatıyla ünlenen, Roma'nın efsanevi kurucusu Aeneas, Kartaca kraliçesi Dido ile büyük bir aşk yaşamıştı. Ama onu terk edip gidince, Dido sevgilisinin kılıcıyla canına kıydı. Dido, babasının kral olduğu Tyrus (Sur) şehrinde Elissa adıyla anılır.

2 Ovidius, aşkları ve tutkuları yüzünden perişan olan kadınlara sesleniyor ve onlara öğütler vermeye hazırlanıyor.

3 Tanrıça Venus'tan söz ediliyor.

4 Therapnae: Spartalı Helene'nin doğduğu yer. Yunanlı lirik şair Stesichorus (MÖ 6. yüzyıl) şiirlerinde, kocası Menelaus'u aldattığı için Helene'ye önce lanet, sonra da övgüler yağdırmıştır.

Fulsit, et e toto pectore cessit onus.
Dum facit ingenium, petite hinc praecepta, puellae,
Quas pudor et leges et sua iura sinunt.
Venturae memores iam nunc estote senectae:
Sic nullum vobis tempus abibit iners.
Dum licet, et vernos etiamnum educitis annos,
Ludite: eunt anni more fluentis aquae;
Nec quae praeteriit, iterum revocabitur unda,
Nec quae praeteriit, hora redire potest.
Utendum est aetate: cito pede labitur aetas,
Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit.
Hos ego, qui canent, frutices violaria vidi:
Hac mihi de spina grata corona data est.
Tempus erit, quo tu, quae nunc excludis amantes,
Frigida deserta nocte iacebis anus,
Nec tua frangetur nocturna ianua rixa,
Sparsa nec invenies limina mane rosa.
Quam cito (me miserum!) laxantur corpora rugis,
Et perit in nitido qui fuit ore color.
Quasque fuisse tibi canas a virgine iuras,
Spargentur subito per caput omne comae.
Anguibus exuitur tenui cum pelle vetustas,
Nec faciunt cervos cornua iacta senes:
Nostra sine auxilio fugiunt bona; carpite florem,

pırıltılar saçtı, ve sanki yüreğimden ağır bir yük kalktı.[1]
Esinlerken beni tanrıça, siz de kulak verin, ey kızlar,
bu şiirdeki nasihatlarıma, uygun hepsi edebe,
töreye ve sizin meziyetlerinize.[2]
Şimdiden düşünün, yaşlılık çalacak bir gün kapınızı:
O halde, bir an bile boşa geçirmeyin zamanınızı.
Vakit varken, hâlâ gençliğinizin baharını yaşıyorken,
gününüzü gün edin, yoksa su gibi akıp gider yıllar;
Aktı mı dereler, bir daha asla dönmez doğduğu kaynağa,
geçip gitti mi saatler, geri dönmez asla.
Dolu dolu yaşayın gençliğinizi: yıllar koşar gider
çabuk adımlarla,
doğan her yeni gün, bir öncekini aratır mutlaka.
Ne menekşe bahçeleri görmüşümdür ben,
şimdiyse aklar düşmüş üzerlerine;
şu dikenli çalıdan, gülden taçlar örmüştüm
bir zamanlar kendime.
Reddediyorsun ya şimdi âşıklarını, gün gelecek,
yaşlanacaksın, yapayalnız uzanacaksın gecenin ayazına,
akşamları bağırış çağırış hiç kırılmayacak artık kapıların,
sabahları eşiğine konmuş bir tek gül bile bulamayacaksın.
Eyvah! Ne kadar da çabuk kırıştı, buruş buruş oldu
bu beden böyle,
renkler uçup gitti o pespembe yanaklardan.
Genç kızlığından beri var olduğuna yemin edeceğin şu beyazlar,
nasıl da sardı başını böyle, aniden üşüştü saçlarına.
Yılanlar soyar çıkarır yaşlılığı, ipincecik derileriyle birlikte,
boynuz boynuza toslaşan geyikler yaşlanmazlar:
bizim gençliğimize ise kimseden hayır yok, geçip gider öylece:
kopar çiçeği,

---

1 Ovidius, yazdığı aşk şiirinin Venus'un tanrısal esiniyle, adeta tanrı katında yazıldığını ima ederek gelebilecek eleştiriler için önlem almaktadır.

2 Bu dizeden, Ovidius'un hitap ettiği kadınların belli bir sınıftan olduğu anlaşılmaktadır.

Qui, nisi carptus erit, turpiter ipse cadet.
Adde, quod et partus faciunt breviora iuventae
Tempora: continua messe senescit ager.
Latmius Endymion non est tibi, Luna, rubori,
Nec Cephalus roseae praeda pudenda deae.
Ut Veneri, quem luget adhuc, donetur Adonis:
Unde habet Aenean Harmoniamque suos?
Ite per exemplum, genus o mortale, dearum,
Gaudia nec cupidis vestra negate viris.
Ut iam decipiant, quid perditis? omnia constant;
Mille licet sumant, deperit inde nihil.
Conteritur ferrum, silices tenuantur ab usu:
Sufficit et damni pars caret illa metu.
Quis vetet adposito lumen de lumine sumi?
Quisve cavo vastas in mare servet aquas?
Et tamen ulla viro mulier 'non expedit' inquit?
Quid, nisi quam sumes, dic mihi, perdis aquam?
Nec vos prostituit mea vox, sed vana timere

sen koparmazsan, kendi kendine solup gider öyle, ümitsizce.
Ha bu arada, çocuk doğurursan kısaltırsın gençlik süreni:
sürekli hasat edersen, toprak da ihtiyarlar.
Latmuslu Endymion hiç yüzünü kızartmaz senin, ey Luna,[1]
Ganimet olarak aldı diye Cephalus'u, hiç utanmaz
gülpembesi şafak da.[2]
Hâlâ yasını tuttuğu Adonis ödül olarak verildi diyelim
haydi Venus'a,[3]
peki, nasıl sahip oldu dersin Aeneas'a ve Harmonia'nın
babasına?[4]
Bu tanrıçalar örnek olsun işte size, ey ölümlü kızlar,
düşün peşlerine,
sevginizi esirgemeyin arzuyla tutuşan erkeklerinizden.
Aldatsalar bile sizi, ne kaybedersiniz? Bir şey eksilmez ki
cazibenizden;
tadınıza bakılsa da binlerce kere, hiç bozulmaz bu şekilde.
Demir aşınır sürtüne sürtüne, çakmaktaşı ufalanır;
ama sağlamdır sizin o cazibeli yanınız, yıpranır diye
hiç korkmayın.
Önünde duran ateşten, ateş almana kim karışır,
kim esirger ki uçsuz bucaksız denizdeki bunca suyu?
O halde, bir kadın niçin "hayır, olmaz," desin ki bir erkeğe?
Söyle bana, kullanacağı suyu heba etmiş olmaz mı bu şekilde?
Gidin, sokaklara düşün demiyorum tabii bu sözlerimle,
diyorum ki, sakın korkmayın

---

1 Latmus dağının yakışıklı delikanlısı: Iuppiter'in karısı Iuno'ya âşık olunca, tanrı onu sonsuz bir uykuya mahkûm eder. Uykuya daldığı bir sırada, Ay tanrıçası Luna, Latmus'un tepesinden onu seyreder ve delikanlıya büyük bir aşkla bağlanır.

2 Cephalus ve eşi Procris sonsuza kadar birbirlerine bağlı kalacaklarına yemin ederler. Ama şafak tanrıçası (Eos-Aurora) Cephalus'a çılgınca âşık olur. Cephalus'un ava çıktığı bir gün, onu kaçırır. Ovidius, bu şiirinin son bölümünde onların aşkını başka bir şekilde nakleder.

3 Kıbrıs kralı Cinyras'ın oğlu Adonis, Aşk tanrıçasının gözdesi, çok yakışıklı bir delikanlıydı.

4 Aeneas: Venus ile Anchises'in kızı; Harmonia: Venus'un Mars'tan olma kızı.

Damna vetat: damnis munera vestra carent.
Sed me flaminibus venti maioris iturum,
Dum sumus in portu, provehat aura levis.
Ordior a cultu; cultis bene Liber ab uvis
Provenit, et culto stat seges alta solo.
Forma dei munus: forma quota quaeque superbit?
Pars vestrum tali munere magna caret.
Cura dabit faciem; facies neglecta peribit,
Idaliae similis sit licet illa deae.
Corpora si veteres non sic coluere puellae,
Nec veteres cultos sic habuere viros;
Si fuit Andromache tunicas induta valentes,
Quid mirum? duri militis uxor erat.
Scilicet Aiaci coniunx ornata venires,
Cui tegumen septem terga fuere boum?
Simplicitas rudis ante fuit: nunc aurea Roma est,
Et domiti magnas possidet orbis opes.
Aspice quae nunc sunt Capitolia, quaeque fuerunt:

hayali kayıplardan, çünkü vereceğiniz armağanlarınız kayıp
sayılmaz.[1]
Şiddetli esen şu rüzgârlara kapılıp gideceğim neredeyse,
hazır hâlâ limandayken, inceden esen bir meltem alıp
götürsün beni.
Bakımlı olmak, işte ilk ele alacağım konu;
bakımlı asmalardan gelir
en güzel Şarap, güzelce sürülen toprakta boy atar başaklar.[2]
Güzellik tanrı armağanı; ama aranızda kaç kişi övünebilir
güzelliğiyle?
O yüce bir armağan verilmemiş ki hepinize.
Bakarsan kendine güzelleşirsin, bakmazsan solup gidersin,
Idalı tanrıçaya tıpatıp benzesen bile.[3]
Eskiden kadınlar böyle bakım göstermemişler bedenlerine,
eskiden bakımlı değildi ki zaten sahip oldukları erkekleri de.
Kapkalın gömlekler giymişse zamanında, Andromache,[4]
şaşılacak ne var bunda? Haşin bir savaşcının karısıydı
ne de olsa.
Aiax'ın karısı elbette süslenip püslenip çıkmayacaktı,
yedi kat öküz derisi kuşanmış kocasının karşısına![5]
Sadelik, kabalık eskidendi; altın gibi pırıl pırıl şimdi Roma,
dize getirdiği dünyanın en zengin kaynakları onda.
Bak şu Capitolium'a, eskiden nasıldı, şimdi nasıl:[6]

---

1 Bir kadının kendini bir erkeğe vermesi, bir kayıp değil, armağandır, diyerek Ovidius, bundan sonra sıralayacağı öğütlerine bir anlamda ahlaki bir temel hazırlamaya çalışıyor.

2 Latince metinde geçen Liber (Şarap), İtalya'nın bereket tanrısıdır ve genellikle Yunanlıların şarap tanrısı Dionysos ile özdeşleştirilir.

3 Idalı tanrıça: Venus.

4 Tunica: Romalıların (erkek ve kadın) içlerine giydikleri gömlek.

5 Büyük Aiax: Salamis kralı Telamon'un oğlu. İriyarı görünümü ve güçlü kuvvetli kişiliğiyle Troia savaşının efsanevi kahramanları arasında yer alır.

6 Roma'nın sonsuzluğunun simgesi Capitolium, en iyi ve en büyük tanrı Iuppiter'in (Iuppiter Optimus Maximus) tapınağının yer aldığı tepedir. Şiirde, kimi zaman çoğul olarak (Capitolia) kullanılır.

Alterius dices illa fuisse Iovis.
Curia, concilio quae nunc dignissima tanto,
De stipula Tatio regna tenente fuit.
Quae nunc sub Phoebo ducibusque Palatia fulgent,
Quid nisi araturis pascua bubus erant?
Prisca iuvent alios: ego me nunc denique natum
Gratulor: haec aetas moribus apta meis.
Non quia nunc terrae lentum subducitur aurum,
Lectaque diverso litore concha venit:
Nec quia decrescunt effosso marmore montes,
Nec quia caeruleae mole fugantur aquae:
Sed quia cultus adest, nec nostros mansit in annos
Rusticitas, priscis illa superstes avis.
Vos quoque nec caris aures onerate lapillis,
Quos legit in viridi decolor Indus aqua,
Nec prodite graves insuto vestibus auro,
Per quas nos petitis, saepe fugatis, opes.
Munditiis capimur: non sint sine lege capilli:
Admotae formam dantque negantque manus.
Nec genus ornatus unum est: quod quamque decebit

İkinci bir Iuppiter'e ait diyebilirsin artık ona.[1]
Senato Sarayı ise artık görkemli toplantılara layık,[2]
oysa sazlarla örülmüştü Tatius'un saltanatı sırasında.[3]
Palatium ışıl ışıl parlıyor şimdi, Phobeus'un
ve önderlerimizin ihtişamıyla,[4]
sabana koşulan öküzlerin otlağı değil miydi zamanında?
Bırakalım eskiyi başka halklar övsün: ben bugünün
çocuğu olmakla
mutluyum: yaşadığım çağ benim doğama çok uygun,
toprağa yapışık altını kazıp çıkarıyoruz diye değil tabii, artık
yabancı kıyılardan nadide midyeler geliyor diye de değil,
mermer çıkartmak için dağlarımızı kazıp
alçalttığımızdan da değil,
dalyanlar yapıp masmavi suları kaçırttığımızdan da değil,
medeniyete kavuştuğumuzdan mutluyum, atalarımızdan
bu yana süregelen
taşralılığımızdan, bu yaşadığımız çağda kurtulduğumuzdan.
Yine de siz şu pahalı taşları takıp da kulaklarınıza yük etmeyin,
hani kara bir Hintlinin yemyeşil sulardan topladığı türden;
sırma işli elbiseler giyip de dolanmayın hantal hantal ortalıkta,
böyle zengin giysilerle ayartamazsınız bizi, kaçırırsınız,
aman ha!
Zerafettir bize çekici gelen, bu yüzden aman ihmal etmeyin
saçlarınızı;
güzel de olurlar, rezil de, sırf elinizi dokundurduğunuz anda.[5]
Bin türlü yolu var bu işin: seçin size en yakışanını,

1 Ovidius, İmparator Augustus'u yüceltiyor ve onu Iuppiter ile özdeşleştiriyor.
2 Curia: Senato Sarayı.
3 Sabin halkının kralı; sonradan krallığını Romulus ile paylaşmıştır.
4 Mons Palatinus (Palatium tepesi), Roma'nın yedi tepesinden biridir. Sanskritçe *pala* (çoban) kelimesiyle ve Latince *pasco* (otlatmak, otlamak) fiiliyle bağlantılı olan Palatium, İmparator Augustus'un muhteşem sarayının bulunduğu yerdir. Palatium'un bir anlamı da saraydır.
5 Saçların güzelliği, onu tarayan kişinin maharetine bağlıdır.

Eligat, et speculum consulate ante suum.
Longa probat facies capitis discrimina puri:
Sic erat ornatis Laodamia comis.
Exiguum summa nodum sibi fronte relinqui,
Ut pateant aures, ora rotunda volunt.
Alterius crines umero iactentur utroque:
Talis es adsumpta, Phoebe canore, lyra.
Altera succinctae religetur more Dianae,
Ut solet, attonitas cum petit illa feras.
Huic decet inflatos laxe iacuisse capillos:
Illa sit adstrictis impedienda comis;
Hanc placet ornari testudine Cyllenea:
Sustineat similes fluctibus illa sinus.
Sed neque ramosa numerabis in ilice glandes,
Nec quot apes Hyblae, nec quot in Alpe ferae,
Nec mihi tot positus numero conprendere fas est:
Adicit ornatus proxima quaeque dies.
Et neglecta decet multas coma; saepe iacere
Hesternam credas; illa repexa modo est.
Ars casum simulat; sic capta vidit ut urbe
Alcides Iolen, 'hanc ego' dixit 'amo.'

kendinize şöyle bir bakın önce aynanızda.
Ortadan düz ayrılmış saç iyi gider, uzun suratlılara:
Laodamia da tarardı saçlarını bu tarzda.[1]
Yuvarlak yüzlü kadınlara ufak bir topuz yakışır
başlarının tepesinde, kulakları örtülmez böylece.
Her iki yandan omuzlarına döksün bazısı, öyle lüle lüle:
sen de böyle yaparsın, ey tatlı sesli Phoebus,
lirini aldığında eline.[2]
Bazısı da Diana gibi bağlasın arkasında,
hep böyle bağlar tanrıça da,
ne zaman vahşi hayvanları şaşkına döndürüp arkasından
koştursa.
Şöyle serbestçe, bukle bukle dökülen saçlar yakışır kimine,
kimine de sıkı sıkı ördüğü saçları, çepeçevre sarmak alnına;
Kimi, Cyllene kaplumbağasının kabuğunu takar süs diye,
bundan hoşlanır,
kimi kıvrım kıvrım dalgalara benzetir saçını.
Ama nasıl ki sayamazsın meşe ağacındaki onca yemişi,
onca arıyı Hybla'daki, ve onca yaban hayvanı Alpler'deki,
işte benim de saymam öyle imkansız,
kadınların onca saç tekniğini:
düşünürseniz bir de, günbegün bunlara bir yenisinin
eklendiğini.
Dolaşık saçlar da gider çoğuna: dünden kalma sanırsın
çoğunlukla, demin taranmıştır oysa.
Sanat şansa benzer: Alcides Iole'yi bu halde görmüştü mesela
o esir düşmüş kentte ve "işte benim seveceğim kadın,"
demişti.[3]

---

1 Bkz. s. 74, dipnot. 3.

2 Güneş tanrısı.

3 Iole: Oechalia kralı Eurytus'un güzel kızı: Kral bir ok atma yarışması düzenler ve bu yarışı kazanan kişiye Iole'yi vereceğini duyurur. Iole'nin aşkıyla yanıp tutuşan Hercules de bu yarışa katılır. Ama kral kızını ona vermek istemez, çünkü Hercules'in kendi karısı Megara'yı öldürdüğünü bilir. Bu yüzden, Hercules yarışı kazandığı halde, âşık olduğu kızı alamaz.

Talem te Bacchus Satyris clamantibus euhoe
Sustulit in currus, Cnosi relicta, suos.
O quantum indulget vestro natura decori,
Quarum sunt multis damna pianda modis!
Nos male detegimur, raptique aetate capilli,
Ut Borea frondes excutiente, cadunt.
Femina canitiem Germanis inficit herbis,
Et melior vero quaeritur arte color:
Femina procedit densissima crinibus emptis,
Proque suis alios efficit aere suos.
Nec rubor est emisse; palam venire videmus
Herculis ante oculos virgineumque chorum.
Quid de veste loquar? Nec vos, segmenta, requiro
Nec te, quae Tyrio murice, lana, rubes.
Cum tot prodierint pretio leviore colores,
Quis furor est census corpore ferre suos!
Aeris, ecce, color, tum cum sine nubibus aer,
Nec tepidus pluvias concitat auster aquas:
Ecce, tibi similis, quae quondam Phrixon et Hellen

Sen de bu haldeydin, ey terk edilen Cnossuslu kadın,[1]
Bacchus seni attığında arabasına, Satyrosların naraları arasında.
Ah şu doğa ne cömertçe davranıyor sizlerin güzelliğine,
zamanın izlerini siliyor, türlü türlü şekilde!
Bizse kelleşiyoruz çaresizce, yıllara yenik düşen saçlarımız
Kuzey rüzgârının savurduğu yapraklar misali,
dökülüyor yerlere.
Kadın öyle mi ya, kimi boyuyor beyazlarını
bir Germen otuyla,[2]
aslından daha iyi bir renk yaratıyor, büyük bir beceriyle:
kimi satın aldığı gür saçlarla ortalığa çıkıyor,
para verip kendi saçlarını başkalarınkiyle değiştiriyor.
Satın almaktan da hiç utanmıyorlar: salına salına geliyorlar bak,
Hercules'in ve genç kızlar korosunun gözü önüne.[3]
Biraz da giyim kuşamdan bahsedelim, değil mi?
Hiç işim olmaz şu allı pullulara,
hiç işim olmaz seninle de, ey Tyrus salyangozunun
mora boyadığı yün.[4]
ortalıkta o kadar çok renk varken ucuza,
kim bütün servetini taşıyacak kadar delidir sırtında?
Bak, işte göğün rengi, tıpkı bulutsuz bir havadaki gibi,
hani, sağanak yağmurlar getirmediğinde ılık Güney yellerini;
bak işte, senin bir benzerin, bir zamanlar kurtardığın
söylenirdi ya,

---

1 Cnossus (Gnossus): Creta'nın baş şehri, Minos'un sarayının bulunduğu yer; Cnossuslu kadın: Minos'un kızı Ariadne: Ariadne Theseus tarafından terk edilmenin verdiği acı ve üzüntüyle kıyıda tek başına dolanırken, şarap tanrısı Bacchus tarafından kaçırılır ve onun karısı olur.

2 Germanialılar sarı saçlarını koyulaştırmak için birtakım otlardan boya üretirlerdi.

3 Burada, Hercules'e ve Musalara (esin perilerine) adanan tapınaklardan söz ediliyor ve kadınların herkesin ortasına boyalı saçlarla çıkmaktan hiç utanç duymadıkları ima ediliyor.

4 Tyrus'un kendine özgü dikenli salyangozlarından (iskerlet) elde edilen mor renkli boyalarla boyanan yünlerden söz ediliyor. Bkz. s. 52, dipnot. 1.

Diceris Inois eripuisse dolis;
Hic undas imitatur, habet quoque nomen ab undis:
Crediderim nymphas hac ego veste tegi.
Ille crocum simulat: croceo velatur amictu,
Roscida luciferos cum dea iungit equos:
Hic Paphias myrtos, hic purpureas amethystos,
Albentesve rosas, Threiciamve gruem;
Nec glandes, Amarylli, tuae, nec amygdala desunt;
Et sua velleribus nomina cera dedit.
Quot nova terra parit flores, cum vere tepenti
Vitis agit gemmas pigraque fugit hiemps,
Lana tot aut plures sucos bibit; elige certos:
Nam non conveniens omnibus omnis erit.
Pulla decent niveas: Briseida pulla decebant:
Cum rapta est, pulla tum quoque veste fuit.
Alba decent fuscas: albis, Cephei, placebas:
Sic tibi vestitae pressa Seriphos erat.
Quam paene admonui, ne trux caper iret in alas,
Neve forent duris aspera crura pilis!

Ino'nun verdiği acılardan, Phrixus ile Helle'yi;[1]
İşte bu da adını dalgalardan alan renk, dalgaların benzeri:[2]
eminim, su perilerinin giysisi de bu renkti.
Bu renk ise safran benzeri, safran rengi giysiler giyerdi
o buğulu tanrıça, ışıl ışıl atlarını arabasına koştuğunda.[3]
Bak bu Paphos'un mersinlerinin rengi,
şu da erguvan yakutların,[4]
bunlar da solgunlaşan güllerin, ya da Trakyalı tırnanın rengi;[5]
unutmamalı senin de kestanelerinin rengini, ey Amaryllis,
ve bademlerinin,
bir de şu yünlere adını veren balmumunun rengini.
Bahar ılık ılık soluyup asmalar filizlendiğinde
ve kara kış göçüp gittiğinde
dirilen topraklarda tomurcuklanan çiçekler kadar
çoktur renkler,
yünlerin kana kana içtiği boyalar kadar çoktur:
seç öyleyse birini,
çünkü her renk herkese gitmez.
Kurşuni yakışır kar beyazı tenlere: kurşuni yaraşırdı Briseis'e de;
kurşuni bir elbise giymişti, kaçırılıp götürüldüğünde.
Beyaz yakışır, esmer tenlere; ne güzeldin, ah Cepheus'un kızı,
beyazlar içinde[6]
beyazlar giymiştin, ayak bastığında Seriphos adasına.[7]
Ha bir de unutmadan söyleyeyim, yaban keçisi gibi kokmasın
sakın koltuk altlarınız,
fırça gibi kıllanıp sertleşmesin bacaklarınız!

---

1 Altın Post'un sarısından söz ediliyor.
2 Deniz yeşili.
3 Şafak tanrıçası Aurora'dan söz ediliyor.
4 Kıbrıs adasında, Venus için kutsal sayılan şehir.
5 gri renk.
6 Andromeda'ya hitap ediliyor; Cepheus: Aethiopia kralı ve Andromeda'nın babası.
7 Seriphos (ya da Seriphus) Ege denizinde küçük, kayalık bir ada; Kyklad adaları arasında yer alır (mod. Serfo).

Sed non Caucasea doceo de rupe puellas,
Quaeque bibant undas, Myse Caice, tuas.
Quid si praecipiam ne fuscet inertia dentes,
Oraque suscepta mane laventur aqua?
Scitis et inducta candorem quaerere creta:
Sanguine quae vero non rubet, arte rubet.
Arte supercilii confinia nuda repletis,
Parvaque sinceras velat aluta genas.
Nec pudor est oculos tenui signare favilla,
Vel prope te nato, lucide Cydne, croco.
Est mihi, quo dixi vestrae medicamina formae,
Parvus, sed cura grande, libellus, opus;
Hinc quoque praesidium laesae petitote figurae;
Non est pro vestris ars mea rebus iners.
Non tamen expositas mensa deprendat amator
Pyxidas: ars faciem dissimulata iuvat.
Quem non offendat toto faex inlita vultu,
Cum fluit in tepidos pondere lapsa sinus?
Oesypa quid redolent? quamvis mittatur Athenis
Demptus ab inmundo vellere sucus ovis.

Ama tabii Caucasus kayalarındaki kızlara değil sözüm,[1]
senin sularından içenlere de değil tabii, ey Mysialı Caicus.[2]
Hatırlatmama gerek var mı, dişlerinizi ihmal edip de
sarartmayın,
sabahları ağzınızı suyla çalkalayın diye?
Siz çok iyi bilirsiz, nasıl beyazlaştıracağınızı teninizi
pudralar sürüp de;
kanınızın pembeleştiremediğini nasıl pembeleştireceğinizi,
el becerinizle.
El becerinizle doldurun kenarlarını, kaşlarınız dökülünce,
minicik bir ben kapatsın yanaklarınızın doğallığını.
Gözlerinizi çekici kılmak hiç ayıp değil,
incecik kömür tozuyla,
ya da, ey ışıklı Cydnus, senin yakınında biten safranla.[3]
Küçük bir kitapçık yazdım, ama büyük emek harcadım,
sizi güzelleştirecek boyaları işte orada anlattım.[4]
Bozulan yüzünüzün ilaçları için oraya bakın;
şiirim her an hizmetindedir sizin arzularınızın.
Ama yine de âşığınız bulmasın boya kutularınızı
öyle uluorta masanızda: sanat şüphe çekmediğinde, işe yarar.
Kim iğrenmez her yanı boyaya batmış bir yüzden,
kalıp kalıp inerken sıcacık göğsünüze?
Şu yağlar kokmaz olur mu hiç? Atina'dan gelmiş olsa bile,
sonuçta bunlar yıkanmamış koyun postundan çıkarılmış
yağlar işte.[5]

---

1 Caucasus: Kafkas dağları

2 Asia Minor'un kuzeybatısında yer alan bir ülke (Misya Ülkesi); Hellespontus'daki kısmı Küçük Mysia, Ege denizindeki kısmı ise Büyük Mysia olarak adlandırılır.

3 Cydnus: Cilicia'da, soğuk ve sodalı sularıyla ünlenen ırmak (mod. Tarsus çayı). Safran bitkisinin tepeciklerinin kurutulmasıyla elde edilen ve sarı renk veren tozdan söz ediliyor.

4 Ovidius, *Medicamina Faciei Femineae* (Kadının Yüzünü Güzelleştirici Malzemeler) adlı kitabından söz ediyor.

5 Romalı kadınların makyaj malzemesi olarak kullandıkları, yıkanmamış koyun postundan çıkarılan yağ.

Nec coram mixtas cervae sumpsisse medullas,
Nec coram dentes defricuisse probem;
Ista dabunt formam, sed erunt deformia visu:
Multaque, dum fiunt, turpia, facta placent;
Quae nunc nomen habent operosi signa Myronis
Pondus iners quondam duraque massa fuit;
Anulus ut fiat, primo conliditur aurum;
Quas geritis vestis, sordida lana fuit;
Cum fieret, lapis asper erat: nunc, nobile signum,
Nuda Venus madidas exprimit imbre comas.
Tu quoque dum coleris, nos te dormire putemus;
Aptius a summa conspiciere manu.
Cur mihi nota tuo causa est candoris in ore?
Claude forem thalami! quid rude prodis opus?
Multa viros nescire decet; pars maxima rerum
Offendat, si non interiora tegas.
Aurea quae splendent ornato signa theatro,
Inspice, contemnes: brattea ligna tegit;
Sed neque ad illa licet populo, nisi facta, venire,
Nec nisi summotis forma paranda viris.
At non pectendos coram praebere capillos,
Ut iaceant fusi per tua terga, veto.
Illo praecipue ne sis morosa caveto
Tempore, nec lapsas saepe resolve comas.

Öyle göz önünde sürmeyin şu geyik iliğinden karışımları,[1]
ulu orta ovmayın dişlerinizi, öyle herkesin göreceği şekilde.
Evet, bunlar güzellik katacaktır size, ama görmesi tiksindirici;
Pek çok şey vardır böyle, yapılırken itici gelir,
ama zevk verir bittiğinde:
Heykeltraş Myron'un şu şahaserleri çok ünlü şimdi,[2]
ama eskiden cansız bir yığındı, kaskastı taştı her biri;
önce döv altını, olmasını istiyorsan altın bir yüzük;
bir zamanlar pis kokulu bir yündü, şu sırtına giydiğin elbise;
yontulurken daha, taş kabadır; şimdi ise soylu bir mücevher,
bak üstünde Venus, çırılçıplak, denizin ıslattığı saçlarını
burup sularını süzüyor.[3]
Sen süslenirken, seni uyuyor sanalım;[4]
daha uygun olur seni görmemiz, son dokunuşların ardından.
Bilip de ne yapacağım, yüzündeki bu ışıltının nedenini?
Kapat odanın kapısını! Süslenmen daha bitmedi,
neden gösteriyorsun ki kendini?
Erkekler pek çok şeyi bilmese daha iyi, çünkü onlara itici gelir
süslenirken yaptığın çoğu iş, tutmasını bilmezsen gizli.
Bak şu altından resimlere, ışıl ışıl parlıyorlar o süslü sahnede,
bak yakından, dudak bükersin, çünkü hepsi yaldızlı tahtadan;
yine de kimse yanaşamıyor yanlarına,
çünkü tamamlanmamışlar daha,
sen de çağırayım deme erkekleri yanına, süsün püsün bitmeden.
Ama saçlarını tara yanımızda, hiçbir şey demem,
bırak dalga dalga dökülsünler şöyle sırtına.
Aman özellikle dikkat et o sıra, huysuzlanma,
olsun, bozulursa bozulsun, sen bir daha topla.

---

1 Sivilceleri kapatmak için.

2 Myron: Eleutheraeli heykeltraş Myron, MÖ 430 yıllarında ünlenmişti.

3 Venus Anadyomene: Yunanlı ressam Apelles'in ünlü resmi ima ediliyor. Bu resimde Venus, denizden doğarken betimlenmektedir.

4 *senin uyuduğun söylensin bize.*

Tuta sit ornatrix; odi, quae sauciat ora
Unguibus et rapta brachia figit acu.
Devovet, ut tangit, dominae caput illa, simulque
Plorat in invisas sanguinolenta comas.
Quae male crinita est, custodem in limine ponat,
Orneturve Bonae semper in aede deae.
Dictus eram subito cuidam venisse puellae:
Turbida perversas induit illa comas.
Hostibus eveniat tam foedi causa pudoris,
Inque nurus Parthas dedecus illud eat.
Turpe pecus mutilum, turpis sine gramine campus,
Et sine fronde frutex, et sine crine caput.
Non mihi venistis, Semele Ledeve, docendae,
Perque fretum falso, Sidoni, vecta bove,
Aut Helene, quam non stulte, Menelae, reposcis,
Tu quoque non stulte, Troice raptor, habes.
Turba docenda venit, pulchrae turpesque puellae:

Rahat bırak şu hizmetçi kızı,[1] yüzünü tırnaklarınla
sakın tırmalama,
kollarını tutup iğne falan da batırmaya kalkma, nefret ederim.
Kızcağız lanet ede ede hanımının başına dokunmaya
bir başlarsa,
istemeden taranan saçlara kanlı gözyaşları dökülür sonra.
Saçın azsa, hemen bir bekçi dik kapına
ya da hep taratmaya bak tanrıça Bona'nın tapınağında.[2]
Bir gün apansız geleceğimi haber vermişler falan sevgilime,
hemen geçirivermiş peruğunu başına, o şaşkınlıkla,
ne korkunç bir utanç, dilerim sadece düşmanımın başına gelir,
Parthların gelinleri yaşasın mesela, böyle bir rezaleti.[3]
Boynuzsuz bir boğa, çimensiz ova, yapraksız bir ağaç
nasıl çirkin görünürse, saçsız bir baş da öyle çirkin
görünür göze.
Benden ders almaya gelen, sizler değilsiniz ki ey Semele,
ey Leda,[4]
ya da o yalancı boğaya binip enginler aşan sen,
ey güzel Sidonlu,[5]
sen de değilsin, ey Helene, Menelaus'un aptallık etmeyip
geri istediği
ve Troialı aşk hırsızının aptallık edip de geri vermediği.[6]
Benden ders almaya gelen kızlar alayı, kimi güzel,
kimi kendi halinde:

---

1 hanımının saçını tarayıp şekil veren hizmetçi kızı.

2 Bona Dea'nın tapınağına erkekler giremez.

3 Parthi: Okçuluklarıyla ünlenen, savaşçı bir Scythia halkı.

4 Semele: Cadmus'un kızı, Bacchus'un annesi: Merakına yenik düşüp âşığı Iuppiter'i bütün heybetiyle görmek isteyince, Iuppiter'in şimşekleriyle yanıp canından olmuştur; Leda: Castor ve Pollux'un annesi. Nehirde yıkanırken kuğu kılığına bürünen Iuppiter onu gördü ve âşık oldu.

5 Fenike kralı Agenor'un kızı Europa: Iuppiter ona âşık olunca, beyaz bir boğaya dönüştü ve kızı alıp Creta'ya (Girit) kaçırdı. Sidon: Ünlü bir Fenike şehri.

6 Troialı aşk hırsızı: Paris.

Pluraque sunt semper deteriora bonis.
Formosae non artis opem praeceptaque quaerunt:
Est illis sua dos, forma sine arte potens;
Cum mare compositum est, securus navita cessat:
Cum tumet, auxiliis adsidet ille suis.
Rara tamen mendo facies caret: occule mendas,
Quaque potes vitium corporis abde tui.
Si brevis es, sedeas, ne stans videare sedere:
Inque tuo iaceas quantulacumque toro;
Hic quoque, ne possit fieri mensura cubantis,
Iniecta lateant fac tibi veste pedes.
Quae nimium gracilis, pleno velamina filo
Sumat, et ex umeris laxus amictus eat.
Pallida purpureis spargat sua corpora virgis,
Nigrior ad Pharii confuge piscis opem.
Pes malus in nivea semper celetur aluta:
Arida nec vinclis crura resolve suis.
Conveniunt tenues scapulis analemptrides altis:
Angustum circa fascia pectus eat.
Exiguo signet gestu, quodcumque loquetur,
Cui digiti pingues et scaber unguis erit.
Cui gravis oris odor numquam ieiuna loquatur,
Et semper spatio distet ab ore viri.
Si niger aut ingens aut non erit ordine natus
Dens tibi, ridendo maxima damna feres.
Quis credat? discunt etiam ridere puellae,
Quaeritur aque illis hac quoque parte decor.

üstelik kendi halinde olanların sayısı epeyce kabarık,
güzel olanların yanında.
Zaten güzelin ne süse ihtiyacı vardır, ne de öğütlere;
onların çeyizi, süssüz püssüz doğal güzellikleri.
Deniz durulunca, yan gelir yatar denizci;
ama kabarmaya başladı mı dalgalar, hemen yardımcılarını
arar gözleri.
Lekeli olmayan yüz nadirdir: gizle lekelerini,
elden geldiğince ört vücudunun eksikliklerini.
Boyun kısaysa, otur, ayaktayken oturuyormuş gibi görünme:
ufak tefeksen, uzan uzanabildiğince divana,
ne boyda olduğunu anlamasınlar diye, uzandığında da
çek elbiseni ayaklarına, sakla.
Çok zayıfsan, kalın kumaşlı giysiler giy,
bol bir pelerin de at şöyle omuzlarına.
Benzin soluksa, telafi et görüntünü mor çizgili elbiselerle[1]
esmersen, hemen Pharos balığını çağır yardımına.[2]
Ayağın biçimsizse, hep gizle kar beyazı bir sandaletin içine:
sakın çözme bağlarını, bileklerin de inceyse.
minik vatkalar iyi gider çıkıntılıysa kürek kemiklerin:
darsa göğüs çevren, uygun bir kuşakla sar.[3]
Konuşurken, fazla el kol hareketi yapma,
parmakların kalınsa, tırnakların da bakımsızsa.
Ağzın kötü kokuyorsa, asla bir şeyler yemeden konuşma,
ve hep bir mesafe bırak sevgilinin ağzıyla aranda.
Dişlerin karaysa, fırlaksa ya da eğri büğrüyse ta doğuştan,
gülmek pahalıya patlar sana.
Hiç aklına gelir mi? Gülmek bile öğretilmeli kadınlara,
cazibeli olmaları beklenir çünkü bu ufak ayrıntıda da.

---

1 *purpureis virgis:* Yol yol mor çizgileri olan elbiselerle.

2 Mısır'da, İskenderiye yakınlarında, deniz feneriyle ünlenen ada; Pharos balığı: timsah. Bu dizede, timsah dışkısının teni beyazlatıcı özelliğinden söz edildiği düşünülmektedir. Bkz. Loeb, s. 137, dipnot. 2

3 Fascia: kadınların göğüs çevresine sardıkları kuşak, sutyen.

Sint modici rictus, parvaeque utrimque lacunae,
Et summos dentes ima labella tegant.
Nec sua perpetuo contendant ilia risu,
Sed leve nescio quid femineumque sonent.
Est, quae perverso distorqueat ora cachinno:
Risu concussa est altera, flere putes.
Illa sonat raucum quiddam atque inamabile ridet,
Ut rudit a scabra turpis asella mola.
Quo non ars penetrat? discunt lacrimare decenter,
Quoque volunt plorant tempore, quoque modo.
Quid, cum legitima fraudatur littera voce,
Blaesaque fit iusso lingua coacta sono?
In vitio decor est: quaerunt male reddere verba;
Discunt posse minus, quam potuere, loqui.
Omnibus his, quoniam prosunt, inpendite curam:
Discite femineo corpora ferre gradu.
Est et in incessu pars non temnenda decoris:
Allicit ignotos ille fugatque viros.
Haec movet arte latus, tunicisque fluentibus auras
Accipit, expensos fertque superba pedes:
Illa velut coniunx Umbri rubicunda mariti
Ambulat, ingentes varica fertque gradus.
Sed sit, ut in multis, modus hic quoque: rusticus alter
Motus, concesso mollior alter erit.
Pars umeri tamen ima tui, pars summa lacerti
Nuda sit, a laeva conspicienda manu.
Hoc vos praecipue, niveae, decet: hoc ubi vidi,
Oscula ferre umero, qua patet usque, libet.

Ağzını çok açma, minik gamzeler olsun yeter, her iki yanında,
dudaklarının ucu örtsün hep dişlerinin üstünü.
Devamlı güleceğim derken, kasıklarını da çatlatma,
bir zarafet, bir kadınsılık olsun sesinde.
Bazı kadınlar vardır, kahkaha atarken yüzünü gözünü
buruşturur;
bazıları da vardır, şen kahkalar atar, sen ağlıyor sanırsın.
Kimi gülerken boğuk, iğrenç bir ses çıkarır: gülüşü andırır
hoyrat değirmenden gelen uyuz bir eşeğin anırtısını.
Sanatın girmediği yer mi var? Cazibe katmayı bile öğretirsin
gözyaşına,
gönlünce, ne zaman, nasıl ağlayacağını.
Yok mu, yanlış telaffuz edenler bir kelimeyi,
yapmacık bir sesle,
o kelimeye geldiğinde, dilini peltekleştirenler edalı bir şekilde?
Bu kusurda bir cazibe varsa, kusurlu konuşmaya bakar kadın;
Yarım konuşmayı öğrenir, tam konuşabildiği halde.
Olanca dikkatini ver bu ayrıntılara,
çünkü hepsi işe yarar şeyler:
Öğret bedenine, nasıl yürüyeceğini kadınsı bir zarafetle.
Göz ardı etme, az buz bir cazibe yok yürüyüş biçiminde:
yabancı adamları bile büyüler, ya da kaçırır tamamiyle.
Bak şuna, nasıl da hünerle sallıyor kalçalarını, elbisesi uçuşarak
selamlıyor rüzgârları, gururlu, itinayla atıyor adımlarını;
bir de şuna bak, sanırsın Umbrialı bir köylünün
al yanaklı karısı,
bacaklarını açа açа yürüyor, kocaman kocaman
atıyor adımlarını.
Ama yürümenin de bir ölçüsü var, her şeyde olduğu gibi:
ne öyle taşralı gibi yürü, ne de öyle fazla kırıt.
Yine de bırak çıplak kalsın sol omzunun aşağısı,
bakınca görülsün sol yanından, kolunun üst kısmı.
Tenin beyazsa, öyle güzel olur ki: gördüğüm an
öpücükler kondurmak isterim böyle çıplak bir omza,
doya doya.

Monstra maris Sirenes erant, quae voce canora
Quamlibet admissas detinuere rates.
His sua Sisyphides auditis paene resolvit
Corpora, nam sociis inlita cera fuit.
Res est blanda canor: discant cantare puellae:
Pro facie multis vox sua lena fuit.
Et modo marmoreis referant audita theatris,
Et modo Niliacis carmina lusa modis.
Nec plectrum dextra, citharam tenuisse sinistra
Nesciat arbitrio femina docta meo.
Saxa ferasque lyra movit Rhodopeius Orpheus,
Tartareosque lacus tergeminumque canem.
Saxa tuo cantu, vindex iustissime matris,
Fecerunt muros officiosa novos.
Quamvis mutus erat, voci favisse putatur

Denizlerin canavarıydı Sirenler, o tatlı sesleriyle[1]
yolundan ederlerdi, hızla seyreden tekneleri bile.
Onların şarkıları çalınınca kulağına Sisyphus oğlunun,[2]
az kaldı çözüyordu kendini
bütün bağlarından; şükür ki, tayfalarının kulakları
balmumu tıkalıydı.[3]
Derde devadır şarkılar: şarkı söylemeyi öğrensin kadınlar:
sesleri muhabbet tellalı olmuştur çoğu kadın için,
yüzleri değil.
Ne duymuşsan tekrarla, o mermer tiyatroda,
Nil havalarıyla çalınan en cilveli şarkıları.[4]
Benden ders almadan hiçbir kadın öğrenemez
mızrabı sağ elinde tutmayı, sol elinde de lavtasını.
Liriyle kayaları oynattı, yabanıl hayvanları hoplattı,
Rhodopeli Orpheus,[5]
büyüledi Tartarus gölünü, üç başlı köpek Cerberus'u.[6]
Ve sen, annesinin öcünü alan adil Amphion,
senin şarkılarınla
taşlar mecbur oldu, yepyeni surlar oluşturdu.[7]
Sağırdı belki, ama insan sesine yanıt verdi o balık bile,

1 Sirenler (Seirenes): Kayalarla çevrili adalarına yaklaşan gemicileri, söyledikleri şarkılarla büyüleyen, yarı kuş, yarı kadın bedenine sahip su perileri.

2 Sisyphus'un, hırsızların kralı Autolycus'un kızı Anticlia ile olan ilişkisinden, Odysseus'un doğduğu vurgulanır.

3 Odysseus, Sirenlerin büyüleyici seslerinden etkilenmemek için, onların adasından geçerken tayfasının kulaklarını balmumuyla tıkayıp kendisini de geminin direğine bağladı.

4 Mısır havalarını.

5 Orpheus'un yurdu, Trakya'da sıradağlar. Bu dağlar, Romalılar döneminde Trakya ile Makedonya arasında sınır oluştururdu.

6 Tartarus: Hades'in en derinlerinde yer alan, zifiri karanlıklar ülkesi (cehennem); Cerberus: Yeraltı ülkesinin üç başlı köpeği.

7 Zeus ile Thebae kraliçesi, peri Antiope'nin oğlu, Zethus'un ikiz kardeşi: Annesinin başına bela olan Thebae kralı Lycus ve eşi Dirce'den öcünü aldı. Tanrı Hermes'in armağan ettiği büyülü liriyle çaldığı şarkılarla taşları üst üste yığarak Thebae kentinin etrafını surlarla çevreledi.

Piscis, Arioniae fabula nota lyrae.
Disce etiam duplici genialia nablia palma
Verrere: conveniunt dulcibus illa iocis.
Sit tibi Callimachi, sit Coi nota poetae,
Sit quoque vinosi Teia Musa senis;
Nota sit et Sappho (quid enim lascivius illa?),
Cuive pater vafri luditur arte Getae.
Et teneri possis carmen legisse Properti,
Sive aliquid Galli, sive, Tibulle, tuum:
Dictaque Varroni fulvis insignia villis
Vellera, germanae, Phrixe, querenda tuae:

böyle anlatılır, Arion'un liriyle ilgili o meşhur öyküde.[1]
Öğren bir de santurun tellerine vurmayı her iki elinle,
neşe içinde:[2]
öyle iyi gider ki o tatlı cilveleşmelere.
Ezbere bil Callimachus'un ve o Coslu ozanın şiirini,[3]
ezbere bil, yaşlı Teoslu'nun şarap damlayan dizelerini;[4]
Sappho'yu da ezbere bil (var mı ondan daha şehvetlisi?),[5]
bir de kurnaz Geta'nın oyunlarına gelen o babayı anlatan şairi.[6]
Okuyabilmelisin, ince ruhlu Propertius'un şiirlerini,
okuyabilmelisin Gallus'dan da bir şeyler,
Tibullus'cuğumu da sakın atlama,
ya da Varro'nun anlattığı o altın postu da,
hani altın rengiyle ünlenen,
hani, ey Phrixus, kız kardeşini feryat figan inleten:[7]

1 Arion: Yunan'ın yarı-efsanevi şairi ve müzisyeni; Bacchus onuruna yazılan hararetli şiirin (dithyrambus tarzında şiirin) yaratıcısı: Arion, İtalya'yı ziyaret edip ülkesine dönerken, yolda soyulur ve bir ağıt yakıp kendini gemiden atar. Ama bu ağıtla büyülenen bir yunus onu kıyıya kadar taşır. Arion'un liri ve yunus balığı göklerde birer takımyıldız olarak yerini alır (Lyra, Delphinus).

2 Santur (nablum): Fenike kökenli, 10 ya da 12 teli bulunan ve iki elle çalınan bir tür arp.

3 Callimachus: İskenderiye şiirinin ünlü Cyreneli şairi (MÖ yak. 30-240). Ovidius'un örnek aldığı bir şairdir; *O Coslu ozanın:* Philetas: Coslu elegia (içli, acıklı yakarışları, yakınmaları ve melankolik duyguları anlatan şiir) yazarı.

4 Teoslu lirik şair, Anacreon.

5 Lesboslu ünlü kadın şair Sappho.

6 Terentius'un kendisine örnek aldığı, Yunanlı ünlü komedi şairi Menander (Menandros); Geta: Menander'in komedilerinde kurnaz bir karakter olarak gösterilen, Yunanlı bir köle adı.

7 Phrixus ve Helle: Thebae kralı Athamas ve Nephele'nin ikizleri. Üvey anneleri Ino'dan nefret ediyordu bu iki kardeş. Ino onlardan kurtulmak istedi ve kente kıtlık saldı. Bu kıtlıktan kurtulmanın tek yolunun da bu iki kardeşin kurban edilmesini söyledi halka. Ama anaları Nephele'nin yolladığı altın postlu bir koça binip kurtuldular bu kıyımdan. Yazık ki, kaçarken Helle düştü ve öldü. Phrixus ise canını dişine taktı ve Colchis'e vardı. Orada, kral Aeetes'in himayesine alındı ve kral kızı Chalciope ile evlendi. Phrixus krala duyduğu minnetarlığı ona altın postlu koçu vererek ödedi. Aeetes bunu krallığında bir ağaca asıp ölümsüzleştirdi. Bkz. Ovidius, *Fasti*, 3. 185. vd.

Et profugum Aenean, altae primordia Romae,
Quo nullum Latio clarius extat opus.
Forsitan et nostrum nomen miscebitur istis,
Nec mea Lethaeis scripta dabuntur aquis:
Atque aliquis dicet 'nostri lege culta magistri
Carmina, quis partes instruit ille duas:
Deve tribus libris, titulus quos signat Amorum,
Elige, quod docili molliter ore legas:
Vel tibi composita cantetur Epistola voce:
Ignotum hoc aliis ille novavit opus.'
O ita, Phoebe, velis! ita vos, pia numina vatum,
Insignis cornu Bacche, novemque deae!
Quis dubitet, quin scire velim saltare puellam,
Ut moveat posito brachia iussa mero?
Artifices lateris, scenae spectacula, amantur:

sürgün Aeneas'ı da okuyabilmelisin, soylu Roma'nın
kökenlerini,
çünkü ondan daha gurur verici bir eser yok şu Latium'da.[1]
Belki bir gün benim de adım karışır onlara,
yazdıklarım verilmez belki Lethe'nin sularına:[2]
ve belki şöyle der birisi ilerde: "Üstadımızın
zarif şiirlerini okuyun,
dersler var orada hem erkeklere, hem kızlara:
ya da o üç kitaptan, *Amores* başlıklı olanı seçin,
yumuşacık bir sesle, uslu uslu okuyun:
ya da yüksek sesle terennüm edin şu yazdığı Mektubu:[3]
hiç kimsenin bilmediği, kendisinin icat ettiği bir üslupla
kaleme aldı bunu."
N'olur işit yakarımı, ey Phoebus, n'olur sizler de işitin,
ozanların kutlu ruhları,
sen de işit, ey ulu boynuzlu Bacchus, n'olur sizler de işitin,
ey Dokuz Tanrıça![4]
Kim şüphe edebilir ki, sevgilim dans etmeyi de bilmeli
diyeceğimden?
Bilsin, şarap geldiği anda masaya, hafifçe dalgalandırmayı
aşka gelen kollarını
Bak şu bale yapan dansçılara, sahnenin yıldızlarına,
ne çok beğenilirler:[5]

1 Latium: Roma'nın kurulduğu, İtalya'da bir ülke. (Campagna di Roma ve Terra di Lavoro'nun bir kısmı).

2 Suyundan içenlere geçmiş yaşantılarını unutturan, yeraltı dünyasının ünlü nehri.

3 Ovidius *Heroides* adlı eserinden söz ediyor. Bu eser, mitoloji dünyasının ünlü kadın kahramanlarının sevgililerine yazdığı aşk mektuplarından oluşur.

4 Şiirin, müziğin ve diğer özgür sanatların esin perilerine (Musalar) hitap ediliyor. Esin perilerinin sayısı dokuzdur: Clio: Tarihin esin perisi; Melpomene: Trajedinin esin perisi; Thalia: Komedinin esin perisi; Euterpe: Flütün esin perisi; Terpsichore: Dansın esin perisi; Calliope: Epik şiirin esin perisi; Erato: Lirik şiirin esin perisi; Urania: Astronominin esin perisi; Polyhymnia: Mim sanatının esin perisi.

5 *artifices lateris*, Ovidius'da bale yapan dansçılar olarak kullanılır.

Tantum mobilitas illa decoris habet.
Parva monere pudet, talorum dicere iactus
Ut sciat, et vires, tessera missa, tuas:
Et modo tres iactet numeros, modo cogitet, apte
Quam subeat partem callida, quamque vocet.
Cautaque non stulte latronum proelia ludat,
Unus cum gemino calculus hoste perit,
Bellatorque sua prensus sine compare bellat,
Aemulus et coeptum saepe recurrit iter.
Reticuloque pilae leves fundantur aperto,
Nec, nisi quam tolles, ulla movenda pila est.
Est genus, in totidem tenui ratione redactum
Scriptula, quot menses lubricus annus habet:

o esnek hareketleriyle insanları nasıl da büyülerler.
Şu ıvır zıvırı tavsiye etmekse utanç verici, yani nasıl atılır
aşık kemiği bil demek,[1]
zarlarını yuvarladığında kaç sayı yaptığını bil demek;
ama bil işte, ne zaman atacaksın üç sayısını, iyice düşün
ne yandan ilerleyeceksin sinsice, ne zaman hamle yapacaksın.
Şu haydut savaşını da akıllıca oyna, sakın budalalık etme,[2]
bir pulun kırıldığında, iki düşman karşısında,
yoldaşı olmadan dövüşen savaşçı alındığında,
hep sür düşmanı çıktığı yola gerisingeri.
Hafif toplar döküldüğünde o geniş ağın içine
bir topu alırken, kımıldatma sakın diğerlerini.
Bir oyun daha var, akıp giden bir yılda kaç ay varsa
tam o kadar hat çekilmiştir, bu oyunun oynandığı tablaya;[3]

---

1 Talus: Hayvanların aşık kemiklerinden yapılan, dikdörtgen şeklinde, uçları yuvarlak ve sadece dört tarafında sayılar (1, 3, 4, 6) olan zar. Zarlar taştan yapıldığında küp şeklinde olur ve altı tarafında da sayı (1, 2, 3, 4, 5, 6) bulunur, adına *tessera* denir. Bu zarlar, *fritillum, pyrgus, orca* ya da *turrica* adı verilen bir kapta sallanır ve sonra atılır. Aşık kemiğinden zarlarla oynanan oyunda dört aşık kemiği kullanılır ve en iyi sonuç, atılan zarların her biri farklı bir sayıyı gösterdiğinde elde edilir. Bu mükemmel bir atış olarak değerlendirilir ve *Venus atışı* olarak adlandırılır. En kötü atışa ise *Canis* (köpek) denir. Tessera türü zarlarla oynanan oyunda üç zar kullanılır.

2 Satranç oyununa benzer bir oyundan (*ludus latrunculorum*=haramilerin mücadelesi) söz edilmekte ve satranç taşlarının nasıl kullanılacağı öğretilmektedir. Bu oyuna *latro* (haydut, soyguncu) denir. *Hostis* (düşman) ya da *miles* (asker) olarak da adlandırılır. Çünkü söz konusu oyunda haydutlar çetesinin ya da saldırı veya savunma durumundaki askerlerin mücadeleleri temsil edilir. Bunlar farklı renklerdedir ve bir tarafta siyahlar, diğer tarafta beyaz ya da kırmızılar olmak üzere, karşılıklı dizilirler. Genellikle tahtadan, metalden, camdan ya da fildişinden yapılırlar. Oyun tahtasında da hamlelerin yapılacağı yollar vardır.

3 Tavlaya benzeyen *Duodecim Scriptorum* (On iki Hat Oyunu) adı verilen oyundan söz ediliyor. İki kişinin oynadığı bu oyun, *Ludi duodecim scriptorum* ya da *duodecim scripta* olarak adlandırılır ve on iki hanenin yer aldığı üç sıralık bir tablada, renkleri ve biçimleri farklı on beş pul ve üç zar ile oynanır. Bu oyun, ilk kez *Ars Amatoria*'da geçmektedir. Bu açıdan bakıldığında, ilgili dizelerin ayrı bir önemi vardır.

Parva tabella capit ternos utrimque lapillos,
In qua vicisse est continuasse suos.
Mille facesse iocos; turpe est nescire puellam
Ludere: ludendo saepe paratur amor.
Sed minimus labor est sapienter iactibus uti:
Maius opus mores composuisse suos.
Tum sumus incauti, studioque aperimur in ipso,
Nudaque per lusus pectora nostra patent;
Ira subit, deforme malum, lucrique cupido,
Iurgiaque et rixae sollicitusque dolor:
Crimina dicuntur, resonat clamoribus aether,
Invocat iratos et sibi quisque deos:
Nulla fides, tabulaeque novae per vota petuntur;
Et lacrimis vidi saepe madere genas.
Iuppiter a vobis tam turpia crimina pellat,
In quibus est ulli cura placere viro.
Hos ignava iocos tribuit natura puellis;
Materia ludunt uberiore viri.
Sunt illis celeresque pilae iaculumque trochique
Armaque et in gyros ire coactus equus.
Nec vos Campus habet, nec vos gelidissima Virgo,

küçük bir tabla bu, üç taş dizilir her iki yanına,
kendi tarafındaki taşları alırsan, kazanmış olursun oyunu da.
Binlerce eğlence var böyle, oyun oynamayı bilmezse bir kadın
ayıplanır, çünkü oyun oynayarak aşka hazırlanılır.
Hamleleri bilmek öyle zor bir iş değil zaten,
asıl iş kendine hakimiyette.
Bazen kendimizden geçeriz, heyecana kapılır,
hislerimizi açık ederiz
gönlümüzde ne varsa, açıkça görünür oyun sırasında;
Süzülür girer içeriye öfke, iğrenç fesatlık, kazanma hırsı,
kavga, münakaşa ve sancılı bir acı;
hakaretler savrulur, yer gök inler çığlıklarla
kızgın tanrısını çağırır her biri kendi yardımına:
Şeref, haysiyet kalmaz, yeni tablalar istenir yanıla yakıla;[1]
çok gördüm, yanaklar hep ıpıslak olur o sırada gözyaşlarıyla.
Iuppiter korusun böyle sinir nöbetlerinden sizi,
dert ediyorsanız eğer, erkeklere çekici görünmeyi.
Narin doğa işte bu oyunları lütfetmiş kadınlara;[2]
erkeklerinse oynayabileceği oyunlar çok fazla.
Hafif top oyunları var onların mesela, ciritleri var,
çemberleri var,[3]
silahları var, atlarını bir daire içinde dört döndürebilirler.
Senin ne Campus'un var,[4] ne Virgo pınarının o buz gibi suyu,[5]

1 Oyunun yeni baştan oynanması istenir.

2 Kadınların narin doğalarına yakışan, bedeni yormayan oyun türlerinden bahsediliyor.

3 Demir ya da bronzdan yapılan ve kıvrık uçlu bir çubukla döndürülen çemberlerden söz ediliyor.

4 Campus Martius (Mars'ın ovası) Romalı gençlerin spor yaptıkları, askeri eğitim aldıkları, savaş tanrısı Mars'ın tapınağının olduğu alan.

5 Aqua Virgo (Genç Kız Pınarı) Roma'ya su sağlayan on bir su kemerinden biri. Efsaneye göre, susuzluktan dilleri damaklarına yapışan Romalı askerler bir genç kızdan kendilerine su vermesini isterler. O da onları bir pınar başına getirir. İşte bu pınardan gelen suyu taşıyan kemere daha sonra Aqua Virgo denir. Bu kemer, Agrippa tarafından, MÖ 19. yüzyılda inşa edilmiştir. Bkz. Frontinus, *De Aquis*, I.4, 10, 18, 22.

Nec Tuscus placida devehit amnis aqua.
At licet et prodest Pompeias ire per umbras,
Virginis aetheriis cum caput ardet equis;
Visite laurigero sacrata Palatia Phoebo:
Ille Paraetonicas mersit in alta rates;
Quaeque soror coniunxque ducis monimenta pararunt,
Navalique gener cinctus honore caput;
Visite turicremas vaccae Memphitidos aras,
Visite conspicuis terna theatra locis;
Spectentur tepido maculosae sanguine harenae,

ne de sakin sularına kapılacağın bir Tuscus nehri.[1]
Sen yürüyüşe çık iyisi mi Pompeius'un gölgesinde,
çok işine yarar,[2]
Virgo'nun göksel kısraklarının başı kızıştığında sıcaktan.[3]
Defne dallarıyla taçlanan tanrıya, Phoebus'a adanan
şu tapınağı git gör,[4]
bu tanrıdır Paraetonium gemilerini[5] derin sulara batıran;
git gör şu anıtları, komutanımızın kız kardeşi ve karısı
tarafından yaptırılan,[6]
git gör damadınınkini, başına deniz zaferinden kazandığı
taç takılan;[7]
Memphisli ineğin sunaklarını da git gör, dört yanında
tütsüler yakılan;[8]
git gör her üç tiyatromuzu da, göz kamaştırıcı
basamakları olan.[9]
Git oyunlar seyret arenamızda, nasıl ılık kanlara bulanıyor
kumları bir bak,

1 Tiberis (Tiber) nehrinden söz edilmektedir.
2 Roma'daki Pompeius tiyatrosuna eklenen revaktan söz ediliyor.
3 Virgo takımyıldızından söz ediliyor. Güneş, ağustos ayında bu takımyıldızda olur ve etrafı yakıp kavurur.
4 İmparator Augustus'un inşa ettirdiği, Güneş tanrısı Phoebus'a adanan tapınak: Apollo Tapınağı. İmparator Augustus bu dizelerde yüceltiliyor.
5 Mısır Kraliçesi Cleopatra'nın donanması, Mısır donanması; Paraetonium: Nil deltasının batı kıyısında bulunan sahil kenti (mod. Mersa Matruh). Burada Cleopatra ve Mısır'la özdeşleştiriliyor. Bu dizelerde, Roma tarihine damgasını vuran Augustus'un Actium zaferinden söz ediliyor (MÖ 31).
6 Augustus'un eşi Livia ve kızı Iulia'nın yaptırdığı kemerler.
7 Augustus'un kızı Iulia ile evlenen ve Actium savaşının anısına, Porticus Argonautarum (Argo Gemicilerinin Kemeraltı) adlı binayı inşa ettiren (MÖ 25) Agrippa'dan söz ediliyor.
8 Iuno tarafından bir ineğe dönüştürülen Io ile özdeşleştirilmiş Mısır tanrıçası Isis'ten söz ediliyor.
9 MÖ 55 yılında Pompeius'un yaptırdığı Pompeii Tiyatrosu (Theatrum Pompei), Genç Marcellus'un anısına Augustus'un yaptırdığı Marcellus Tiyatrosu (Theatrum Marcelli) ve MÖ 13 yılında L. Cornelius Balbus'un yaptırdığı tiyatro (Theatrum Balbi).

Metaque ferventi circueunda rota.
Quod latet, ignotum est: ignoti nulla cupido:
Fructus abest, facies cum bona teste caret.
Tu licet et Thamyram superes et Amoebea cantu,
Non erit ignotae gratia magna lyrae.
Si Venerem Cous nusquam posuisset Apelles,
Mersa sub aequoreis illa lateret aquis.
Quid petitur sacris, nisi tantum fama, poetis?
Hoc votum nostri summa laboris habet.
Cura deum fuerant olim regumque poetae:
Praemiaque antiqui magna tulere chori.
Sanctaque maiestas et erat venerabile nomen
Vatibus, et largae saepe dabantur opes.
Ennius emeruit, Calabris in montibus ortus,
Contiguus poni, Scipio magne, tibi.
Nunc ederae sine honore iacent, operataque doctis
Cura vigil Musis nomen inertis habet.
Sed famae vigilare iuvat: quis nosset Homerum,
Ilias aeternum si latuisset opus?
Quis Danaen nosset, si semper clusa fuisset,
Inque sua turri perlatuisset anus?
Utilis est vobis, formosae, turba, puellae.
Saepe vagos ultra limina ferte pedes.

bak gör, dönüş noktasına geldiğinde tekerler,
nasıl da kıvılcım saçıyorlar.
Göze görünmeyen, bilinmez: bilinmeyen de uzak olur
gönülden:
Göstermezsen yüzünü, güzelmiş değilmiş, ne faydası var.
Şarkıların daha güzelmiş, Thamyras'dan, Amoebeus'tan,[1]
neye yarar, çaldığın liri kimse duyup da çılgınca alkışlanmazsan.
Coslu Apelles sermeseydi gözlerimizin önüne Venus'u,[2]
şimdi öyle gömülü yatıyor olacaktı denizin kuytularında.
Kutlu ozanlar ne bekler sanırsın, şöhretten başka?
Tek duamız bu, onca emeğimizin karşılığı olarak.
Bir zamanlar tanrıların, kralların gözdesiydi şairler:
büyük ödüller bahşedilmişti eski korolara.
Kutsal bir heybeti, saygın bir adı vardı ozanların,
cömert armağanlar sunulmuştur kendilerine, her zaman.
Calabria tepelerinde doğan Ennius mesela,
böyle bir armağanı hak etmişti, ey yüce Scipio,
gömülünce senin yanına.
Şimdi öyle mi ya, yerlere atıldı şairin sarmaşıklarla örülü tacı,
âlim Musalarla geçirilen gecelerdeki onca emek,
tembellik adını aldı.
Şimdi şöhret için uykusuz kalmak revaçta:
Homeros'u kim tanırdı,
o ölümsüz eser, *Ilias*, gün yüzüne çıkmasaydı?
Kim tanırdı Danae'yı, hep öyle hapis kalsaydı
kulesinde, hiç gün yüzü görmeden yaşlansaydı.
Siz en iyisi katılın kalabalıklara, ey güzel kızlar,
avare avare dolanın hep kapınızın dışında.

---

1 Thamyras: Efsanevi Trakyalı şair ve müzisyen. Karşısına Musalar (esin perileri) bile çıksa şarkılarıyla onları da yenebileceğini söylerdi (Homeros, *Ilias*, 2.594). Bu iddiası ona pahalıya mal olur, gözleri kör edilir ve övündüğü yeteneği elinden alınır; Amoebeus: Yaşadığı tarih kesin olarak bilinmeyen, ünlü Atinalı müzisyen.

2 Kos (ya da Colophonlu veya Ephesus) doğumlu, ünlü Yunanlı ressam.

Ad multas lupa tendit oves, praedetur ut unam,
Et Iovis in multas devolat ales aves.
Se quoque det populo mulier speciosa videndam:
Quem trahat, e multis forsitan unus erit.
Omnibus illa locis maneat studiosa placendi,
Et curam tota mente decoris agat.
Casus ubique valet; semper tibi pendeat hamus:
Quo minime credas gurgite, piscis erit.
Saepe canes frustra nemorosis montibus errant,
Inque plagam nullo cervus agente venit.
Quid minus Andromedae fuerat sperare revinctae,
Quam lacrimas ulli posse placere suas?
Funere saepe viri vir quaeritur; ire solutis
Crinibus et fletus non tenuisse decet.
Sed vitate viros cultum formamque professos,
Quique suas ponunt in statione comas.
Quae vobis dicunt, dixerunt mille puellis:
Errat et in nulla sede moratur amor.
Femina quid faciat, cum sit vir levior ipsa,
Forsitan et plures possit habere viros?
Vix mihi credetis, sed credite: Troia maneret,
Praeceptis Priamo si foret usa satae.
Sunt qui mendaci specie grassentur amoris,
Perque aditus talis lucra pudenda petant.
Nec coma vos fallat liquido nitidissima nardo,
Nec brevis in rugas lingula pressa suas:

Tekini yakalamak isteyen kurt, yanaşır pek çok kuzuya,
kuş sürülerinin üstüne çullanır Iuppiter'in kartalı.
Güzel kadın da çıkmalı, göstermeli kendini kalabalıklara:
Olur ya, belki birinin dikkatini çeker onca insan arasında.
Her an, her yerde ol, beğendirmeye çalış kendini,
sadece cazibene ver bütün zihnini.
Şans her yerde karşına çıkabilir; oltanı hep hazır tut elinde,
hiç ummadığın akıntıda da balık olabilir.
Boşa dolanır bazen tazılar dağlık korularda,
oysa çoktan düşmüştür geyik kendi kendine ağlara.
Andromeda'nın kurtulacağı hiç aklına gelir miydi
zincirlerinden,
birinin çıkagelip de gözyaşlarını sileceği?
Hep yeni bir koca bulunur, eskisinin cenazesinde:
tarumar olmuş saçlarla
yürümek, hüngür hüngür ağlamak bir kadına ne güzel gider.
Ama sakın yanaşmayın şık giyimli, yakışıklı görünen adamlara
saçlarını derli toplu taramış olanlarına.
Size ne söylüyorsa böyleleri, binlerce kadına da
söylemiştir önceden.
Aşkları seyyardır bunların, durup dinlenmez hiçbir yerde.
Kadının elinden ne gelir, sevdiği adam ondan daha narinse,[1]
ondan daha fazla erkek takılmışsa peşine?
Bu dediğime inanmıyorsan, bari inan şu dediğime:
Troia hâlâ yaşıyor olurdu
kulak verip de dinlemiş olsaydı Priamus'un öğütlerini.
Öyle erkekler var ki, yalandan sever görünürler kızları,
yanaşıp yanlarına bu şekilde, hiç utanmadan
soyup soğana çevirirler.
Sümbül yağıyla pırıl pırıl parlayan saçları sakın aldatmasın sizi,
aldatmasın, ayakkabısının içeriye kıvrık, kısa dilleri,[2]

1 kadından daha kadınsa.
2 erkeklerin züppece giyiniş tarzı ima ediliyor.

Nec toga decipiat filo tenuissima, nec si
Anulus in digitis alter et alter erit.
Forsitan ex horum numero cultissimus ille
Fur sit, et uratur vestis amore tuae.
'Redde meum!' clamant spoliatae saepe puellae,
'Redde meum!' toto voce boante foro.
Has, Venus, e templis multo radiantibus auro
Lenta vides lites Appiadesque tuae.
Sunt quoque non dubia quaedam mala nomina fama:
Deceptae multi crimen amantis habent.
Discite ab alterius vestras timuisse querellis;
Ianua fallaci ne sit aperta viro.
Parcite, Cecropides, iuranti credere Theseo:
Quos faciet testes, fecit et ante, deos.
Et tibi, Demophoon, Thesei criminis heres,
Phyllide decepta nulla relicta fides.
Si bene promittent, totidem promittite verbis:
Si dederint, et vos gaudia pacta date.
Illa potest vigiles flammas extinguere Vestae,
Et rapere e templis, Inachi, sacra tuis,
Et dare mixta viro tritis aconita cicutis,
Accepto venerem munere siqua negat.

kanmayın sakın, incecik ipliklerle dokunmuş togasına,
parmaklarına tek tek taktıkları yüzüklere ya da.
Belki onca erkeğin en beyefendisi olan bu adam,
hırsızın tekidir, senin o şık elbisene olan aşkla yanıp tutuşan.
"Geri ver, o benim," diye haykırır soyulan kadınlar,
hep duyarsın,
"Geri ver, o benim," diye bağırırlar pazar yerinde,
avazı çıktığı kadar.
Altın pırıltılar saçan tapınaklarından seyredersin
bu kavgaları, ah Venus,
Appialı su perilerinle, hiç umursamadan.[1]
Böyle adamlar var, adı kötüye çıkmış, hiç tartışmasız:[2]
çok sevgilinin canını fena halde yakmış.
Başkalarının çektiği acılardan kendinize ders çıkarın,
yalancı adama açmayın kapılarınızı.
Sakın inanmayın Theseus'un yeminine, ey Cecrops Kızları:[3]
tanrıları şahit gösterecektir size, şahit göstermişti daha önce de.
Sana da inanılmaz, ah Demophoon, Theseus'un suç ortağı,
aldattın ya Phyllis'i, artık hiç güven olmaz sana.
Parlak vaatlerde bulunurlarsa, siz de aynı vaatlerde
bulunun onlara:
Mutluluklar sunarlarsa, siz de bekledikleri mutluluğu
sunun onlara.
Armağanını aldığı halde, aşk yaşamak istemezse bir kadın
Vesta'nın hiç sönmez dediğin ateşini söndürür
kapıp kaçar tapınağındaki bütün yadigârlarını, ey Isis,[4]
ezip baldıran otunu, katar kurtboğana, sonra verir âşığına.

---

1 Aqua Appia pınarındaki su perilerinin lakabı. Bu pınarın suyu Venus tapınağının yakınlarından fışkırır.

2 Theseus ve Demophoon.

3 Attica'nın en eski kralı. Burada, Atinalı kızlara hitap ediliyor.

4 yadigârlarını: andaçlarını, kutsal emanetlerini; *Inachis*, burada, *Io'nun babası Inachus'un soyundan gelen kadın* anlamına gelir. Bu dizede, Inachus'un kızı Io ve onun daha sonraları özdeşleştirildiği Mısırlı tanrıça Isis'ten söz ediliyor.

Fert animus propius consistere: supprime habenas,
Musa, nec admissis excutiare rotis.
Verba vadum temptent abiegnis scripta tabellis:
Accipiat missas apta ministra notas.
Inspice: quodque leges, ex ipsis collige verbis,
Fingat, an ex animo sollicitusque roget.
Postque brevem rescribe moram: mora semper amantes
Incitat, exiguum si modo tempus habet.
Sed neque te facilem iuveni promitte roganti,
Nec tamen e duro quod petit ille nega.
Fac timeat speretque simul, quotiensque remittes,
Spesque magis veniat certa minorque metus.
Munda, sed e medio consuetaque verba, puellae,
Scribite: sermonis publica forma placet;
A! quotiens dubius scriptis exarsit amator,
Et nocuit formae barbara lingua bonae!
Sed quoniam, quamvis vittae careatis honore,
Est vobis vestros fallere cura viros,
Ancillae puerique manu perarate tabellas,
Pignora nec iuveni credite vestra novo.
Perfidus ille quidem, qui talia pignora servat,
Sed tamen Aetnaei fulminis instar habent.

Artık daha sıkı sarılmak geliyor içimden bu aşk konusuna:
gem vur dizginlerine,
ey Esin Perim, çarpıp parçalama arabamın tekerini
doludizgin sürüp de.[1]
Çam ağacından tabletlere yazılan sözler, açar aşka
giriş kapısını,
sadık bir hizmetçin alıp getirsin sana bu mektupları.
İyice incele, anla okuduğunu, anla yazılan sözlerden
numara mı yapıyor, yoksa kaygıyla, bütün samimiyetiyle mi
sana yakarıyor.
Biraz bekle, öyle hemen yanıt verme: beklemek,
her zaman heyecan katar
sevenlere, arayı da çok fazla uzatmazsan bir de.
Toy bir delikanlıysa senle ilgilenen, ne öyle hemen
haber gönder,
ne de inatçılık edip isteğini geri çevir.
Bırak, hem korksun hem umutlansın, sen karşılık verdikçe
gitgide artar umudu, azalır korkusu.
Yazdıklarınız zarif olsun, ey kızlar, ama anlaşılsın,
dolandırmayın lafı,
sıradan bir dildir en çok hoşa giden.
Ah, ne çok gördüm, nasıl da tutuşturur böyle ifadeler
çekingen bir âşığı,
oysa hoyrat bir dil, nasıl bozar güzelim bir endamı.
İffetli kurdelelerden yoksunsunuz belki,[2]
ama ille de aldatmak istediğinize göre eşlerinizi,
bir hizmetçiye, bir köleye yazdırın mektuplarınızı,[3]
tanımadığınız genç bir âşığa asla emanet etmeyin sırlarınızı.
Hiç güvenilmez böyle sırlar taşıyana,
Aetna ateşi gibi bir ateş veriyorsunuz eline, ne de olsa.

---

1 *amacımı aşmayayım.*

2 *evli kadınlar olmasanız da.*

3 Aşk mektupları yasak tutkuların en büyük kanıtlarıdır. Ovidius'a göre, eşlerini aldatan kadınlar asla kendi elleriyle mektup yazmamalı.

Vidi ego pallentes isto terrore puellas
    Servitium miseras tempus in omne pati.
Iudice me fraus est concessa repellere fraudem,
    Armaque in armatos sumere iura sinunt.
Ducere consuescat multas manus una figuras,
    (A! pereant, per quos ista monenda mihi)
Nec nisi deletis tutum rescribere ceris,
    Ne teneat geminas una tabella manus.
Femina dicatur scribenti semper amator:
    Illa sit in vestris, qui fuit ille, notis.
Si licet a parvis animum ad maiora referre,
    Plenaque curvato pandere vela sinu,
Pertinet ad faciem rabidos compescere mores:
    Candida pax homines, trux decet ira feras.
Ora tument ira: nigrescunt sanguine venae:
    Lumina Gorgoneo saevius igne micant.
'I procul hinc,' dixit 'non es mihi, tibia, tanti,'
    Ut vidit vultus Pallas in amne suos.
Vos quoque si media speculum spectetis in ira,
    Cognoscat faciem vix satis ulla suam.
Nec minus in vultu damnosa superbia vestro:
    Comibus est oculis alliciendus amor.
Odimus inmodicos (experto credite) fastus:
    Saepe tacens odii semina vultus habet.

Nice genç kız gördüm korkusundan böyle sararıp solan,
bitip tükenmeyen esaret içinde günlerini çileyle dolduran.
Fikrimi sorarsan, karşı koymalı hileye hileyle,
silahlı düşmana karşı silahlanın der yasa bile.
Elini alıştırmalısın o halde birçok yazı şekline,
(Ah, kahrolsun, beni böyle bir öğüt vermeye zorlayanlar!)
silmeden iyice balmumunu, doğru olmaz,
hiç yazı yazma üzerine,[1]
anlaşılmasın iki farklı elle yazılanlar bir tablete.
Âşığına yazarken, bir kadına yazıyormuş gibi yaz:
bir kadına hitap et, erkeğine hitap ettiğin her bir cümlende.
Şimdi bu ıvır zıvırdan kurtarıp da zihnimi,
yöneltebilirsem daha ciddi meselelere,
şişirip yelkenlerimi iyice serebilirsem enginlere,
ilk işim yüzündeki şu kızgın bakışı yok etmek olur,
her şeyden önce.
Güler bir yüz yakışır insanoğluna, vahşi hayvanlara göredir
kuduruk bir öfke.
Kızdınız mı şişer suratınız, kanla dolar damarlarınız kararır,
daha vahşi kıvılcımlar saçar gözleriniz, Gorgo'nunkilerden bile.[2]
"Defol git buradan, ey flüt, beş para etmezsin artık
benim için," demiş Pallas,[3]
görünce yüzünü o derede.
Siz de bakarsanız aynaya, tam öfkelendiğiniz anda,
biriniz bile tanıyamaz kendi yüzünü.
Kibirli olmak da epey zarar verir ifadenize:
yumuşacık bir bakıştır Aşkı çekecek olan kendine.
Nefret ederiz aşırı mağrur ifadeden, güven tecrübeme:
suskun bir ifade de nefret tohumlarını eker genellikle.

1 Balmumu kaplı yazı levhalarına yazılan metinler, gerektiğinde, daha sonra silinir ve üzerlerine başka bir metin yazılırdı.

2 Gorgo=Medusa

3 Pallas (Minerva) bir nehir kıyısında flütünü üflerken, yüzünü buruşturduğunu görünce flütü fırlatıp atar ve bu çalgıyı lanetler.

Spectantem specta, ridenti mollia ride:
Innuet, acceptas tu quoque redde notas.
Sic ubi prolusit, rudibus puer ille relictis
Spicula de pharetra promit acuta sua.
Odimus et maestas: Tecmessam diligat Aiax;
Nos hilarem populum femina laeta capit.
Numquam ego te, Andromache, nec te, Tecmessa, rogarem,
Ut mea de vobis altera amica foret.
Credere vix videor, cum cogar credere partu,
Vos ego cum vestris concubuisse viris.
Scilicet Aiaci mulier maestissima dixit
'Lux mea' quaeque solent verba iuvare viros?
Quis vetat a magnis ad res exempla minores
Sumere, nec nomen pertimuisse ducis?
Dux bonus huic centum commisit vite regendos,
Huic equites, illi signa tuenda dedit:
Vos quoque, de nobis quem quisque erit aptus ad usum,
Inspicite, et certo ponite quemque loco.
Munera det dives: ius qui profitebitur, adsit:
Facundus causam saepe clientis agat:
Carmina qui facimus, mittamus carmina tantum:

Sana bakana sen de bak, yumuşacık gülümse sana gülümseyene.
Başıyla selam verdi mi biri, al selamını, sen de karşılığını
ver geri.
İşte böyle başlar işine o çocuk tanrı, bırakır sonra
küt uçlu okunu[1]
çıkarır sadağından en sivri uçlusunu.
Dertli kadınları da hiç sevmeyiz; bırak Aiax sevsin
Tecmessa'sını;[2]
biz neşeli insanlarız, bizi şen şakrak kadınlar çeker.
Ben ne senden Andromache, ne de senden Tecmessa,
ikinizden de, istemezdim asla sevgilim olmanızı.
İnanmam o kadar zor ki sizin kocalarınızla yattığınıza,
sahiden şu çocuklarınız da olmasa, inanamazdım asla.
Olacak şey mi, o yaslı eşi Aiax'a
hiç "hayatımın nuru," der mi, ya da erkeklerin hoşlanacağı
türden başka şeyler?
Önemsiz olayları, önemli örneklerle açıklamama kim karışır,
niçin bir komutanın adını vermekten sakınayım?
İşinin ehli bir komutan yüz piyade eri emanet eder bir askerine,
bir askerine süvari birliğini, bir başka askerine de sancakları:[3]
Öyleyse sizler de bir bakın bakalım, hangimiz hangi işe
uygunuz diye
her birimizi yerleştirin asıl yerlerimize.
Zenginler armağanlar versin size, hukuktan anlayansa
eksik olmasın yanınızdan;
müvekkilin davasına ağzı iyi laf yapan biri baksın her zaman:
bizimse işimiz şiir yazmak, sadece şiirlerimizi gönderelim size:

---

1 çocuk tanrı=Cupido. Aşkın sivri uçlu okuyla vurulan, amansız bir sevdaya tutulur.

2 Teuthrania (Mysia'da bir şehir) kralı Teuthras'ın kızı: Troia savaşı sırasında Aiax babasını öldürür ve Tecmessa'yı esir alır, daha sonra bu kızdan Eurysages adında bir oğlu olur. Burada, Tecmessa'nın esir düşmüş olmasından ötürü çektiği acı ve hüzünden söz ediliyor.

3 Ovidius'un âşıkları askerlere benzetmesi, şiirlerinde sıkça başvurduğu bir metafordur.

Hic chorus ante alios aptus amare sumus.
Nos facimus placitae late praeconia formae:
Nomen habet Nemesis, Cynthia nomen habet:
Vesper et Eoae novere Lycorida terrae:
Et multi, quae sit nostra Corinna, rogant.
Adde, quod insidiae sacris a vatibus absunt,
Et facit ad mores ars quoque nostra suos.
Nec nos ambitio, nec amor nos tangit habendi:
Contempto colitur lectus et umbra foro.
Sed facile haeremus, validoque perurimur aestu,
Et nimium certa scimus amare fide.
Scilicet ingenium placida mollitur ab arte,
Et studio mores convenienter eunt.
Vatibus Aoniis faciles estote, puellae:
Numen inest illis, Pieridesque favent.
Est deus in nobis, et sunt commercia caeli:
Sedibus aetheriis spiritus ille venit.
A doctis pretium scelus est sperare poetis;
Me miserum! scelus hoc nulla puella timet.
Dissimulate tamen, nec prima fronte rapaces
Este: novus viso casse resistet amans.

biz şair takımı daha yatkınız sevmeye, başkalarından.
Hoşlandığımız güzelleri ünlü kılıp tanıtırız dünyanın
dört bir yanına:
Nemesis böyle ünlendi mesela, böyle ünlendi Cyntia da.[1]
Lycoris'i herkes tanır şu âlemde, Batı'dan Doğu'ya:[2]
birçokları sorup soruşturur kim diye şu benim Corinna.[3]
Ha bir de, alavere dalavere biz kutsal ozanlara göre hiç değil,
bizim sanatımız beylerin davranışlarına bir çekidüzen verir.[4]
Hırs denen şey yoktur bizim dünyamızda,
yoktur para falan kazanma tutkusu:
Metelik vermeyiz Pazar Yerine, taparız sedire, bir de gölgeye.[5]
Ama öyle kolay yakalanırız ki aşka,
yanar kavruluruz delici tutkularla,
yine de en iyi biz biliriz nasıl âşık olunur baştan sona sadakatla.
Hiç şüphe yok, huzur veriyor sanatımız akıllarımıza,
ahlakımız bire bir uyumlu meslek hayatımızla.
İyi davranın, ey kızlar, biz Aonialı ozanlara:[6]
ilahlar esinlemiş ruhlarına, Esin Perileri gülümser onlara.
Bir tanrı var içimizde, konuşup duruyoruz göklerle:
arşın doruklarından geliyor ilham bize.
Usta şairlerden armağan beklemek ne günah;
vah bana, hiçbir kadın korkmuyor bu günahtan oysa.
Yine de örtün hislerinizi, istekli olmayın bu kadar
daha işin en başında:
acemi âşık görünce tuzağı, duralar uzakta.

---

1 Nemesis: Adalet tanrıçası. Ama bu dizelerde şair Tibullus'un sevgilisinin adı. Şair onun adını şiirleriyle kutsallaştırmıştır. Cynthia ise şair Propertius'un adına şiirler yazdığı aşkının adıdır.

2 Ünlü şair Gallus'un şiirlerine konu olan sevgilisinin adı. Lycoris, adı kötüye çıkmış olan aktris Cytheris'in şiirdeki takma adıdır.

3 Ovidius'un *Amores* adlı şiirlerinde yarattığı güzel sevgilisinin adı.

4 Bkz. 2.545-546.

5 Pazar Yeri=Forum (ve Forumdaki kalabalığın aldatıcı sesleri)

6 Boeotia'da, esin perilerinin kutsal bölgesi; kimi yerde Boeotia ile özdeşleştirilir.

Sed neque vector equum, qui nuper sensit habenas,
Comparibus frenis artificemque reget,
Nec stabiles animos annis viridemque iuventam
Ut capias, idem limes agendus erit.
Hic rudis et castris nunc primum notus Amoris,
Qui tetigit thalamos praeda novella tuos,
Te solam norit, tibi semper inhaereat uni:
Cingenda est altis saepibus ista seges.
Effuge rivalem: vinces, dum sola tenebis;
Non bene cum sociis regna Venusque manent.
Ille vetus miles sensim et sapienter amabit,
Multaque tironi non patienda feret:
Nec franget postes, nec saevis ignibus uret,
Nec dominae teneras adpetet ungue genas,
Nec scindet tunicasve suas tunicasve puellae,
Nec raptus flendi causa capillus erit.
Ista decent pueros aetate et amore calentes;
Hic fera composita vulnera mente feret.
Ignibus heu lentis uretur, ut umida faena,
Ut modo montanis silva recisa iugis.
Certior hic amor est: brevis et fecundior ille;
Quae fugiunt, celeri carpite poma manu.
Omnia tradantur: portas reseravimus hosti;
Et sit in infida proditione fides.
Quod datur ex facili, longum male nutrit amorem:
Miscenda est laetis rara repulsa iocis.
Ante fores iaceat, 'crudelis ianua!' dicat,
Multaque summisse, multa minanter agat.
Dulcia non ferimus: suco renovemur amaro;

Ama usta bir binici eğitimli ata vurduğu gemi
vurmaz, dizginin tadını henüz tadan bir ata;
içi geçmiş birini yakaladığın tuzakla
yakalayamazsın gençliğinin baharını yaşayanı, aynı tarzda.
Acemidir böylesi, Aşk seferine ilk kez çıkmakta,
taze bir yem olarak gelmiş madem yatak odanın kapısına,
bırak, sadece seni bilsin, sadece sana bağlansın hep sıkıca:
körpe bir sürgün o, yükselt çitleri etrafına, sarıp sarmala.
Rakibini de yaklaştırma yanına: zafer senindir,
tek kral sen oldukça;
paylaşılırsa, krallık da uzun sürmez, aşk da.
Eski asker hassastır, akıllıdır aşkta,
ne çok şeye katlanır, bir aceminin katlanamayacağı;
kapıları kırmaz, vahşi ateşlerle yakmaz,
sevgilisinin yumuşacık yanaklarını tırnaklamaz,
ne kendi elbisesini paralar, ne de sevgilisinin
çekiştirip saçlarından, ağlatmaz.
Oğlanlara özgüdür böyle hareketler, delikanlılığın,
aşkın verdiği ateşle yananlara;
yaşlı âşıksa serinkanlılıkla katlanır, sancılı yaralara.
İçin için yanar onun ateşi, ah, ıslak bir saman misali,
ya da dağların yamacından yeni kesilen bir ağaç gibi.
Daha derin bir aşktır böylesi: doyurur, ama kısa sürer gencinki.
Solup gitmeden koparın meyveleri, çabuk tutun elinizi.
Her şey serilsin ortalığa: kapıların sürgüsünü açalım düşmana;
sadık olalım, sadakatsiz yasak aşklara.[1]
Hemen teslim olursan, uzun süre besleyemezsin sevgini:
ara sıra reddedişler karışmalı cilveleşmelere.
Bırak yatsın kapının önünde, "ah, zalim kapı,"desin,
yalvarsın yakarsın, tehditler savursun.
Tatlılıklar yaramaz bize; kendimize getirir acı şuruplar;

1 hainler, kendilerine hainlik etmez.

Saepe perit ventis obruta cumba suis;
Hoc est, uxores quod non patiatur amari:
Conveniunt illas, cum voluere, viri;
Adde forem, et duro dicat tibi ianitor ore
'Non potes,' exclusum te quoque tanget amor.
Ponite iam gladios hebetes: pugnetur acutis;
Nec dubito, telis quin petar ipse meis.
Dum cadit in laqueos captus quoque nuper amator,
Solum se thalamos speret habere tuos.
Postmodo rivalem partitaque foedera lecti
Sentiat: has artes tolle, senescet amor.
Tum bene fortis equus reserato carcere currit,
Cum quos praetereat quosque sequatur habet.
Quamlibet extinctos iniuria suscitat ignes:
En, ego (confiteor!) non nisi laesus amo.
Causa tamen nimium non sit manifesta doloris,
Pluraque sollicitus, quam sciet, esse putet.
Incitat et ficti tristis custodia servi,
Et nimium duri cura molesta viri.
Quae venit ex tuto, minus est accepta voluptas:
Ut sis liberior Thaide, finge metus.
Cum melius foribus possis, admitte fenestra,
Inque tuo vultu signa timentis habe.
Callida prosiliat dicatque ancilla 'perimus!'
Tu iuvenem trepidum quolibet abde loco.
Admiscenda tamen venus est secura timori,

hafiften estiğinde bile rüzgârlar, bazen batıp
kayboluverir kayıklar;
şudur, kadınları sevilmekten alıkoyan:
erkeğin istediği an nazlanmamak.
Kapat kapını, nöbetçin şöyle desin aksi bir dille
"yasak, giremezsin," işte böyle diriltir aşk, sönen ateşlerini.
Kör kılıçları atın artık, keskin uçlularla savaşın;
şüphem yok, bana da çevrilebilir bir gün kendi silahlarım.
Düştü mü ağına, yakalandı mı, bırak sansın toy aşkın
sadece kendisinin girebildiğini senin odana.
Rakibi olduğunu sonradan anlasın, eşit haklar paylaştığını
senin yatağında
bir başkasıyla: aşk yaşlanıp gider yoksa,
böyle tuzaklar kurmadığında.
Şimşek gibi fırlar bir at, yarış kapısı açıldığında,
arkalarından koşup da geçeceği rakipleri varsa.
Eziyet ettiğinde de, diriltirsin sönüp giden ateşleri:
bak, söylüyorum, ben sevemem, eğer incinmemişsem.
Ama öyle pek açık etme, verdiğin acının nedenini,
bırak için için yesin kendini, başka şeyler var sansın
kendisinin göremediği.
Hoplar yüreği, hayali bir kölenin sıkı gözetiminde olduğunu
söylersen,
ve zalim bir kocanın kan kurutan denetiminde.
Korkusuzluktan doğan sevgi, zevk vermez istediğin gibi:
Thais'ten bile daha serbest olsan, korkuyormuşsun gibi davran.[1]
Rahatça sokabilecekken kapından, bırak girsin pencerenden,
korkulu bir ifade olsun bir de yüzünde.
Kurnaz bir hizmetçi girsin içeriye, aceleyle,
"mahvolduk!" desin,
tir titreyen genci, sakla o ara bir yerlere.
Ama huzurlu bir aşk da karıştır bu korkuya,

1 Atinalı, ünlü bir kurtezan.

Ne tanti noctes non putet esse tuas.
Qua vafer eludi possit ratione maritus,
Quaque vigil custos, praeteriturus eram.
Nupta virum timeat: rata sit custodia nuptae;
Hoc decet, hoc leges iusque pudorque iubent.
Te quoque servari, modo quam vindicta redemit,
Quis ferat? Ut fallas, ad mea sacra veni!
Tot licet observent (adsit modo certa voluntas),
Quot fuerant Argo lumina, verba dabis.
Scilicet obstabit custos, ne scribere possis,
Sumendae detur cum tibi tempus aquae?
Conscia cum possit scriptas portare tabellas,
Quas tegat in tepido fascia lata sinu?
Cum possit sura chartas celare ligatas,
Et vincto blandas sub pede ferre notas?
Caverit haec custos, pro charta conscia tergum
Praebeat, inque suo corpore verba ferat.
Tuta quoque est fallitque oculos e lacte recenti
Littera: carbonis pulvere tange, leges.
Fallet et umiduli quae fiet acumine lini,
Ut ferat occultas pura tabella notas.
Adfuit Acrisio servandae cura puellae:
Hunc tamen illa suo crimine fecit avum.

değer mi diye düşünmesin sonra, senle geçireceği geceler
bütün bunlara.
Ha bir de akıllı bir kocayı, açıkgöz bir bekçiyi
nasıl atlatabilirsin, bak şimdi bunları anlatacağım:
Gelin korkmalı kocasından, sağlam bir gözetim şart geline;
böylesi uygundur, böyle gerekir yasaya, töreye ve edebe göre.
Sen de gözetlenmelisin, mademki sırtına şu değnek değdi
bir kere,[1]
peki katlanabilir misin böyle bir şeye? Aldatmak için öyleyse,
katıl benim dinime!
Argus'un gözü kadar göz seni izlese de,
atlatabilirsin hepsini, sen yeter ki çok iste.
Nasıl alıkoyacak nöbetçin mesela seni yazı yazmaktan,
yıkanırken vakit buldukça?
Sadık bir köle götüremez mi yani yazdığın mektupları,
büyücek bir şala sarıp o sıcacık koynunda?
Tomar yapıp kağıtları, saklayamaz mı baldırına,
o cilveli sözlerini iliştiremez misin yani ayağının tabanına?
Anlar belki nöbetçin bu hileleri, o zaman kullan sırdaşının
sırtını, kağıt yerine,
taşısın senin sözlerini kendi bedeninde.
Taze sütle yazılmış mektup da güvenlidir, görünmez göze,[2]
kömür tozu sür üzerine, okursun ancak öyle.
Kandırır ıslak keten sapıyla yazılanlar da,
gizli sözlerini saklar mektubun, hiç yazılmamışçasına.
Acrisius bütün dikkatini kızını koruyup kollamaya verdi,[3]
ama kızı yine de günaha girdi ve babasını büyükbaba eyledi.

---

1 Praetor'un değneği bir köleye dokunduğunda, o köle özgür olur. Bu dizelerde azatlı kızlardan söz ediliyor.

2 Tithymalum (ya da herba lactaria veya lactuca caprina) adlı bitkinin sütlü saplarıyla yazılan mektuplar, yazı kuruyuncaya ve üzerine kömür tozu sürünceye kadar görünmez.

3 Acrisius ve kızı Danae'dan söz ediliyor. Danae, Argos kralı Acrisius tarafından bir kuleye kapatıldığı sırada, tanrı Zeus bir altın yağmuru olarak onun üstüne aktı. Danae'ın Zeus ile birleşmesinden Perseus doğdu.

Quid faciat custos, cum sint tot in urbe theatra,
Cum spectet iunctos illa libenter equos,
Cum sedeat Phariae sistris operata iuvencae,
Quoque sui comites ire vetantur, eat,
Cum fuget a templis oculos Bona Diva virorum,
Praeterquam siquos illa venire iubet?
Cum, custode foris tunicas servante puellae,
Celent furtivos balnea multa iocos,
Cum, quotiens opus est, fallax aegrotet amica,
Et cedat lecto quamlibet aegra suo,
Nomine cum doceat, quid agamus, adultera clavis,
Quasque petas non det ianua sola vias?
Fallitur et multo custodis cura Lyaeo,
Illa vel Hispano lecta sit uva iugo;
Sunt quoque, quae faciant altos medicamina somnos,
Victaque Lethaea lumina nocte premant;
Nec male deliciis odiosum conscia tardis
Detinet, et longa iungitur ipsa mora.
Quid iuvat ambages praeceptaque parva movere,
Cum minimo custos munere possit emi?
Munera, crede mihi, capiunt hominesque deosque:
Placatur donis Iuppiter ipse datis.
Quid sapiens faciet, stultus cum munere gaudet?
Ipse quoque accepto munere mutus erit.

Nöbetçi ne yapsın, kentte bu kadar tiyatro varken,
kızcağız serbestçe seyrediyorsa, bir koşumdaki atları koşarken;
oturup da onurlandırıyorsa ziller çalıp Isis'in düvesini,[1]
bakıcılarının giremeyeceği yerlere girebiliyorsa?[2]
Bona Dea sakınırken tapınaklarını erkeklerin gözünden,
sadece birkaçının girmesine izin veriyorsa içeriye?
Nöbetçi, elinde hanımının elbisesi, dışarda beklerken,
hamamın içi gizlemez mi yani, nice kaçamak eğlenceyi?
Gerektiğinde, hastalanmaz mı kurnaz bir sevgili,
hasta da olsa, istediğinde yatağından çıkamaz mı?[3]
Yalancı anahtar hak edip adını, bize söyler ne yapacağımızı,
sanki çıkıp gidebileceğimiz yerler sadece kapılar mı?
İçince şarabı su gibi, dağılıverir nöbetçinin bütün dikkati
İspanya dağlarından toplanıp gelmiş olsa bile üzümleri;[4]
ha bir de ilaçlar var, derin uykular veren,
kapanır gözleri dalıverir Lethe'nin gecelerine.[5]
Sırdaşın da kandırabilir o baş belasını oyalayarak tatlı tatlı,
yanından ayırmaz, tutar uzun bir zaman öylece.
Ama bu dolambaçlı, bu kıytırık öğütlere ne gerek var,
nöbetçileri satın alabiliyorsa ufacık bir armağan?
Evet, armağanlar, insanları da baştan çıkarır, tanrıları da,
inan bana:
Iuppiter bile yola gelir, armağanlar verildiğinde.
Elinden ne gelir bilge kişinin, bir armağana seviniyorsa budala?
O zaman o da tutacaktır dilini, armağan alınca.

1 Mısırlı (Pharuslu) tanrıça Isis'in bayramlarından söz ediliyor.
2 Kızın yanında, onu gözlemek maksadıyla bulunan erkek hizmetlilerden söz ediliyor. Onların yasakladığı yerler, sadece kadınların girebileceği, örneğin, Bona Dea tapınaklarıdır.
3 Yalandan hastalıklar, kadınlara odalarını terk edip âşıklarına gitmek için fırsat tanır.
4 İspanya (Hispania) şarapları Roma'da düşük kalitede içkiler olarak tanınır.
5 Latince dizede geçen *Lethaeus*, Lethe'ye ait, Lethe'yle ilgili anlamına gelen sıfattır. Yeraltı dünyasının bir nehri olan Lethe, sularından içene bütün geçmişini unutturur.

Sed semel est custos longum redimendus in aevum:
Saepe dabit, dederit quas semel ille manus.
Questus eram, memini, metuendos esse sodales:
Non tangit solos ista querella viros.
Credula si fueris, aliae tua gaudia carpent,
Et lepus hic aliis exagitatus erit.
Haec quoque, quae praebet lectum studiosa locumque
Crede mihi, mecum non semel illa fuit.
Nec nimium vobis formosa ancilla ministret:
Saepe vicem dominae praebuit illa mihi.
Quo feror insanus? quid aperto pectore in hostem
Mittor, et indicio prodor ab ipse meo?
Non avis aucupibus monstrat, qua parte petatur:
Non docet infestos currere cerva canes.
Viderit utilitas: ego coepta fideliter edam:
Lemniasin gladios in mea fata dabo.
Efficite (et facile est), ut nos credamus amari:
Prona venit cupidis in sua vota fides.
Spectet amabilius iuvenem, suspiret ab imo
Femina, tam sero cur veniatque roget:
Accedant lacrimae, dolor et de paelice fictus,
Et laniet digitis illius ora suis:
Iamdudum persuasus erit; miserebitur ultro,
Et dicet 'cura carpitur ista mei.'
Praecipue si cultus erit speculoque placebit,
Posse suo tangi credet amore deas.

Ama verdin mi, ömür boyu rüşvet ver nöbetçilerine:
bir kere el açtı mı sana, artık hep açar sonsuzca.
Evvelce uyarmıştım, hatırlıyorum, korkmak gerek diye
sırdaşlardan da:
sadece erkekleri kastetmiyorum ama bu uyarımla.
Sırrını açarsan bu kadar, kapıverir mutluluğunu
başka kadınlar,
başkalarının olur sonra peşinden koşuşturduğun o tavşan.
O kız bile, hani senle canı gönülden yatağını, odasını paylaşan,
inan bana, benimle birlikte olmuştu, hem de birden fazla.
Çok güzel bir hizmetçi de dolaştırma yanında sakın:
hanımının yerine, kendisini sunmuştu bana böyle biri.
Ah, ne çılgınım, neler diyorum? Böyle göğsüm bağrım
çırılçıplak
ne diye gidiyorum düşmanın üstüne,
kendime ihanet ediyorum bu sözlerimle?
Kuş, avlanacağı yeri avcıya göstermez,
geyik, düşman köpeklere koşmayı öğretmez.
Aman başkaları gözetsin çıkarlarını;
ben dürüstçe başladığım işi bitireyim yeter:
ölümüm olacak kılıcı vermek pahasına, Lemnoslu kadınlara.[1]
Öyleyse, haydi inandırın bizi sevildiğimize, çok kolay bir şey bu,
koşar adımlarla gelir inanç, ne arzuladıklarını bilenlere.
Çapkınca baktı mı bir kadın delikanlıya, bir ah çekti mi
şöyle derinden,
neden bu kadar geç kaldın gelmekte diye sordu mu;
başladı mı ağlamaya bir de, rakibesi varmış gibi yapıp hasetle,
tırnaklarıyla paraladı mı yüzünü gözünü,
inandırdı gitti; o an başlar delikanlı acımaya sevgilisine
ve şöyle der: "bana olan aşkından, böyle deli gibi."
Hele bir de giyimi kuşamı yerindeyse, aynalarla da arası iyiyse,
hatta inanıyorsa kendisine âşık olacağına, tanrıçaların bile.

---

1 Vulcanus'un oturduğu yer olarak bilinen, Ege denizindeki Lemnos adası.

Sed te, quaecumque est, moderate iniuria turbet,
Nec sis audita paelice mentis inops.
Nec cito credideris: quantum cito credere laedat,
Exemplum vobis non leve Procris erit.
Est prope purpureos colles florentis Hymetti
Fons sacer et viridi caespite mollis humus:
Silva nemus non alta facit; tegit arbutus herbam,
Ros maris et lauri nigraque myrtus olent:
Nec densum foliis buxum fragilesque myricae,
Nec tenues cytisi cultaque pinus abest.
Lenibus inpulsae zephyris auraque salubri
Tot generum frondes herbaque summa tremit.
Grata quies Cephalo: famulis canibusque relictis
Lassus in hac iuvenis saepe resedit humo,
'Quae' que 'meos releves aestus,' cantare solebat
'Accipienda sinu, mobilis aura, veni.'
Coniugis ad timidas aliquis male sedulus aures
Auditos memori detulit ore sonos;
Procris ut accepit nomen, quasi paelicis, Aurae,
Excidit, et subito muta dolore fuit;
Palluit, ut serae lectis de vite racemis
Pallescunt frondes, quas nova laesit hiemps,
Quaeque suos curvant matura cydonia ramos,
Cornaque adhuc nostris non satis apta cibis.
Ut rediit animus, tenues a pectore vestes
Rumpit, et indignas sauciat ungue genas;

Ama sana ne yanlış yaparsa yapsın, fazla dertlenme,
rakiben olduğunu işitsen bile, düşkün görünme.
Hemen de kanma öyle, çok incitir çünkü hemen kanmak
her şeye,
iyi bir örnektir Procris bu konuda sizlere:
Mor çiçekli Hymettus tepelerine yakın
kutsal bir pınar vardır, yemyeşil çimenlerle yumuşacıktır toprak:
bir koru oluşur yavaşça boy atan ağaçlardan;
kocayemişler gölgeler çayırları,
rayihalar saçar biberiyeler, defneler, kara mersinler:
eksik olmaz kalın yapraklı şimşirler, gevrek ılgınlar
incecik yoncalar, yüce çamlar.
Hafif hafif esen meltemlerle, şifa sağlayan esintilerle
savrulur oraya buraya çeşit çeşit yapraklar,
tepeden tırnağa titreşir otlar.
Öyle tatlı bir uyku getirirdi ki burası Cephalus'a:
bırakıp kölelerini, köpeklerini,
seriliverirdi o genç delikanlı yorgun argın, şuracıktaki toprağa,
"dindir şu yangınlarımı," diye bir türkü tuttururdu,
"haydi es, ey deli Meltem, es şu bağrıma."[1]
Bir gün duydu bu sözleri bir işgüzar, hemen yetiştiriverdi, haince,
eşinin ürkek kulağına, aklında kaldığı kadarıyla;
Procris, Meltem adını duyunca, bir rakibesi var sandı,
canı gitti adeta, acıdan dili tutuldu bir anda;
sarardı soldu, sararıp solan geçkin yapraklar misali
asmada kalan,
hasat edildiğinde salkımlar, vurur ya ilk ayaz üzerlerine,
ya da sapsarı ayvalar gibi, hani ağırlaşıp da dallarını eğen,
kızılcıklar gibi ya da, henüz tatları ağzımızı buran.
Canı geldiğinde geri, yırttı attı göğsünden o incecik elbisesini,
yara bere içinde bıraktı tırnaklarıyla, o masum yanaklarını;

1 Meltem=Aura

Nec mora, per medias passis furibunda capillis
Evolat, ut thyrso concita Baccha, vias.
Ut prope perventum, comites in valle relinquit,
Ipsa nemus tacito clam pede fortis init.
Quid tibi mentis erat, cum sic male sana lateres,
Procri? quis adtoniti pectoris ardor erat?
Iam iam venturam, quaecumque erat Aura, putabas
Scilicet, atque oculis probra videnda tuis.
Nunc venisse piget (neque enim deprendere velles),
Nunc iuvat: incertus pectora versat amor.
Credere quae iubeant, locus est et nomen et index,
Et quia mens semper quod timet, esse putat.
Vidit ut oppressa vestigia corporis herba,
Pulsantur trepidi corde micante sinus.
Iamque dies medius tenues contraxerat umbras,
Inque pari spatio vesper et ortus erant:
Ecce, redit Cephalus silvis, Cyllenia proles,
Oraque fontana fervida pulsat aqua.
Anxia, Procri, lates: solitas iacet ille per herbas,
Et 'zephyri molles auraque' dixit 'ades!'
Ut patuit miserae iucundus nominis error,
Et mens et rediit verus in ora color.
Surgit, et oppositas agitato corpore frondes

bir an bile durmadı, dalga dalga uçuşan saçlarıyla uçup gitti
yolların arasından,
çılgınca, aşka gelmiş bir Bacchus ereni gibi, tanrının asasıyla.
Yaklaşınca, vadide bıraktı yoldaşlarını,
usul usul adımlarla, gizlice girdi koruya, tek başına, cesurca.
Ne kuruyordun ki kafanda, böyle gizliyordun kendini,
kendinden geçmişçesine
ey Procris? Nasıl bir kor düşmüştü, dellenmiş yüreğine?
Eminim, girerken koruya, şu Meltem kim ola ki diyordun,
o utanç dolu sahneyi kendi gözlerinle görmeyi bekliyordun.
Kâh pişmansın geldiğine, belli ki yakalamak istemiyorsun
onu öyle,
kâh gurur duyuyorsun kendinle: aşkın ikilemde,
yalpalıyor yüreğinde.
Ama inanmanı buyuruyor sana, bu yer, bu ad ve tanık
zaten akıl korktuğu şeyi hep doğru sanır.
Görünce otlara basıldığını, birinin uzandığını anladı üstüne
kalbi hoplayıverdi, şüphelerle kıvranan göğsünde.
Artık öğlen olmuştu, kısalmıştı gölgeler inceden inceye,
eşleşmişti artık geceyle gündüz arasındaki mesafe:
işte bak dönüyor ormana, Cephalus, Cylleneli tanrının oğlu,[1]
pınarın sularını çarpıyor alev alev yanan yüzüne.
Heyecanlandın, ah Procris, gizleniyorsun;
Cephalus uzanıyor otların üstüne
her zamanki gibi, "es, batının ılık meltemi," diyor, "haydi, es!"
Yanlış anladığını anlayınca bu adı, bir sevinç sarıyor
zavallı kadını
kendine geliyor, yüzünün rengi buluyor aslını.
Doğruluyor yerinden, pürtelaş bedeni,
aralıyor karşısındaki dalları

---

1 Cyllene: Arcadia'nın kuzeydoğusundaki yüksek dağlar. Haberci tanrı Mercurius'un doğduğu yetiştiği yer olarak bilinir. Ovidius'ta, Cephalus, Mercurius ve Creusa'nın oğludur.

Movit, in amplexus uxor itura viri:
Ille feram movisse ratus, iuvenaliter artus
Corripit, in dextra tela fuere manu.
Quid facis, infelix? non est fera, supprime tela!
Me miserum! iaculo fixa puella tuo est.
'Ei mihi!' conclamat 'fixisti pectus amicum.
Hic locus a Cephalo vulnera semper habet.
Ante diem morior, sed nulla paelice laesa:
Hoc faciet positae te mihi, terra, levem.
Nomine suspectas iam spiritus exit in auras:
Labor, eo, cara lumina conde manu!'
Ille sinu dominae morientia corpora maesto
Sustinet, et lacrimis vulnera saeva lavat:
Exit, et incauto paulatim pectore lapsus
Excipitur miseri spiritus ore viri.
Sed repetamus opus: mihi nudis rebus eundum est,
Ut tangat portus fessa carina suos.
Sollicite expectas, dum te in convivia ducam,
Et quaeris monitus hac quoque parte meos.
Sera veni, positaque decens incede lucerna:
Grata mora venies; maxima lena mora est.
Etsi turpis eris, formosa videbere potis,
Et latebras vitiis nox dabit ipsa tuis.
Carpe cibos digitis: est quiddam gestus edendi:
Ora nec immunda tota perungue manu.
Neve domi praesume dapes, sed desine citra
Quam capis; es paulo quam potes esse minus;

kocasının kollarına koşmak istiyor kadıncağız;
Vahşi bir hayvan kıpırdadı sanıyor oysa kocası, fırlıyor ayağa
gençliğin verdiği çeviklikle, mızrağını alıyor sağ eline.
Ne yapıyorsun, ah biçare? Bir hayvan değil o, indir mızrağı!
Eyvah, attın işte mızrağı, vurdun kadınını.
"Vah, bana!"diye haykırdı kadıncağız, "sevgilini delip geçtin
ta yüreğinden:
Bu yer taşıyacak artık Cephalus'un açtığı yarayı ebediyen.
Zamansız gidiyorum ölüme, ama başka bir kadın tarafından
incitilmeden:
ah toprak, çökünce üstüme, ağır gelmeyeceksin, işte bu yüzden.
Karışıp gidiyor artık ruhum, adından şüphe duyduğum
meltemlere:
mecalim kalmadı, ölüyorum; kapat gözlerimi
o tutkunu olduğum elinle."
Kocası yasladı göğsüne, eşinin öleyazan bedenini, hüzünle,
derin yarasını gözyaşlarıyla yıkadı.
Öldü işte, yavaşça süzüldü ruhu hızla atan kalbinden,
kocası çaresizce içti dudaklarıyla o son soluğu.
Ama biz dönelim yine kendi işimize: üstünü açmam gerek
meselelerin
yorgun teknemi limanına vardırmak için.
Vesveseler içindesin, götürürken seni akşam yemeklerine,
öğütler bekliyorsun benden, bu iş için de.
Geç gel, kandiller yansın, sen öyle görün bütün çekiciliğinle:
Zariflik verir, gecikmeler: büyüne büyü katar gecikmeler.
Çirkin bir kadın bile olsan, göze güzel gelirsin bir iki kadehle,
akşamın karası senin bütün kusurlarını gizler.
Parmağının ucuyla kopar lokmaları: çok şey belli eder
yemek yeme tarzı:
ağzına yüzüne bulaştırayım deme, yağlı ellerini olduğu gibi.
Atıştırma önceden evde, şölende de kes iştahını
tıka basa doyurmadan karnını: ye, yiyebildiğinden daha azını.

Priamides Helenen avide si spectet edentem,
Oderit, et dicat 'stulta rapina mea est.'
Aptius est, deceatque magis potare puellas:
Cum Veneris puero non male, Bacche, facis.
Hoc quoque, qua patiens caput est, animusque pedesque
Constant: nec, quae sunt singula, bina vide.
Turpe iacens mulier multo madefacta Lyaeo:
Digna est concubitus quoslibet illa pati.
Nec somnis posita tutum succumbere mensa:
Per somnos fieri multa pudenda solent.
Ulteriora pudet docuisse: sed alma Dione
'Praecipue nostrum est, quod pudet' inquit 'opus.'
Nota sibi sit quaeque: modos a corpore certos
Sumite: non omnes una figura decet.
Quae facie praesignis erit, resupina iaceto:
Spectentur tergo, quis sua terga placent.
Milanion umeris Atalantes crura ferebat:
Si bona sunt, hoc sunt accipienda modo.
Parva vehatur equo: quod erat longissima, numquam
Thebais Hectoreo nupta resedit equo.
Strata premat genibus, paulum cervice reflexa,
Femina per longum conspicienda latus.
Cui femur est iuvenale, carent quoque pectora menda,
Stet vir, in obliquo fusa sit ipsa toro.
Nec tibi turpe puta crinem, ut Phylleia mater,
Solvere, et effusis colla reflecte comis.

Priamus oğlu seyretseydi Helene'yi, oburca yemek yerken,[1]
iğrenirdi, "ne aptallık etmişim, böyle bir kızı kapıp
getirmekle," derdi.
Daha hoş kaçar, daha yakışır kadınlara şarap içmek:
ne de güzel gidersin, ey Bacchus, Venus'un oğluyla birlikte.[2]
Ama yine de, başın dik dursun, aklın, ayakların
sağlam bassın yere, dikkat et, biri iki gibi görme.
İğrenç bir manzaradır, sırılsıklam sarhoş olmuş bir kadın:
layıktır böylesi ilk önüne çıkan adamla sevişmeye.
Hiç güvenli değildir, uyuyup kalmak masanın altında:
öyle ayıp şeyler olur ki böyle uykularda.
Utanıyorum daha fazlasını öğretmeye, ama diyor ki Dione,
bütün şefkatiyle,
"işimizin zaten en önemli kısmı, seni utandıran bu mesele."
Her kadın kendini bilsin öyleyse: seçsin duruş şeklini
kendi bedenine göre: birinin duruşu yakışmaz öyle herkese.
Göz alıcı güzellikte bir yüzü varsa kadının, sırtüstü uzansın:
sırtlarını göstersinler, sırtları güzel olanlar.
Atalanta'nın bacaklarını omuzlarına atardı, Milanion:[3]
bacakları düzgünse, böyle bir duruş size de uygun olur.
Ata biner gibi binsin kısa boylu kadın: çok uzun olduğundan,
asla bu şekilde binmezdi Hector'un atına, Thebailı gelin.[4]
Dizleriyle bastırsın yatak örtüsünü, ensesini hafifçe
yana döndürsün,
genişse böğrü, bariz biçimde.
Kalçaları diriyse, göğüslerinde de tek bir kusur yoksa,
kalksın erkeği, o da uzansın yatağa yanlamasına.
Ayıp kaçar sanma sakın, çöz saçını, Thessalia kadın gibi,[5]
dökülsün lüle lüle, at arkaya boynunu.

1 Priamus oğlu=Paris.
2 Bacchus=Şarap; Venus'un oğlu=Aşk
3 Milanion: İyi bir koşucu olarak tanınan Atalanta'nın kocası.
4 Hector'un karısı Andromache'den söz ediliyor ve uzun boyu ima ediliyor.
5 Phyllus: Thessalia'da bir şehir; *matres Phylleides*: Thessalialılar. Burada, Cybele'den söz ediliyor. Bkz. John G. Younger, *Sex in the Ancient World From A to Z*, London and New York: Routledge, 2005, s. 182.

Tu quoque, cui rugis uterum Lucina notavit,
Ut celer aversis utere Parthus equis.
Mille modi veneris; simplex minimique laboris,
Cum iacet in dextrum semisupina latus.
Sed neque Phoebei tripodes nec corniger Ammon
Vera magis vobis, quam mea Musa, canet:
Siqua fides arti, quam longo fecimus usu,
Credite: praestabunt carmina nostra fidem.
Sentiat ex imis venerem resoluta medullis
Femina, et ex aequo res iuvet illa duos.
Nec blandae voces iucundaque murmura cessent,
Nec taceant mediis improba verba iocis.
Tu quoque, cui veneris sensum natura negavit,
Dulcia mendaci gaudia finge sono.
Infelix, cui torpet hebes locus ille, puella,
Quo pariter debent femina virque frui.
Tantum, cum finges, ne sis manifesta, caveto:
Effice per motum luminaque ipsa fidem.
Quam iuvet, et voces et anhelitus arguat oris;
A! pudet, arcanas pars habet ista notas.
Gaudia post Veneris quae poscet munus amantem,
Illa suas nolet pondus habere preces.
Nec lucem in thalamos totis admitte fenestris;
Aptius in vestro corpore multa latent.

Kırışıklıklar kalmışsa göbeğinde, çocuk doğurduğundan,[1]
o zaman sen de ters kullan atlarını, çevik bir Parthialı gibi.
Aşkın böyle bin çeşit tarzı var: en kolayı ise, hatta en az
çaba gerektireni
sağ yanına yatman, hafifçe döndürüp kendini.
Ama ne Phoebus'un üç ayaklı sehpası, ne Ammon'un
boynuzu[2]
sana söylemez gerçekleri, benim Esin Perim kadar:
Uzun deneyimlerle öğrendiğim bu sanatın bir değeri varsa,
inan bana: şiirlerim güven telkin edecektir sana.
Öyleyse, kadın gevşeyip hissetsin Aşkı ta iliklerinde,
keyif versin her ikisine de, aynı şekilde, bu sevişme.
Şuh naralar, hoş mırıltılar kesilmesin,
yasak sözler hiç susmasın, cilveleştiğiniz sırada.
Zevk hissini yaşamaktan alıkonmuş olsan da doğaca,
o zaman sen de yalandan inle, yap tatlı bir mutluluk taklidi.
Ah ne mutsuz bir kadındır o, donuksa aşkın en kayıtsız anında,
kadın ve erkek beraberce tatmalı zevki oysa tam o anda.
Ama ha sakın açık etme kendini, numara yaptığın sırada:
inandır hareketlerinle, bakışlarınla.
Nasıl zevklendiğini gösterir, iniltiler ve kesik kesik
nefes alıp verişler;
ah, ayıp, ama bedeninin o kısmında kendine has ne sırlı
işaretler var.
Aşkın verdiği zevk sonrası, âşığından armağan bekleyen kadın,
kabul edilmesine engel olur ettiği bunca duanın.
Ha bir de, ışık girmesin hiç odana, kapat tüm pencereleri;
pek çok şey gizli kalsın vücudunuzda, bu çok daha iyi.

---

1 Lucina: Doğum tanrıçası. Şiirde, Lucina, *çocuk doğurma* anlamına gelir.

2 Phoebus'un (Apollo) Delphoi'deki tapınağının kahinesi Pythia'nın üzerine oturup tanrıdan gelen kehanetleri söylediği üç ayaklı sehpası; Ammon'un boynuzu: Afrika'da (Lybia'da) Iupitter'e verilen bir ad. Burada Iuppiter'e koç biçiminde bir tanrı olarak tapınılırdı. Ammon tapınağı ünlü bir kehanet merkeziydi.

Lusus habet finem: cygnis descendere tempus,
Duxerunt collo qui iuga nostra suo.
Ut quondam iuvenes, ita nunc, mea turba, puellae
Inscribant spoliis 'Naso magister erat.'

İşte oyunumuz da burada bitti: kuğuları çözmek zamanı şimdi,
boyunlarıyla çekip götürdükleri arabamızdan.
Siz de şöyle yazın, ey kızlar, evvelce delikanlıların yazdığı gibi,
andaçlarınızın üstüne: "Naso'ydu, bizim öğretmenimiz."

Kaynakça[*]

Allen, Peter L., *The Art of Love: Amatory Fiction from Ovid to the Romance of the Rose*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia,1992.

Amar, Jean Augustin Amar (ed.), Bibliotheca Classica Latina, *Publii Ovidii Nasonis Quae extant Omnia Opera*, Volumen Primum, Parisiis, 1820.

Boyd, Barbara Weiden, *Brill's Companion to Ovid*, Brill, Leiden, Netherlands, 2002.

Fulkerson, Laurel, *The Ovidian Heroine as Autor, Reading, Writing, and Community in the Heroides,* Cambridge University Press, Cambridge, 2005.

May, J. Lewis (trans.) *The Love Books of Ovid Being the Amores, Ars Amatoria, Remedia Amoris and Medicamina Faciei Femineae of Publius Ovidius Naso,* (Illustrated by Jean de Bosschere), 1930.

Merk, Augustinus (ed.), Novum Testamentum, Graece-Latine, Roma, 1992.

Murray, Gilbert (trans.), *The Rhesus of Euripides*, London, 1913.

Ovid, *Ars Amatoria, Book 3*, (ed. Roy K. Gibson), Cambridge, UK; New York, Cambridge University Press, 2003.

Ovid, Love Poems, (trans. John Dryden and others; int. Garth Tissol), Hertfordshire, 2003.

Ovid, The Art of Love and Other Poems, (trans. J. H. Mozley; rev. G. P. Goold), Harvard University Press, Loeb Classical Library, 2004.

Ovid, The Art of Love, (trans. James Michie; int. David Malouf), New York, 2002.

Ovid, *The Erotic Poems*, (trans. Peter Green), Penguin Books, London, 1982.

P. Ovidius Naso, *Amores, Epistulae, Medicamina faciei femineae, Ars amatoria, Remedia amoris*, R. Ehwald edidit ex Rudolphi Merkelii recognitione, Leipzig. B. G. Teubner, 1907.

Seneca, Phaedra, çev. Çiğdem Dürüşken, Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2007.

Sharrock, Alison, *Seduction and Repetition in Ovid's Ars Amatoria 2*, Oxford University, Oxford, 1994.

Smith, William, *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities*, John Murray, London, 1875.

Younger, John G., *Sex in the Ancient World From A to Z*, London and New York, Routledge, 2005.

---

* Bu kaynakçada, çeviri metnin sunuş ve dipnotları için dolaylı olarak yararlanılan eserlere de yer verilmiştir.

Publius Ovidius Naso (MÖ 43- MS 17-18): Latincenin en ünlü şairlerinden olan Ovidius, bir süre avukatlık yaptı. Daha sonra kendini sadece şiir yazmaya verdi. İmparator Augustus'un sağ kolu olan Messalla'nın koruyuculuğu yapıtlarının geniş kitlelerce tanınmasını sağladı. MÖ 1-2 yıllarında kaleme aldığı Ars Amatoria *(Aşk Sanatı) adlı şiiriyle Romalı genç erkeklere ve genç kızlara aşk öğretmenliği yaptı. MS 8 yılında Augustus tarafından Karadeniz kıyısındaki Tomis'e sürgün edildi.* Ars Amatoria*'nın ahlaka aykırı olduğu gerekçesiyle sürgüne gönderildiği iddia edilmişse de bu cezanın* Tristia *(Hüzün Şiirleri) ve* Epistulae ex Ponto *(Karadeniz'den Mektuplar) adlı şiirlerindeki ipuçlarından tanık olduğu, görmemesi ve konuşmaması gereken bir olay hakkındaki boşboğazlığından kaynaklandığı anlaşılır.*

Çiğdem Dürüşken: İÜ Edebiyat Fakültesi Latin Dili ve Edebiyatı öğretim üyesidir. Cicero'dan Dostluk Üzerine, *Seneca'dan* Tanrısal Öngörü, Medea, Phaedra *gibi Latin edebiyatının başyapıtlarını Türkçeye kazandırmıştır. Pek çok telif eserinin arasında* Antikçağ'da Doğan bir Eğitim Sistemi – Roma'da Rhetorica Eğitimi, Roma'nın Gizem Dinleri, Paulus'un Kutsal Görev Gezileri ve Anadolu Halklarına Mektupları *da bulunmaktadır.*

9 789944 888530

KDV dahil fiyatı
14 TL